

INFORMIMI
PUBLIK

RËNDËSIA E
FORCËS FIZIKE

AVION
"TUPOLEV TU-95"

BARTËS PËR
TË LËNDUARIT

MBUROJA

Numri 129
Korrik 2020

ISSN 1857-7792

REVISTË E MINISTRISË SË MBROJTJES TË REPUBLIKËS SË MAQEDONISË SË VERIUT

Të gjithë pjesëtarët e Armatës
u pajisën me uniforma të reja

Të gjithë pjesëtarët e u pajisën me uniform

Ministrja e Mbrojtjes Radmilla Shekerinska vizitoi kazermën “Ilinden” për t’i falenderuar pjesëtarët e Armatës për angazhimin gjatë periudhës së gjendjes së jashtëzakonshme dhe për ndihmën e tyre gjatë krizës me virusin COVID-19, si dhe njëherit të jetë pjesë e promovimit të uniformave të reja ushtarake. „Më së shumti më gëzon dhe ndjej kënaqësi që sot e keni veshur uniformën e re. Kjo do të thotë se kriza shëndetsore e cila e kaploi shoqërinë tonë, nuk i reduktoi investimet në fushën e mbrojtjes. Përpjekjet e mia të përditshme edhe

përkundër gjendjes së jashtëzakonshme, ishin në drejtim të realizimit të prokurimit të uniformave të reja. Dhe ato, tashmë janë realitet, pikërisht siç i ka hije pjesëtarëve të armatës që është anëtare e NATO-s”, tha ministrja e mbrojtjes Radmilla Shekerinska në fjalën e saj para pjesëtarëve të Armatës në kazermën “Ilinden” në Shkup. Ajo, në fjalën e saj para të pranishmive, rikujtoi se çdo gjë që ka premtuar, është realizuar. Të gjithë pjesëtarët kanë të ardhura më të larta, fitojnë nga 7000 denarë në muaj për akomodim, gjegjësisht rroga dhe të ardhurat e pjesëtarëve të Armatës janë rritur për

Armatës a të reja

50 gjegjësisht 60 për qind. Ajo nënvizoi se prokurimi apo furnizimi me makina të reja inxhinerike dhe prokurimi i automjeteve të reja të blinduara solli edhe deri në prurjen e uniformave të reja për të gjithë pjesëtarët. Duke folur për rolin gjatë krizës me virusin, ministrja shprehu mirënjohjen e saj për Armatën, për përkushtimin dhe besimin që ajo ka në mesin e qytetarëve.

„Si asnjëherë më parë, Armata ishte e afërt dhe mjaft e lidhur me popullin. Për këtë shkak, nuk më befaskan hulumtimet e opinionit publik që dëshmuajnë se Armata është ndër institucionet në të cilin qytetarët kanë besim më të madh, nga të gjitha institucionet tjera shtetërore. Armata është në krye të listës. Besimi vjen si rezultat i veprave tuaja. Urime dhe faleminderit që na nderuat dhe na bëtë të ndihemi krenarë”, tha ministrja Shekerinska.

përmbajtja

MBUROJA ■ viti XI ■ numri 129 ■ korrik 2020

Info	5
NATO-aktivitete Informimi publik	6
Armatat e PpP-së Armatat e vendeve të "Partneritetit për Paqe" Finlanda	8
Në vijën e parë Lajmet e rreme – kërcënim real për shtetet demokratike	12
Global STARTI i rid he gara e re pas armatimit bërthamor	16
Edukim Rëndësia e forces fizike	20
Armatim Helikopteri transportues „Mi-38“	32
Armatim Avion „Tupolev Tu-95“	34
Armatim „Sherpa“ – automjeti i lehtë për forcat speciale (Light Special Forces Vehicle)	36
Pajisje Bartës për të lënduarit Mjet për tërheqje më të lehtë të lënduarve	38
Global Si të ballafaqohemi me anksiozitetin gjatë kohës së pandemisë	48
E paobligueshme Bunkerit dhe „Korona“ mund, të fotografohet“?!	52
Film „Kontablisti nga Aushvici“	56
	13

Transparencë dhe besueshmëri

Transparenca në kuadër të punës së institucioneve, afërsia dhe komunikimi me opinionin, janë jashtëzakonisht të rëndësishme për zhvillimin e vlerave demokratike brenda shoqërive bashkëkohore. Ministria e Mbrojtjes e Republikës së Maqedonisë së Veriut, nisur nga këto imperative, viteve të fundit, synonte të jetë e hapur dhe tërësisht transparente në raport me opinionin. Dëshmi për këtë përkushtim është edhe raporti më i ri i Qendrës për Komunikim Qytetar – “Ideks i transparencës aktive 2020”, ku Ministria e Mbrojtjes për herë të parë është lidere në mesin e të gjitha institucioneve në nivel qendror dhe lokal, sa i përket transparencës aktive, që është ngritje pozitive, për pothuajse dyzet vende. Kjo dëshmon valorizimin dhe dëshminë për përgjegjësinë e ministrisë – të jetë e hapur për opinionin dhe për qytetarët. Ministria e mbrojtjes, me rastin e këtij suksesi uroi të gjithë të punësuarit, të cilët denjësit i përmbahen dispozitave të miratuara në rregulloren për transparencë në punë, me anë të së cilit garantohet se interesi publik dhe qasja deri te informatat, janë prioritet në punën dhe dispozicionin e informatave deri te opinionin. Ajo i lavdëroi të gjithë të punësuarit për përkushtimin, agilitetin që në çdo çast ata të jenë të hapur dhe në dispozicion për opinionin.

Përpos, transparencës aktive më të lartë, Ministria e Mbrojtjes dhe Armata e Republikës së Maqedonisë së Veriut, për vite me rradhë e kanë besueshmërinë më të madhe në mesin e qytetarëve. Populli i Maqedonisë e do armatën e vet dhe tërësisht u beson pjesëtarëve të saj, sepse ata janë çdo herë të gatshëm të ndihmojnë kur është e nevojshme.

Në numrat e kaluar të revsitës kemi shkruar për aktivitetet dhe për angazhimin profesional të pjesëtarëve të Armatës në ndihmë të policisë për parandalimin e përhapjes së pandemisë COVID-19, kemi shkruar edhe për aktivitetet vijuese për ndërtimin e rrugës kah poligoni ushtarak “Krivollak”, nga e cila do të përfitojë edhe popullata lokale, kemi shkruar për aksionet humanitare për dhënien e gjakut, për ndihmën gjatë sanimit të pasojave nga fatkeqësitë natyrore, me qëllim që të ndimohet aty ku është e nevojshme.

Kah mesi i mujait të kaluar, ministrja e mbrojtjes Radmilla Shekerinska, nën shoqërinë e gjeneralit Pavle Arsoskit, komandantit të Komandës së Operacioneve, gjeneralit Zoran Mileskit, drejtorit të Shtabit të Përgjithshëm dhe kryetarit të Komuës së Resnjës, Zhviko Gosharevskit, vizitoi pjesëtarët e Armatës, të cilët ndihmuan në sanimin e pasojave nga vërshimet në rajonin e Prespës së Poshtme, më saktësisht në fshatin Brajçino dhe rrethinë. Në këtë fshat, pjesëtarët e Armatës, së bashku me ekipet e “Pyjeve Kombëtare” dhe të SHA EVN, sanuan pasojat nga vërshimet që goditën këtë anë duke shmangur rrezikun që mund të shkaktohej nga diga, i shfaqur nga degët e rëna të drunjëve përgjatë lumit, në këto anë të banuara. Gjatë vizitës, ministrja e mbrojtjes tha: „Armata jonë nuk është këtu vetëm kur kemi të bëjmë me gjendje të jashtëzakonshme, por ajo ofron ndihmë dhe mbështetje edhe gjatë kohës së krizave të llojllojshme, por edhe gjatë ballafaqimit me probleme reale, me të cilat ballafaqohen autoritetet shtetërore dhe lokale. Dhe pikërisht për këtë, Armata e ka besimin më të madh të të gjithë qytetarët“.

MBUROJA
Është revistë e
Ministrisë së
Mbrojtjes së
Republikës së
Maqedonisë së Veriut

Botohet një herë
në muaj

Botues
Ministria e Mbrojtjes
së Republikës së Maqedonisë së Veriut

Kryetare e Këshillit
Radmilla Shekerinska

Kryeredaktore përgjegjëse
Dr. Zhanet Ristoska

Redaksia:
Umit Redzepe
(redaktor i artit grafik dhe teknikës),
Kristina Ilievska
(gazetare dhe fotografe),
Asim Zaimi
(Redaktor gjuhësor)
Bujar Zylfiqari
(përkthimi në gjuhën shqipe)

„Orce Nikolov“ 116
1000 Shkup

Telefon: 02 3128 276
www.mod.gov.mk

Qëndrimet e plasura nga ana e bashkëpunëtorve të jashtëm nuk përfaqësojnë politikën zyrtare dhe qëndrimet e Ministrisë së Mbrojtjes

PARAQIT KORRUPSIONIN
0800 50030

Mbledhja e ministrave e Këshillit Veriatlantik

Ministrja e mbrojtjes, Radmilla Shekerinska mori pjesë në mbledhjen e ministrave të Këshillit Veriatlantik, kushtuar miratimit të planit operativ për ballafaqim me pandeminë COVID-19. Në këtë mbledhje u vendos për krijimin e një fondi të përbashkët, që do t'i mbulojë nevojat emergjente të vendeve anëtare, si dhe krijimin e rezervave të pajisjeve mjekësore. „Të gjitha 30 vendet anëtare të NATO-s ballafaqohemi me problemin e njejtë, e ky problem është pandemia, e cila tashmë ka marrë përmasa globale dhe për këtë arsye, mënyra më e mirë dhe më efikase për të pasur një qëndrim të vetëm, përgjigje të koordinuar, është që të jemi solidar në dhënie dhe ndihmës, por edhe të shpejtë gjatë reagimit“, tha ministrja Shekerinska në deklaratën për mediat. Ajo sqaroi, se fondi i përbashkët do të përdoret për furnizim dhe sigurim të pajisjeve mjekësore, për transportin e

pajisjeve, e pacientëve dhe të punëtorëve shëndetsorë., ndërsa rezervat do të krijohen përmes prokurimeve të këtij fondi, por edhe nga donacionet e vendeve anëtare. Ministrja theksoi se NATO edhe deri më tani ka luajtur rol të rëndësishëm

në mbështetjen e vendeve anëtare, por edhe të vendeve partnere në luftën kundër virusit, nëpërmjet transportit të pajisjes kritike, si dhe nëpërmjet ndërtimit të pothuajse 100 spitaleve polake. Ky

angazhim, tha ministrja, në shumë mënyra ishte i ngjajshëm me angazhimin e armatës sonë, sa i përket mbështetjes së institucioneve civile, por edhe sa i përket shfrytëzimit të kapaciteteve të spitaleve mobile. “Në rast se dikush ka pasur dikush se çfarë saktësisht do të thotë të jemi pjesë e Aleancës, do të them se kjo do të thotë të jemi pjesë e vendimarrjes, por edhe t'i shfrytëzojnë benifitet e një aksioni dhe solidariteti të mirëorganizuar. Kjo do të thotë se nuk jemi të vegjël dhe nuk jemi vetë, por se jemi pjesë e aleancës më të fuqishme politiko ushtarake në botë. Sepse jemi pjesë e një familje të madhe e cila mbështet dhe ndihmon gjithmon kur nevojitet ndihmë“, tha ministrja Shekerinska. Në mbledhjen e ministrave ishin prezent edhe përfaqësuesi i lartë i BE-së, Zhuzep Bprel, si dhe ministrat e mbrojtjes së Suedisë, Finlandës dhe Australisë.

PU „Krivollak“ do të jetë poligoni më i mirë për stërvitje i NATO-s në Europë

Ministrja e mbrojtjes Radmilla Shekerinska dhe shefi i SHP, gjeneral-nënkoloneli Vasko Gjurginovski, së bashku me shefin e zyrës për bashkëpunim në fushën e mbrojtjes pranë Ambasadës së SHBA-së, nënkolonelin Den Majeda, mbikqyrën punimet në poligonin “Krivollak”, ku Batalioni Inxhinerik i Armatës së RMV-së, e rikonstruon infrastrukturën rrugore dhe hap rrugë të reja. “Poligoni ushtarak “Krivollak” është resurs i shkëlqyeshëm për Armatën tonë, por i njejtë do të jetë një resurs i shkëlqyeshëm edhe për NATO-n. Me investimet që tashmë vijnë, me modernizimin që e planifikojmë, si dhe me mbështetjen e forcave tona dhe forcave amerikane, jam e bindur që poligoni ushtarak “Krivollak”, do të jetë poligoni më i mirë për stërvitje në kontinentin evropian”, tha ministrja Shekerinska dhe shtoi se ky poligon për stërvitje, paraqet përgjigje për atë që në fakt, vendi ynë mund t'i

ofrojë NATO-s. Ministrja Shekerinska tha se investimet e bëra në Armatë gjatë periudhës së kaluar, sidomos investimet në kuadër të Batalionit Inxhinerik, janë të dukshme. Ajo theksoi rëndësinë e njësive inxhinerike të cilat me forcat vetanake e ndërtojnë infrastrukturën në “Krivollak”. “Me këtë infrastrukturë, rritet niveli i ndërveprimit në kuadër të poligonit, si

dhe kapaciteti për realizimin e stërvitjeve të cilat do të jenë në rangun të cilin vendet tjera nuk do të kenë mundësi t'a lejojnë. Unë pres që kjo do të jetë resurs për vendin tonë, do të jetë resurs për NATO-n, por do të jetë një resurs edhe

për zhvillim lokal, sepse me mundësinë për realizimin e stërvitjeve të mëdha, në do të kemi edhe shpenzime dhe interes më të madh nga ana e disa armatave të NATO-s”, tha ministrja, njëherit duke i përgëzuar pjesëtarët e batalionit, të cilët me mekanizimin e ri, shumë shpejtë i realizojnë detyrat e tyre. Se sa modernizimi e rrit nivelin e modernizimit të poligonit “Krivollak”, do të shohim vitin e ardhshëm, kur në vendin tonë do të realizohet një pjesë e stërvitjes më të madhe ushtarake në Europë “Defender”, me pjesëmarrjen edhe të armatave aleate, shtoi Shekerinska. Komandanti i Batalionit Inxhinerik, nënkoloneli Tome Peev, tha se batalioni në fjalë tashmë 30 ditë është duke punuar në riparimin e infrastrukturës ekzistuese dhe në ndërtimin e infrastrukturës së re në PU “Krivollak”, me qëllim që të sigurohet sistem qarkor rreth perimetrit të kufirit të PU “Krivollak” dhe lidhje e brendshme me gjatësi prej 75 kilometrave.

Krijimi i NATO rrjetit për trajnim të fluturimit në Europë

Ministrja e mbrojtjes Radmilla Shekerinska së bashku me 10 ministra tjerë të mbrojtjes nga vendet anëtare të Aleancës, nënshkruan dokument për qëllime, me anë të së cilit lansuan nismën multinacionale për krijimin e NATO strukturës për trajnim për fluturime në Europë. Kjo nismë do të mundësojë vendosjen e rrjetit të qendrave për trajnimin e pilotëve, të cilat do t'i përmbushin nevojat e disa aleatëve evropianë për trajnimin e pilotëve, të cilat nuk zhvillojnë këtë lloj të kapaciteteve. Ky rrjet do të ndikojë për

ndërveprim edhe më të madh ndërmjet aleatëve, do t'i reduktojë shpenzimet për trajnimin e pilotëve dhe do të jetë shembull për konceptin e shpërndarjes së

përgjegjësisë në mes të vendeve anëtare të NATO-s. Republika e Maqedonisë së Veriut, në këtë nismë e përfshinë Qendrën për Trajnimin e Pilotëve, e cila i përfshinë edhe dy simulatorët bashkëkohorë për helikopterët “M-17” dhe M-243”. Ministrat e mbrojtjes të: Bullgarisë, Kroacisë, Çekisë, Greqisë, Hungarisë, Malit të Zi, Portugalisë, Rumanisë, Spanjës, Turqisë, si dhe ministrja Shekerinska, dokumentin e qëllimit e nënshkruan në mënyrë virtuale, menjëherë pas përfundimit të mbledhjes së ministrave të NATO-s.

Informimi publik

Sqarimi i politikës kombëtare të mbrojtjes dhe sigurisë, si dhe roli i secilit vend në kuadër të Aleancës, mbetet përgjegjësi individuale e qeverive të vendeve anëtare. Kjo është jashtëzakonisht e rëndësishme për të kuptuarit publik dhe për mbështetjen e qytetarëve në drejtim të politikës së sigurisë së vendeve të tyre. Zgjedhja e metodave të cilat do të zbatohen dhe i resurseve të cilat do të dedikohen për të informuar opinionin rreth politikave dhe planeve të NATO-s, variojnë nga vendi në vend dhe kjo ka të bëjë me çështje për të cilën secili vend anëtarë vendos vet në mënyrë të pavarur.

Roli i shërbimeve të informimit në kuadër të NATO-s është t'i mbajnë marrëdhëniet e përditshme të NATO-s

Vendet themeluese të NATO-s e kanë kuptuar rëndësinë e informimit, me qëllim të krijimit të mendimit të arsyeshëm publik. Më 18 maj 1950, Këshilli Veriatlantik ka miratuar rezolutën me të cilën ka marr për obligim "ti promovojë dhe ti koordinojë informatat publike për avancimin e qëllimeve të marrëveshjes..."»

me zërat publik dhe me mediat, si dhe të përgjigjen ndaj interesimit të vendeve të cilat nuk janë anëtare të NATO-s. Kjo ishte veçanërisht e theksuar gjatë rolit të NATO-s në Bosnjë e Hercegovinë dhe në Kosovë, me qëllim të sqarimit të rolit të NATO-s në vënien fund të konflikteve në hapësirat e ish Jugosllavisë dhe në krijimin e kushteve për stabilitet në këtë rajon. Nga ana tjetër, aktivitetet e zyrës për informim dhe qendrës për

dokumentacion, u ndërpre në kur Rusia e ndërpreu bashkëpunimin e saj me NATO-n, pas aksionit ushtarak të Aleancës, me qëllim të vënies fund të konfliktit në Kosovë. Në shkurt të vitit 2001, sekretari i përgjithshëm i NATO-s, përsëri vizitoi Moskën dhe zyrtarisht e inauguroi zyrën për informim të NATO-s, e vendosur në qendër të kryeqytetit rus. Me hapjen e dyerve të Aleancës për vende të reja anëtare, sidomos me procesin e anëtarimit me tre vende të reja anëtare,

sfida për t'u informuar ishte jashtëzakonisht në rritje. Qeveritë e Polonisë, Hungarisë dhe Çekisë, kanë pasur nevojë që opinionit të tyre t'i sqarojnë implikimet nga anëtarësimi në NATO. Paraprakisht, në të gjitha këto vende, rëndësia për në NATO, për marrëdhëniet ushtarake civile dhe për procesin e vendimarrjes në kuadër të Aleancës, ishin të kufizuara. Ekzistonte opinion negativ sa i përket NATO-s, ndërsa për shkak të mungesës së informatave të mirëfillta dhe të besueshme, për këtë proces ekzistonte mendim mjaft negativ.

Organizata dhe agjenci

Përpos NATO-s, shumë organizata dhe agjenci tjera, luajnë rol të rëndësishëm në sigurimin e qasjes deri në informata në lidhje me temat që kanë të bëjnë me Aleancën, në distribuim me materialet e shkruara, duke i shfrytëzuar përparsitë e komunikimit elektronik përmes internetit. Lista e këtyre trupave plotësues është e gjatë dhe përfshinë organizata kombëtare dhe ndërkombëtare. Do t'i përmendim disa:

- Ambasadat e vendeve anëtare të NATO-s, të cilat rotojnë si kontakt amasada në kryeqytetet e vendeve partnere;
- Parlamentet kombëtare dhe Kuvendi Parlamentar Veriatlantik;
- Zyrat për informim publik i komandave ushtarake të Aleancës, të vendura në vende të ndryshme anëtare;
- Qendrat për arsim dhe trajnim të Aleancës si që janë Kolegji i Mbrojtjes së NATO-s në Romë, Shkolla e NATO-s në Oberamergau, institucionet e pavarura si marshalla qendrat dhe institucionet dhe kolegjet nacional;
- Agjencitë dhe organizatat e shumta të NATO-s të vendosura jashtë selisë së NATO-s në Bruksel, të cilat përbëjnë një pjesë të rëndësishme të identitetit të Aleancës dhe paraqesin vende plotësuese për kontakte dhe burime të informatave.

Zyrat dhe agjencitë e NATO-s ballafaqohen edhe me programin voluminoz të vizitave, duke orientuar kështu me mijëra njerëz në vit, për shkak të bisedave dhe brifingjeve të ndryshme me ekspertë të personelit ndërkombëtar të NATO-s dhe delegacioneve ndërkombëtare nga të gjitha aspektet e punës dhe politikës së Aleancës.

Ngjarjet kryesore në Aleancë, si që janë samitet, mund të tërheqin me mijëra gazetarë në selinë e NATO-s, për të cilët nevojitet organizim i posaçëm. Një organizim i ngjajshëm ekziston edhe për ngjarjet më të mëdha që ndodhin

jashtë selisë, si për shembull përgjatë samiteve dhe mbledhjeve të ministrave. Më pas, ekzistojnë një numër i madh publikimesh të spektrit të gjerë, nga përmblidhje të ndryshme dhe teksteve zyrtare duke përfshirë këtu edhe deklaratat e Aleancës, e deri te publikimet periodike dhe joperiodike me anë të së cilave kontribohet për informimin e opinionit përmes debateve publike rreth politikës së sigurisë. Tekstet zyrtare të dala nga Aleanca, zakonisht në formë kumtese dhe deklarata, janë dokumente formalisht të miratuara, me anë të të cilëve deklarohet orientimi i dakorduar i përbashkët politik i vendeve anëtare në lidhje me çështje konkrete. Ato dokumente e përbëjnë arkivin publik të

Aleancës. Të gjitha këto tekste botohen në dy gjuhët zyrtare të Aleancës, por shpesh edhe në shumë gjuhë tjera. Interesi i opinionit rreth politikës së NATO-s dhe qasjes deri te informacionet për këtë fushë, manifestohet drejtpërdrejtë përmes zërave publik apo raporteve televizive të dhëna nga NATO, në lidhje me zhvillimet dhe ngjarjet në Aleancë. Raportet e shkurtëra për shtyp dhe intervistat me funksionarë të lartë, të dhënat plotësuese, qasja deri te fotografitë, video dhe radio lidhjet, si dhe shërbimi elektronik transmetues, formojnë një pjesë të aranzhmaneve të cilat janë për t'u përgjigjur nevojave të mediave botërore.

Dragan Pavlovski

Armatat e vendeve të "Partneritetit për Paqe" **Finlanda**

Finlanda është njëra ndër vendet më veriore në botë. Pothuajse dy të tretat e territorit të saj është i mbuluar me pyje të dendura, gjë që e bën vend më të pyllëzuar në Europë. Finlanda është republikë shumë partiake me kuvendin si shtëpi ligjvënëse, si vend i shtrirë në një sipërfaqe prej rreth 391.000km² në të cilin jetojnë diçka më tepër se 5,5 milion banorë. Finlanda në kuadër të aktiviteteve ndërkombëtare u bë e njohur në vitin 1975 me Konferencën për Siguri dhe Bashkëpunim në Europë dhe me nënshkrimin e Marrëveshjes së Helsinkit Me vendet tjera skandinave ndërton lidhje të ngushta për shkak të ngjajshmërive ligjvënëse dhe politike ndërmjet vendeve. Bashkëpunimi është veçanërisht intenziv në kuadër të lëvizjes së lirë pa kufi, në kuadër të tregut të punës, në kuadër të pjesëmarrjes në projekte të ndryshme në

fushën e kulturës, ekonomisë, projekteve shkencore dhe mbrojtjes. Është anëtare e BE-së nga viti 1995.

Forcat e armatosura finlandeze

FA të Finlandës përbëhen nga forcat tokësore, forcat ajrore dhe nga marina detare. Në kuadër të forcave tokësore janë: Komanda e Bashkuar me një personel prej rreth 300 persona civil dhe ushtarak, e përbërë prej: Zyra e Ekzekutivit, Njësia për Operacione, Njësia e Personelit, Njësia e Intelgjencës, Njësia e Logjistikës, Njësia për Politikë dhe Planifikim dhe Njësia për Komandim dhe Kontroll. Njësitë me rang brigade janë në parim territorial dhe secila prej tyre ka zonë të caktuar të përgjegjesisë. Ato janë me përbërje të ndryshme të organeve, varësisht nga misionet dhe nga detyrat të cilat i realizojnë dhe secila prej tyre

në përbërjen e saj ka kapacitet për trajnim të specializuar të ushtarëve për regjiment të caktuar. Detyrat të cilat kryejnë brigadat janë: mbrojtja e zonave dhe objekteve të caktuara, mbikqyrja e trajnimeve luftarake, trajnimi i rekrutëve, mbështetje e strukturave civile, si dhe detyra të tjera. Në kuadër të brigadave bëjnë pjesë: brigada "Karelia" me një personel prej rreth 600 ushtarëve dhe civilëve (200 prej të cilëve janë civilë) dhe me rreth 4.000 rekrutë në vit për trajnim, brigadë kjo që njihet si më e dalluara. Kjo brigadë realizon trajnime inxhinerike, sidomos në asgjësimin e mjeteve shpërthyes. Është e përbërë nga: komanda, batalioni këmbësorik, batalioni ndërlidhës, MKA, batalioni inxhinerik, batalioni i logjistikës, si dhe nga komanda rajonale; brigada "Jager" përbëhet nga: komanda, batalioni arktik këmbësorik (i përbërë nga tre çeta këmbësorike, nga çeta për mbështetje, si dhe nga çeta logjistike), batalioni i MKA (përbëhet nga 2 bateri të MKA dhe nga çeta për mbështetje të aviobazës), komanda rajonale dhe orchestra ushtarake në të cilën bëjnë pjesë rreth 400 persona të personelit aktiv. Brigada është e specializuar për trajnime në kushte dimërore (trajnime arktike), trajnime të sistemeve tokësore për mbrojtje kundër ajrore (sistem raketor "tokë ajër 90M Cortale" dhe top kundër ajror 23ITK61) dhe trajnim të njësisë kufitare. Është përgjegjëse edhe për hulumtime në fushën e të lufuarit arktik dhe zhvillim të trajnimit të njësisë në kushte arktike. Për një vit në brigadë kalojnë rreth 2.200

rekrutë dhe ushtarë në shërbim vullnetar ushtarak (në mesin e tyre edhe shumë pjesëtare të gjinisë femërore); brigada "Kainuu" ka një personel aktiv prej rreth 500 personave ndarsa përbëhet nga: komanda, 5 batalione dhe 3 komanda rajonale. Ajo realizon trajnim për regjimentet e këmbësorisë, artilerisë, lidhjeve, inxhinerisë dhe logjistikës. Trajnon rreth 4.000 rekrutë për një vit, ndërsa në përbërjen e saj janë rreth 670 persona aktiv ushtarak dhe civil; brigada blinduese në përbërjen e së cilës janë rreth 650 personel aktiv dhe rreth 2.600 dhe 3.000 personel rezervë në trajnim për një vit. Përbëhet nga batalioni blindues, regjiment artilerik, regjimenti i MKA, batalioni

Finlanda në mënyrë aktive merr pjesë në operacionet paqësore të kryesura nga NATO dhe zhvillon bashkëpunim aktiv edhe në shumë fusha tjera. Prioritet në aktivitetet e përbashkëta është vënë në shkathtësitë ndërvepruese të forcave të armatosura finlandeze për veprim të përbashkët me njësitë e NATO-s dhe të partnerëve, në kuadër të operacioneve multinacionale për mbështetjen e paqes

logjistik dhe qendër për trajnimin e të lufuarit elektronik. Organizon dhe realizon trajnim për njësitë tokësore, për njësitë e MKA, njësitë për dedikime speciale dhe për njësitë për luftime elektronike. Në kuadër të forcave tokësore është edhe regjimenti i operacioneve speciale. Në përbërje të këtij regjimenti janë rreth 400 persona ushtarak aktiv dhe 220 rekrutë. Në përbërjen e saj regjimenti posedon helikopterë për transport taktik "NH90" dhe helikopterë të lehtë "MD500". Regjimenti është i përbërë prej: komanda, batalion për dedikime speciale, batalion helikopteristik, çetë për mbështetje dhe qendër logjistike; regjimenti gardist, me një personel aktiv prej rreth 400 personave përbëhet nga: komanda, batalion gardist, batalion

këmbësorik, qendër sportive, orkestër gardiste dhe njga komanda rajonale. Për një vit trajnon rreth 1.600 regrutë dhe rreth 1.600 rezervistë. Është i specializuar për trajnim në luftë në vende të banuara; komanda për mbështetje logjistike, në përbërjen e së cilës janë rreth 2.200 të punësuar, është përgjegjëse për mundësitë operative të njësive luftarake, për prokurimin e sigurimit të nevojshëm material dhe sigurimit shëndetsor të pjesëtarëve të FA, në territorin e vet ose në kuadër të misionëve ndërkombëtare. Në kuadër të kësaj komande, mbështetje logjistike për njësitë sigurojnë 3 batalione logjistike. Akademia Ushtarake shkathtëson personelin për nevojat e forcave tokësore. Ajo realizon trajnime për oficerë, nënoficerë dhe për ushtarë. Në të janë të punësuar rreth 600 persona të

Shërbimi ushtarak në Finlandë është obligativ për të gjithë meshkujt nga moshë 18 deri në moshën 60 vjeçare. Gratë mund të aplikojnë vetëm në mënyrë vullnetare për të kryer shërbimin ushtarak. Regrutët shërbejnë në të gjitha regjimentet e armatës, ndërsa u është mundësuar shërbimi ushtarak edhe në ente civile. Shërbimi ushtarak zgjatë 5, 8 apo 11 muaj, varësisht nga njësia dhe regjimenti në të cilin shërbejnë ushtarët

personelit civil dhe ushtarak. Përbëhet nga Qendra për Trajnim, Shkolla për Oficerë Rezervë dhe nga Qendra Hulumtuese Ushtarake. Marina detare shtrihet në 4 baza të marinës. Në kuadër të saj janë rreth 1.400 personel aktiv ushtarak dhe civil dhe rreth 3.200 regrutë. Në kuadër të marinës detare janë: flota bregdetare e përbërë prej komandës, skuadronit për kërkimin e minave (me njësi për kërkimin e minave, për deminim nënujor dhe me njësi zhytëse), skuadron luftarak, (njësia e minave, sistemet raketore dhe kapacitetet anti detare) si dhe njësi për sigurim logjistik dhe transport detar; brigada bregdetare përbëhet prej: komanda, regjimenti këmbësorik, batalioni këmbësorik, si dhe prej batalionit zbulues. Në përbërjen e saj janë rreth 200 pjesëtarë aktiv ushtarak dhe civil dhe rreth 1.500 regrutë; Akademia ushtarake detare, e cila realizon trajnime për rreth 350 kadetë, personel aktiv dhe për personel rezervë në nivel vjetor. Forcat ajrore finlandeze përbëhen prej: komandës, 3 vinge ajrore dhe nga akademia ushtarake ajrore. Eskadrila ajrore përbëhet nga gjahtarët shumëdedikues „Boeing F/A-18C“ dhe „F/A-18D Hornet“ dhe atyre zbulues „Learjet 35A/S të injet“. Në përbërje të bazave ajrore gjenden edhe avionët shkollor: „Valmet L-70 Vinka“ dhe „Grob G115E“ për startues dhe „Haëk 51, 51A“, dhe „66“, për trajnim të avancuar. Për transport taktik ajror përdoren avionët „Airbus CASA C295M“ dhe „Pilatus PC-12“. Sistemi i regrutëve armatës finlandeze i mundëson plotësim të papenguar të përbërjes rezerve, duke i thirrur rezervistët në trajnime ushtarake të rregullta dhe periodike. Regrutimi është obligim i komandave rajonale në përbërje të njësive

të forcave tokësore. Është kushtuar vëmendje e veçantë edhe ndaj realizimit të programit „HX Fighter“ dhe projektit „Squadron 2020“, projekte më voluminoze dhe më të „rënda“ financiare në fushën e mbrojtjes. Në vitin 2020 „Hornet“ gjahtarët shumëdedikues të përbërjes së forcave ajrore, si dhe disa anije të përbërjes së forcave detare, planifikohet të hiqen nga përdorimi. Gjahtarët „Hornet“ janë në përbërje të forcave të armatosura finlandeze nga viti 1995 dhe në vitin 2000 është planifikuar që të njejtët të përdoren si resurse pas më se 30 viteve. Me anë të programit „HX Fighter“ do të avancoheshin shkathtësitë e forcave të armatosura finlandeze me prokurimin e gjahtarëve të rinj shumëdedikues, duke filluar që nga viti 2025, ndërsa është paraparë që programi të përfundojë në vitin 2030. Qëllimi i „Squadron 2020“ është zëvendësimi i shtatë anijeve të marinës me prokurimin e 4 kovertëve modern gjatë periudhës nga viti 2023 deri në vitin 2025.

Pjesëtarët e FA të Finlandës marrin pjesë në operacione paqësore për ballafaqim me kriza nga viti 1956 dhe deri më tani kanë marrë pjesë në mbi 30 misione të këtilla, të kryesura nga OKB-ja, NATO dhe nga BE-ja dhe koalicionëve. Në to, ata marrin pjesë në mënyrë të barabartë, personel akiv dhe rezervë ushtarak. Për momentin, ata janë të vendosur në kuadër të misionëve vijuese: „Resolute support“ (Afganistan), UNIFIL (Liban), KFOR (Kosovë), OIR dhe NMI (Irak), EUTM Mali dhe MINUSMA (Mali), EUTM Somalia (Somali), EUNAVFOR MED (Medhe) dhe UNTSO (Lindje e Mesme).

të mirëkuptimit, mbështetjes në rolin e vendit nikoqir (HNS), duke mundësuar mbështetje logjistike të forcave aleate të cilat gjenden apo tranzitohen në territorin e tyre gjatë stërvitjeve apo gjatë gjendeve të krizës. Finlanda merr pjesë edhe në dy nisma strategjike ajrore: „Strategic Airlift Capability (SAC) programme“ dhe në „Strategic Airlift International Solution (SALIS)“. Finlanda dhe NATO në vitin 2017, kanë nënshkruar edhe marrëveshje politike kornizë për bashkëpunim në fushën e mbrojtjes kibernetike (cyber defence). Ajo jep kontributin e saj edhe përmes punës së Qendrës për Përpikmëri në fushën e mbrojtjes kibernetike të NATO-s, në kuadër të stërvitjeve të mbrojtjes kibernetike dhe në kuadër të projekteve tjera nga projekti „Smart Defence“, që kanë të bëjnë me sigurinë kibernetike. Finlanda rregullisht merr pjesë edhe në grupet lufutuese të BE (EUBG) dhe bashkëpunon edhe me vende

Finlanda dhe NATO

Finlanda në mënyrë aktive merr pjesë në kuadër të operacioneve paqësore të udhëhequra nga NATO dhe zhvillon bashkëpunim aktiv në disa fusha të tjera. Prioritet në aktivitetet e përbashkëta është dhënë në zhvillimin e shkathtësive ndërvepruese të FA të Finlandës për veprim të përbashkët me njësitë e NATO-s dhe të vendeve partnere, në kuadër të operacioneve multinacionale për mbështetjen e paqes. Bashkëpunimi në kuadër të projekteve të përbashkëta ka filluar me përfshirjen në programin e Partneritetit për Paqe (PpP) në vitin 1994 dhe në kuadër të Këshillit Europian të Partneritetit në vitin 1997. Finlanda merr pjesë në Procesin e Planifikimit dhe Revizionit (PARP) dhe në kuadër të Konceptit për Shkathtësi Operative (OOC). Në NATO dhe PpP stërvitjet,

Finlandia merr pjesë me njësi të forcave tokësore, inxhinerike, ajrore dhe detare, që janë në dispozicion për të gjitha llojet e operacioneve. Në kuadër të Komitetit për Planifikim në NATO, në rast të gjendjeve të jashtëzakonshme, bashkëpunon me vendet anëtare të NATO-s për vlerësimet e sigurisë rajonale, mbrojtjen e infrastrukturës kritike dhe mbështetjes së ndërsjellë për ballafaqim me pasojat nga fatkeqësitë natyrore dhe fatkeqësitë tjera. Bashkëpunimi i përbashkët i Armatës së Finlandës me FA suedeze, përfshinë dialogun e rregullt politik dhe konsultime, shkëmbimin e informatave të sigurisë; koordinimin e trajnive dhe stërvitjeve, si dhe aktivitete të përbashkëta, me qëllim të ruajtjes së paqes në rajonin Baltik. FA të Finlandës marrin pjesë edhe në kuadër të Forcave të NATO-s për Përgjigje (NRF), ndërsa kanë nënshkruar Memorandum

tjera me qëllim të zhvillimit të forcave multinacionale për reagim të shpejtë, që u dedikohen operacioneve për ruajtjen e paqes të kryesura nga BE-ja. Merr pjesë edhe në formimin e komandës së bashkuar multinacionale në Gjermani, në sistemin për mbrojtjen e limaneve, si dhe në sistemin vendosës për ndjekjen e agjensave biologjike, bërthamore dhe radiologjike (CBRN). Në vitin 2017, Finlanda e ka promovuar Qendrën Europiane të Helsinkit për luftë kundër krëcënimeve hibride. Qendra është e mbështetur edhe nga ana e NATO-s dhe BE-së. Nga viti 2001, për trajnimin e personelit civil dhe ushtarak, në menaxhimin me kriza, në disponim është edhe PpP, Qendra Ndërkombëtare për Trajimi - FINCENT.

Lajmet e rreme - kërcënim real për shtetet demokratike

Termi "lajme të rreme" është një term modern që konsiderohet si një kërcënim për demokracinë. Lajmet e rreme mund të ekzistojnë në shumë forma të ndryshme, të jenë nga autorë të ndryshëm dhe të shkaktuara nga motive të ndryshme si: përmbajtja skandaloze komerciale; lajme që nuk kanë formim ideologjik dhe qëllimi i tyre kryesor është të stimulojnë trafikun në internet dhe të krijojnë të ardhura nga reklamat; dezinformimi i sponsorizuar nga shteti nuk synon të ardhurat por ndikimin; faqet e lajmeve guerile që mund të ndërthurin fakte dhe mendime për të mbështetur një këndvështrim të veçantë politik; media sociale përmes adutëve të Twitter që postojnë fotografi të rreme, reklama në Facebook të

Ne jetojmë në një epokë të lajmeve të rreme në të cilat kriminelët kibernetikë e kthejnë këtë fenomen në një biznes fitimprurës. Uebfaqet false dhe fiktive krijohen si reale, dhe ato publikojnë dhe shpërndajnë përmbajtje të pavërtetë si pjesë e një fushate dezinformimi. Kjo propagandë është e ndërlidhur në mënyrë të qartë me sigurinë kombëtare dhe përbën rrezik për të

sponsorizuara nga ekipe të ndryshme të inteligjencës, video në YouTube që pretendojnë se sulme të caktuara terroriste ishin mashtruese; faqet e internetit me satirë ose parodi që ekzistojnë shumë më përpara se lajmet e rreme të konsiderohen një kërcënim etj. Këto janë disa nga përkufizimet dhe motivet që e bëjnë vërtetë të vështirë të merresh me lajme të rreme në mënyrë efektive. Gati 2,800 faqe të rreme janë

identifikuar që modifikojnë dokumentet origjinale dhe i shpërndajnë ato si pjesë e një fushate dezinformimi. Kjo bëhet duke ndryshuar një shkronjë në adresën e internetit për të krijuar një "klon" të rremë në faqen aktuale të lajmeve. E gjithë kjo është për shkak të qasjes së lehtë në mjete të lira përmes të cilave botët mund të kontrollohen në mediat sociale. Këto shërbime reklamohen në "Dark Net", ku përdoruesit vështirë

zgjdhjen e problemeve. Ky problem serioz nuk është i panjohur për vendet evropiane dhe masat e dukshme po merren nga shërbimet përkatëse, sepse lajmet e rreme janë një nga fenomenet që ka një potencial shkatërrues në rritje. Zgjdhjet e reja teknologjike dhe ritmi me të cilin aftësitë kompjuterike të sistemeve po rriten, i kanë bërë rreziqet dhe kërcënimet aktuale teorike reale dhe të dukshme. Gjetja e lajmeve të rreme nuk është e lehtë. Hulumentimet tregojnë se, për shembull, studentët e kanë shumë të vështirë të dallojnë artikujt në internet, nëse janë të rremë apo të ligjshëm. Facebook ka një listë të mënyrave të dobishme për të zbuluar lajme të rreme që përfshijnë rishikime të burimeve të tjera dhe URL-ve në faqe. Në nëntor 2017, në nivelin e BE, u mbajt konferenca e parë ndërkombëtare për lajmet e rreme për gazetarët. Më pas u njoftua një grup ekspertësh në nivelin e BE për të analizuar shkallën e kërcënimit të lajmeve të rreme në lidhje me BE. Përkundër faktit se ato janë të paligjshme, shkalla e lajmeve të rreme është alarmante, e cila sot kërcënon thelbësisht mirëqenien e shoqërisë, demokracisë dhe medias në përgjithësi. Kështu, duhet të bëhen përpjekje për të identifikuar dhe njohur lajme të rreme, si dhe për të gjetur kanalet përmes të cilave financohen. Cilësia e arsimit për gazetarinë mund të përmirësohet duke theksuar ndërtimin e aftësive të nevojshme për të mbledhur informacion dhe për të bërë dallimin midis fakteve të provuara, manipulimeve dhe propagandës. Lajmet e rreme po mbytin mediat dhe shoqërinë.

Situata në lidhje me besimin në media është me të vërtetë e vështirë, sepse mediat sociale po fitojnë gjithnjë e më shumë rëndësi në lidhje me mediat profesionale, dhe njerëzit i besojnë më shumë asaj që do të shohin në Facebook sesa informacionit që marrin përmes mediave profesionale. Lajmet e rreme dhe propaganda janë një nga sfidat e reja kryesore me të cilat sot përballen gazetarët. Ajo që është shqetësuese ka të bëjë me rrezikun e përdorimit të rregullimit të tepërt të çështjes, e cila mund të çojë në shtypjen e lirisë së fjalës. Nga njëra anë, është një sfidë e madhe të dallosh faktet nga gjysmë të vërtetat, dhe nga ana tjetër, përmbajtja joshëse dhe false. Kapërcimi i problemit me këtë fenomen kërkon transparencë dhe larmi të informacionit me cilësi të lartë dhe një kuptim më të mirë të mekanizmave

të shpërndarjes dhe flukseve financiare, ku politikanët, media dhe platformat mund të ndihmojnë në adresimin e çështjes. Sot, përmbajtja ilegale (gjuha e urrejtjes) tashmë është përcaktuar. Sidoqoftë, lajmet e rreme botohen ende lirshëm dhe nuk bëhet fjalë për kriminalizimin e tyre. Liria e shprehjes, si dhe e drejta për të hyrë në informacion janë të pacënueshme dhe askush nuk ka ndërmend të detyrojë njerëzit të besojnë lajme të caktuara. Sidoqoftë, nëse asgjë nuk bëhet ndërkombëtarisht kundër lajmeve të rreme, ka shumë të ngjarë që situata në nivelin kombëtar të fillojë të përkeqësohet.

Lajmet e rreme, të transmetuara me ndihmën e teknologjisë moderne, e cila mundëson transmetim të shpejtë dhe të lirë, shfaqen si gjenerator i pikëpamjeve politike, morale dhe pikëpamjeve të tjera të individëve, por edhe të shteteve. Përhapja e lajmeve të rreme është gjithashtu një karakteristikë e së kaluarës, veçanërisht në situata të konfliktit të theksuar, qoftë luftë apo konflikt politik, fushata politike ose një periudhë krize. Ato që dikur ishin gazeta, radio dhe televizion, sot janë media online. Sidoqoftë, rritja e audiencës dhe numri i mesazheve të shpërndara ka vënë në pikëpyetje cilësinë e informacionit. Mediat klasike dhe teknologjitë e reja të komunikimit po shfaqen si mekanizma të fuqishëm për veprim politik përmes të cilit zgjidhen me tendencë informacioni, ndalimi ose privilegjet. Liria e informacionit ka një rëndësi të madhe për zhvillimin dhe përparimin e shoqërive demokratike, dhe mbrojtja dhe promovimi i lirisë themelore të individëve është thelbi nga i cili duhet të shfaqen të gjitha format e sigurisë. Rrezikimi dhe kufizimi i kësaj lirie çon domosdoshmërisht në rrezikimin e sistemit aktual të vlerësimit politik, devijimi nga disa parime të provuara demokratike dhe rrezikimi i sigurisë në shkallë vendi dhe global. Pikërisht këtu duhet të vendoset ekuilibri midis, nga njëra anë, lirisë së shprehjes dhe, nga ana tjetër, të drejtës për informacion me kohë dhe të saktë. Rëndësia e përhapjes së lajmeve të rreme bazohet në kritere të ndryshme. Duke pasur parasysh shkallën e dëmshmerisë si një kriter klasifikimi, atëherë mund të dallohen implikimet kombëtare dhe ndërkombëtare, por kjo ndarje relativizohet në thelb, pikërisht sepse rrjetet globale të komunikimit lejojnë

se mund të identifikohen. Por disa reklamohen hapur si mjete marketingu. Lajmet e rreme tërheqin vëmendjen e ekspertëve të sigurisë sepse përdoren për të shpërndarë malware. Fake news është versioni i fundit i inxhinierisë sociale dhe hakimit. Përdorimi i lajmeve të rreme për shpërndarjen e malware përmes rrjeteve sociale është një qasje relativisht e re, por metodat e zbulimit dhe bllokimit të malware janë pothuajse të njëjta me sulmet "fishing": zbulimin dhe raportimin e incidenteve, rishikimin e ekipit të sigurisë dhe zgjidhjen e problemeve të rrjetit të mundësuar nga malware softueri.

Bashkimi Evropian është gjithashtu i përfshirë në luftën kundër lajmeve të rreme. Komisioni Evropian së fundmi njoftoi krijimin e një grupi ekspertësh për të zhvilluar një strategji për

krijimin e shpejtë të lajmeve të rreme që do të jenë në dispozicion për një kohë të shkurtër në të gjitha planetet. Nëse ato klasifikohen sipas autorit që i ka krijuar, ne mund t'i dallojmë ato të krijuara nga individë, parti politike, grupe interesi ose shërbime të inteligjencës të vendeve të caktuara. Kur përcaktojmë si kriter objektin që është shënjestra e lajmeve të rreme, në parim lajmet e rreme mund të ndahen në ato që i drejtohen një personi të caktuar në jetën publike, një kolektivi të caktuar, një parti politike, një shteti ose një grupi shtetesh. Të gjitha kriteret e mësipërme janë të rëndësishme kur hulumtoni fushën e lajmeve të rreme në lidhje me qëllimin e tyre, dhe ato mund të jenë për mbështetje, por edhe për qeverinë e zgjedhur në mënyrë të paligjshme. Sidoqoftë, qëllimi i tyre

janë aktivitete propagandistike që përfshijnë përhapjen e planifikuar, të organizuar dhe të qëllimshme të ideve dhe pikëpamjeve politike në mënyrë që të ndikojnë në kuptimin dhe sjelljen e individëve dhe kolektivave. Lajmet e rreme, si pjesë e doktrinës së provokimit ose menaxhimit të krizave, ose më gjerë, menaxhimi i opinionit publik, shpesh synojnë: provokimin e një "revolucionit televiziv", i cili në disa raste ka elementë të një grusht shteti; "Ruajtja e demokracisë" në rastet kur, pavarësisht nga opinioni publik, qeveria ekzistuese duhet të ruhet me çdo kusht; shkaktimi i pakënaqësisë civile dhe prishja e rendit dhe paqes, përmes imponimit të fshehtë të interesave të tyre, duke përdorur si mbulesë interesin e njerëzve, ose duke krijuar kushte për publikun e brendshëm dhe botëror, për

Zbulimi i qëllimit përfundimtar të procesit të përhapjes së lajmeve të rreme në masë të madhe përcakton natyrën dhe seriozitetin e implikimeve politike dhe atyre të sigurisë. Në kontekstin e kërcënimeve, ato mund të kualifikohen si rreziqe të motiveve separatiste, kryengritjes së armatosur, terrorizmit, ekstremizmit kombëtar dhe fetar, aktiviteteve të inteligjencës, përgatitjeve për vrasje politike dhe të ngjashme

ta kthyer luftën në media në një luftë të vërtetë. Duhet të ketë një përdorim më aktiv dhe më të mirë të komunikimeve të sigurisë kombëtare, në mënyrë që të trajtohen këto sfida komplekse në mënyrë më efektive. Lajmet e rreme me përmbajtje antievropiane tashmë janë duke u analizuar në detaje nga Komisioni Evropian, por edhe nga institucionet e sigurisë. Përpjekjet për të miratuar një ligj për t'u marrë me lajmet e rreme përballen në mënyrë të pashmangshme me sfida. Për shkak të shpejtësisë dhe gamës së gjerë të shpërndarjes së informacionit, si dhe paqartësisë së çfarë saktësisht është lajmi i rremë, lufta kundër lajmit të rremë është një sfidë për legjislacionin. Masat ligjore për të gjetur lajmet e rreme mund të rezultojnë me pasoja të papritura. Nëse hiqet një lajm i

remë, i ashtuquajtur "efekti i fshirjes së përmbajtjes" mund të shkaktohet, duke rritur vëmendjen e audiencës për një problem të veçantë. Në Kinë, për shembull, po bëhen përpjekje agresive për të censuruar postimet në rrjetet sociale që nuk janë në përputhje me politikën e qeverisë dhe kjo ka përforcuar besimin e popullarizuar se postimet e censuruara përfaqësojnë situatën e vërtetë dhe gjendjen reale. Momentalisht shumë herët për të vlerësuar ndikimet negative dhe pozitive të nismave ligjore kundër lajmeve të rreme. Sidoqoftë, çdo përpjekje për të kaluar një ligj kundër lajmeve të rreme do të përballet në mënyrë të pashmangshme me disa vështirësi: çështja e përcaktimit të lajmeve të rreme; dimensionin global i hapësirës kibernetike në lidhje me kufijtë territorialë të legjislacionit dhe rregulloreve në lidhje me përmbajtjen në hapësirën kibernetike; sfidat në identifikimin e autorit të vërtetë të

Gjatë pandemisë Covid-19, kishte shumë shembuj sesi interneti dhe media u abuzuan nga organizatat radikale dhe mbështetësit e tyre që përhapnin propagandë dhe lajme të rreme. Ndër më të prekshmit ndaj këtyre rreziqeve janë demokracitë. NATO dhe BE tashmë po marrin masa praktike për t'i neutralizuar ato, por është gjithashtu e rëndësishme që secili shtet anëtar të ketë një politikë transparente dhe konkrete

lajmit të rremë të paraqitur; sofistifikimi i fushatave dezinformuese. Është e rëndësishme të gesh një kompromis të përbashkët ndërkombëtar midis rregulloreve në internet dhe jashtë linjeve të internetit. Dallimet midis asaj që është e ligjshme dhe asaj që nuk është e ligjshme në vende të ndryshme do të nënkuptojnë se "materiale të huaja të padëshirueshme" që mund të vazhdojnë të jenë në dispozicion në vendet e tjera, pavarësisht përpjekjeve të një vendi për ta ndaluar këtë. Prandaj është shumë e vështirë të bashkëndohen vlerat kulturore konfliktuale të ngulitura në përmbajtjen e informacionit dixhital. Krijimi i organizatave qeveritare ose joqeveritare të përbëra nga ekspertë të

ndryshëm të cilët do të kundërshtojnë lajmet e rreme, mund të kryejnë iniciativa kërkimore dhe hetimore dhe të ofrojnë mbështetje në luftën kundër operacioneve të dezinformimit. Këto institucione mund të prodhojnë përmbajtje për transmetim, media të shtypura dhe sociale, në mënyrë që të informojnë publikun. Edukimi është i nevojshëm për profesionistët e medias dhe përdoruesit e informacionit dixhital përmes mënyrave alternative. Këto zgjidhje mund të përfshijnë politikën e zgjerimit të njohurive mediatike dhe të mendimit kritik, iniciativat e planifikimit për të krijuar zakone të shëndetshme të përdoruesve të mediave sociale. Përmes një qëndrimi të paanshëm, qytetarët do të fitojnë më shumë besim dhe integritim e tyre në luftën kundër lajmeve të rreme. Kjo marrëdhënie midis OJQ-ve dhe shtetit mund të shërbejë si një urë besimi, e cila lehtëson partneritetin publiko privat dhe do të rezultojë në aktivitete konstruktive për të mirën

e qeverisë, industrisë dhe shoqërisë në tërësi. Masat e marra në të gjithë botën për të miratuar ligje kundër lajmeve të rreme zakonisht lëvizin në një drejtim pozitiv. Është e qartë se çdo zgjidhje ligjore duhet të jetë pjesë e një strategjie shumëfunktionale, e cila duhet të përfshijë masa parandaluese që përqendrohen në çështjet e bashkëpunimit midis një game të gjerë aktorësh dhe organizatash dhe duhet të përfshijë komunikimin e krizës, masat e kontrollit, faktet dhe zbatimin e zgjidhjeve afatgjata siç është shkrimi leximi në media dhe nxitja e normave të përshtatshme shoqërore. Gjithashtu, secili prej nesh me mendimin e tij kritik dhe verifikimin e fakteve duhet ta drejtojë këtë betejë individualisht. Sistemi arsimor, përmes zhvillimit të moduleve arsimore për shkrim leximin në media, do të krijojë një publik kritik që do të njohë dhe trajtojë me sukses keqinformimin dhe lajmet e rreme.

Dr. Nenad Taneski

STARTI i rid he gara e re pas armatimit bërthamor

Kontrolli i armëve bërthamore në botë është një faktor ekuilibruës jashtëzakonisht i rëndësishëm që kontribuon në ruajtjen e paqes në botë. Shtetet e Bashkuara dhe Rusia konsiderohen vendet me inventarin më të pasur të kokave bërthamore, megjithëse numri i tyre sot është dukshëm më i ulët sesa në ditët më të errëta të Luftës së Ftohtë. Kontrolli i këtij armatimi strategjik, si dhe verifikimi i sjelljes së përgjegjshme në mënyrën e vendosjes së tij, përveç procedurave kombëtare, sigurohet në mënyrë bilaterale nga akti i quajtur: Marrëveshja e re për reduktimin e armatimit strategjik – STARTI i ri. Shtetet e Bashkuara dhe Rusia tradicionalisht kanë histori të pasur kundërshtimeve dhe prezantimit të focave dhe shkathtësive, gjë që në

mënyrë të paevitueshme u interpretua si rritje e tensioneve nga ana e opinionit ndërkombëtar.

Elementi më karakteristik i periudhës së Luftës së Ftohtë është gara e armëve midis dy palëve kundërshtare, Shteteve të Bashkuara dhe Bashkimit Sovjetik. Ajo që shënoi fundin e akumulimit të panevojshëm të armatimeve strategjike të këtyre fuqive ishte INF (Traktati i Forcave Bërthamore me Rreze të Ndërmjetme), nënshkruar nga Presidenti i SHBA Ronald Reagan dhe Sekretari i fundit i Përgjithshëm i Partisë Komuniste të BRSS, Mikhail Gorbachev, në vitin 1987. Marrëveshja INF paraqiti kufizime në përdorimin e të gjitha raketave balistike tokë-ajër, raketa lundruese dhe lëshuesit e tyre me një distancë prej 500 deri në 5,500 km, duke mbuluar një gamë

veçanërisht të gjerë të armatimit për të dy palët.

Pas kësaj, u propozua një marrëveshje për të kufizuar nënshkruesit në vendosjen e jo më shumë se 6,000 kokave bërthamore në 1,600 raketa balistike ndërkontinentale. Kjo marrëveshje e nënshkruar rishtazi ishte njohur dikur si SALT 3, në frymën e marrëveshjeve të vendosura më parë, por shumë shpejt u riemërua në START 1, duke njoftuar synimet e palëve për të vazhduar praktikën e zgjidhjes pohuese të çështjeve të kontrollit dhe reduktimit të armëve bërthamore. Shpërbërja e Bashkimit Sovjetik pas nënshkrimit të këtij traktati nuk do të thoshte përfundimi i tij, pasi Shtetet e Bashkuara dhe ish Bashkimi Sovjetik, tani shtete të pavarura me aftësi bërthamore, nënshkruan Protokollin e Lisbonës për të siguruar vlefshmërinë e dispozitave të START 1. vlefshmëria e të cilit zgjati deri më 5 dhjetor 2009.

Uashingtoni dhe Moska, si dhe bashkësia ndërkombëtare, kanë vërejtur se kontrolli i tillë bilaterale i armëve bërthamore është veçanërisht i dobishëm dhe kanë rënë dakord që të vazhdojnë në të ardhmen. Si rezultat, në shkurt 2011, Obama për Shtetet e Bashkuara dhe Medvedev për Rusinë nënshkruan "Marrëveshjen mbi Masat për Reduktimin dhe Uljen e Mëtejshme të Armëve Strategjike Sulmuese", e njohur gjithashtu si Traktati i Ri i Reduktimit të Armëve Strategjike" (The New Strategic Arms Reduction Treaty - New START). jo shënoi një hap vendimtar drejt besimit të ndërsjellë dhe marrëdhënieve midis fuqive botërore dhe një lëvizje të përgjegjshme në fushën e ruajtjes së stabilitetit dhe kontrollit bërthamor botëror.

Marrëveshja e re vendosi një kornizë të saktë për zhvillimin dhe vendosjen e armatimit të këtij lloji:

700 raketa balistike ndërkontinentale të vendosura, raketa balistike të dislokuara të lëshuara nga nëndetëset dhe vendosën bombardues të rëndë të pajisur me armë bërthamore;

- 1550 koka bërthamore në raketa balistike ndërkontinentale të vendosura, raketa balistike të lëshuara nga nëndetëse dhe bombardues të rëndë të vendosur me armë bërthamore;

- 800 lëshues raketash balistike ndërkontinentale të dislokuara dhe jo të dislokuara, lëshues raketash balistike të lëshuara nëndetëse dhe bombardues të rëndë për këtë qëllim.

Sipas kësaj kornize të dakorduar, secili nënshkrues ka lirinë për të krijuar

strukturën e arsenalit të tij strategjik, e cila nuk do të kalojë kufijtë e përcaktuar. Përveç kufizimeve të përshkruara nga dispozitat e marrëveshjes, një tipar tjetër veçanërisht i rëndësishëm i këtij akti është mekanizmi për verifikimin e përputhshmërisë me dispozitat, dmth elementi i transparencës. Ky mekanizëm është i përbërë nga masa që lejojnë secilën nga palët kontraktuese të ushtrojnë kontroll të papenguar mbi armatimet e dislokuara dhe jo të dislokuara në pronësi të nënshkruesit tjetër. Masat përfshijnë: inspektime në terren të bazave ku është vendosur arsenali; duke llogaritur numrin e kokat e bërthamës të ruajtura dhe ato të armatosura me bombardues të rëndë; konfirmimi i ekzistencës së nëndetëseve të armatosura dhe lëshuesve tokësorë; konfirmimi i eliminimeve të një numri pasurish, si dhe shkëmbimi i të dhënave dhe njoftimeve në lidhje me armatimet strategjike. Inspektimet e përshkruara në Marrëveshje ndahen në: Lloji 1 - inspektime të bazave të vendosura dhe bazave të vendosura me sisteme strategjike; dhe Lloji 2 - inspektime vetëm në bazat e të dhënave me sisteme të papërcaktuara (të ruajtura). Prandaj, logjikisht shtrohet pyetja: Pse START i ri është kaq i rëndësishëm tani? Fundi i viteve të 1980-ta shënoi një lehtësim të ndjeshëm të tensioneve strategjike të armëve midis Shteteve të Bashkuara dhe ish Bashkimit Sovjetik. Prirja për të mbajtur kontrollin e armëve, proceset e prodhimit dhe trajtimin e materialeve vazhdoi pas rënies së BRSS dhe me vendet që sapo kishin shpallur pavarësinë dhe kishin pajisje të tilla. Në fillim të shekullit XXI, kurba e bashkëpunimit në fushën e armatimit strategjik filloi të bjerë, me një seri marrëveshjesh që përfundonin periodikisht duke adresuar çështje në këtë fushë. Një nga pikat kritike të kësaj tendence ndodhi në vitin 2013 kur Shtetet e Bashkuara njoftuan akuza serioze për shkelje të marrëveshjes INF nga Rusia, e cila vetëm me tej kontribuoi në ftohjen e marrëdhënieve midis dy vendeve. Komuniteti ndërkombëtar nuk ka qëndruar indiferent ndaj këtyre akuzave, me Sekretarin e Përgjithshëm të KB Antonio Guterres dhe Sekretarin e Përgjithshëm të NATO-s Jens Stoltenberg në mënyrë të përsëritur duke u bërë thirrje palëve për të qetësuar tensionet dhe për t'iu përmbajtur dispozitave të marrëveshjes historike. Në vitet që pasuan, të dy palët nuk arritën të gjenin një zgjidhje të përshtatshme. Kjo çoi në faktin se më 2 gusht 2019, Shtetet e Bashkuara u tërhoqën zyrtarisht nga

pajtueshmëria me dispozitat e Traktatit dhe përfunduan procesin e përjashtimit, i cili është përshkruar nga neni 15 i Traktatit, i cili filloi në mars të të njëjtit vit. Rusia pezulloi marrëveshjen në të njëjtën kohë me Shtetet e Bashkuara.

Edhe pse kjo është një humbje e rëndësishme për sistemin e marrëdhënieve ndërkombëtare në botë, mundësia e kontrollit të armëve nuk është përjashtuar ende plotësisht. STARTI i ri (The New Strategic Arms Reduction Treaty- New START), aktualisht është marrëveshja e vetme dhe e fundit që rregullon kontrollin e armatimeve strategjike midis Shteteve të Bashkuara dhe Rusisë.

Duke marrë parasysh tensionet në lidhje me marrëveshjen INF midis dy vendeve, kjo marrëveshje siguron një kornizë të caktuar kohore në të cilën do të ndodhin ndryshime në situatë. Kjo do të thotë se pika tjetër kritike për zgjidhjen e problemit me të ardhmen e armatimit strategjik të këtyre dy gjigantëve është në shkurt 2021. Deri atëherë, si Moska ashtu edhe Uashingtoni duhet të punojnë për zgjidhje të mundshme dhe të gjejnë një gjuhë të përbashkët për të zgjidhur problemin. Pozicioni i Moskës tregon se Rusia është e gatshme të bashkëpunojë

dhe bie dakord të zgjasë marrëveshjen, megjithëse nuk jep detaje për ndonjë kërkesë për zgjatjen e marrëveshjes. Në veçanti, Moska pritet të kërkojë një marrëveshje të re për të përfshirë dronët amerikanë, të cilët Putini i njohu në 2018 si pajisje ushtarake me aftësi të ngjashme me raketat balistike me rreze të mesme.

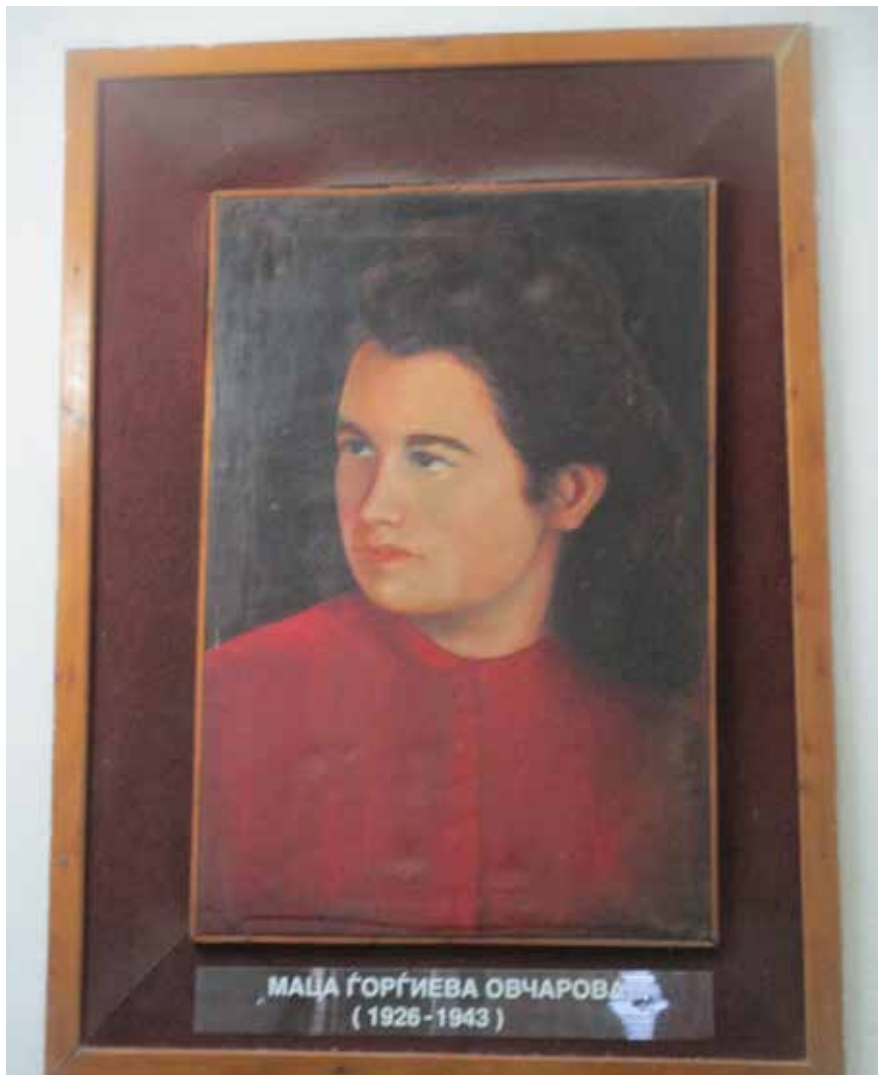
Shtetet e Bashkuara kanë njoftuar synimin e tyre për të përfshirë Kinën në marrëveshje, por edhe për ta zgjeruar atë, duke shtuar se përveç armatimeve të mbuluara nga marrëveshja, "Poseidoni" i ri, një dron nëndetësesh me energji bërthamore i armatosur me predha bërthamore dhe raketa bërthamore me fuqi bërthamore të armatosura me një kokë bërthamore.

Megjithëse ka spekulime se vazhdimi i STARTIT të ri do të jetë veçanërisht i pafavorshëm për t'u lidhur me zhvillimet me marrëveshjen INF, në këtë pikë të dy palët bien dakord se STARTI i ri është akti i fundit që detyron SHBA dhe Rusinë për kufizime të caktuara në këtë fushë. Për shkak të kësaj, nëse marrëveshja INF nuk mund të riaktivizohet, jo vetëm që do të ishte e nevojshme të rinovohet STARTI i ri, por do të ishte

veçanërisht e dobishme ta zgjaste atë për të kufizuar, zvogëluar dhe kontrolluar armatimet e të dy palëve. Me këtë, STARTI i ri do të shërbejë si garantuesi kryesor për kontrollin e armatimit të dy superfuqive. Uashingtoni dhe Moska, në frymën e shembujve të mëparshëm të bashkëpunimit historik, duhet të përpiqen të sigurojnë që STARTI i ri të mos përfshijë shembjen e marrëveshjes INF, duke pasur parasysh që kompleksi i Luftës së Ftohtë ka kaluar shumë kohë më parë dhe një garë e re armatimesh do të kushtonte shumë më tepër dhe do të ishte shumë më e rrezikshme, sesa na ka treguar vetë historia.

Bojan Mikllosh

Vajzë dhe luftëtare e guximshme, e cila është plagosur rëndë, është zënë dhe është maltretuar dhe që nuk ka dashur t'i tradhëtojë bashkëluftëtarët, që për këtë shkak ka paguar edhe me jetë, duke u varrosur e gjallë nga ana e forcave të okupatorit. Në fakt, Marija Gjorgjieva, e njohur ndryshe edhe me nofken Maca Ovçareva është edhe emri i shkollës fillore në Veles, sh.f "Maca Ovçareva", shkollë në të cilën ndjekin mësimin, nxënës me nevoja të veçanta

Marija Gjorgjieva (Maca Ovçarova)

Marija Gjorgjieva, më vonë e njohur me emrin partisan Maca Ovçareva lindi më 19 mars të vitit 1922 në Veles. Vjen nga një familje e klasës punëtore. Qysh në moshë të re është punësuar në Monopol si punonjëse e monopolit. Në kuadër të lëvizjes përparimtare rinore është inkuadruar para vitit 1941. Është shoqëruar me komunistë më të vjetër dhe me pjesëtarë të LRKJ-së të cilët kanë ndikuar që ajo tërësisht të përcaktohet për lëvizjen punëtore. Gjatë vitit 1941 dhe në vitin 1942 ka qenë anëtare e disa grupeve rinore në Veles, përmes së cilave është angazhuar rreth grumbullimit të Ndhmës së Kuqe, shpërndarjen e pamfletëve, leximit të letërsisë përparimtare, etj. Pas ardhjes së okupatorëve fashistë në Maqedoni, ajo në mënyrë aktive ka punuar në mesin e femrave më të reja. Gjithashtu në mënyrë aktive e ka ndihmuar lëvizjen nacionalçlirimtare duke grumbulluar ushqim dhe armatim dhe duke u angazhuar për nevojat tjera të partizanëve. Në shtator të vitit 1942, ajo i është bashkangjitur aradhes në terrenin e malit të Mokrenit, në çetën e tretë. Ka marrë pjesë në të gjitha aksionet luftarake të aradhes kundër okupatorit bullgar. Është veçuar si luftëtare e guximshme dhe e patrembur, gjithmonë duke qenë në rradhët e para të frontit. Gjatë fundit të dhjetorit në vitin 1942 dhe në fillim të janarit të vitit 1943, një pjesë e

luftëtarëve të aradhes partizane "Dimitar Vlahov" kanë kryer përgatitjet për realizimin e akcioneve kundër okupatorit, ndërsa njëkohësisht kanë kërkuar edhe vend të përshtatshëm ku do të mund t'a kalonin stinën e dimrit. Megjithatë, gjatë kësaj periudhe ka zhvilluar një ofenzivë në mënyrë të përsheptuar për asgjësimin përfunditar të aradhes. Në ditët e para të janarit të vitit 1943, 12 luftëtarë të aradhes partizane "Dimitar Vlahov" i janë afruar Zelenikovës me qëllim që të kalojnë lumin Vardar dhe të drejtohen kah Maqedonia Lindore. Por, luftëtarët kanë qenë të zbuluar nga ana e okupatorit dhe në këtë mënyrë ka filluar një betejë e përgjakshme dhe e pabarabartë. Me forca të pabarabarta, luftëtarët kanë vazhduar luftimet. Në këtë betejë i pari ka rënë Nikolla Cvetkov-Ballas, ndërsa disa luftëtarë të tjerë kanë mbetur të plagosur. Disa më vonë edhe janë vrarë, ndërsa të tjerët janë zënë rob. Në mesin e të plagosurve ka qenë Trajko Boshkovski Tarcan dhe Maca Ovçareva. Duke u tërhequr në drejtim të fshatit Slivnik, Maca ka mbetur e lënduar rëndë. Duke qenë gjithnjë gjallë, ajo është hedhur në varrin e bashkëluftëtarit të saj, Tarcanit, por edhe në ato caste ajo nuk ka pranuar asgjë duke qëndruar në heshtje dhe më pas, Marija e guximshme dhe e patrembur është varrosur e gjallë. Marija Gjorgjieva apo Maca Ovçareva dha jetën e saj për lirinë e popullit

të saj maqedonas në lulen e rinisë, duke mos i mbushur as 21 vite të plota. Ideat dhe vdekja e saj e mundimshme janë një shembull i ndritur për gjeneratat e tashme dhe të ardhshme, për atë se sa mund dhe se si duhen populli dhe atdheu. Emri i saj është shkruar me shkronja të arta në historinë maqedonase për t'u mos u harruar kurrë dhe për të qenë një rreze ndriçuese – udhërrëfyes për gjeneratën e sotme dhe për gjeneratat e mëvonshme. Në fshatin Slivnik të anës së Velesit nga ana e lidhjes komunal të luftëtarëve të LNÇ-së nga Velesi, është vendosur pllakë përkujtimore për nder të Trajko Boshkovskit-Tarcanit dhe Maca Ovçarevës, por si që na informuan nga lidhja komunale e luftëtarëve të Velesit, kjo pllakë përkujtimore para shtatë viteve ka qenë e dëmtuar nga vandalët dhe në këtë mënyrë më vonë edhe e shkatërruar tërësisht. Pyes publikisht, vallë fajtori apo fajtorët i këtij akti vandal me anë të së cilit shkelet në nderin e luftëtarëve maqedonas të rënë për lirinë e vendit dhe të popullit, më në fund do të zbulohen dhe a do t'a marrin dënimin e merituar nga ana e organeve përkatëse për shkak të shkatërrimit të pllakës përkujtimore të luftëtarëve të guximshëm maqedonas të cilët në lulen e rinisë së tyre dhanë jetën për lirinë e popullit dhe atdheut të tyre të dashur.

Antoanella Dimitrievska

Rëndësia e forces fizike

Stresi fizik i luftës moderne nuk është reduktuar aspak më parë. Përkundrazi, ai është rritur relativisht saktësisht për shkak të nocionit të rremë se teknologjia dhe armatimet moderne do të lehtësojnë luftën. Ushitari i sotëm është mësuar sistematikisht me përfitimet e teknologjisë dhe ekziston një tendencë për të injoruar ose relativizuar rëndësinë e forcës fizike. Ushtritë moderne gjithnjë e më shumë alarmohen për nevojën e ruajtjes së standardeve të aftësisë fizike sepse ekziston një perceptim se vetëm disa specialitete kanë nevojë për forcë fizike. Pas mijëvjeçarëve të luftërave botërore, sot kuptimi dhe nevoja për forcë të zhveshur fizike po rishikohet. Trajnimi fizik zhvillon aftësi ushtarake që janë thelbësore për sigurinë personale të

Të luftuarit evoluon për shkak të mënyrës së përdorimit të luftës dhe mjeteve të përdorura, por natyra e luftës, siç përshkruhet më së miri nga Clausewitz, është «një fushë e sforcimeve fizike dhe vuajtjeve» dhe do të mbetet gjithmonë e pandryshuar

një ushtari dhe për kryerjen në mënyrë efektive detyrat luftarake. Shkathtësitë themelore që çdo ushtar duhet të dijë janë akoma vrapimi, kërcimi, ngjitja, zvarritja, noti dhe ngritja e peshave. Atletika konsiderohet mbretëresha e sporteve sepse disiplinat e saj datojnë që nga kohërat antike dhe është një demonstrim i aftësive ushtarake. Karakteristikat fizike të ushtarit gjithmonë kanë qëndruar si superiore ndaj atyre që nuk ishin ushtarë. Sportistët e parë ishin ushtarë që garuan në vrapim, në hedhjen e shtizës dhe gurit, kërcim në distancë

dhe kërcim në lartësi, aktivitete që në atë kohë i kërkoheshin një ushtari në fushën e betejës. Maratoni i parë ishte Filipidisi, korrieri që barti mesazhin nga Maratona në Athinë për fitoren ndaj Persianëve në vitin 490 para Krishtit. Në kohët e lashta, palestra dhe ushtrimet fizike konsideroheshin si një virtuti i njeriut. Platoni dhe Aristoteli theksuan ushtrimin dhe gjendjen fizike të njerëzve si një politikë shtetërore dhe strategji ushtarake dhe diçka që ndikon në psikologjinë dhe jetën intelektuale të njerëzve. Kjo filozofi u pranua gjithashtu nga Romakët në thënie

e famshme "Mens sana in corpore sano" (në një trup të shëndetshëm ekziston një mendje e shëndetshme). Ushtarët romakë njiheshin më shumë për aftësinë e tyre për të lëvizur dhe fortifikuar. Ndërtimi i kampeve pasoi menjëherë pas marshimit të qindra kilometrave me të gjitha pajisjet individuale dhe kolektive. Suksesi i ushtrisë romake ishte për shkak të disiplinës, e cila u mbajt me punë manuale. Kur nuk lëviznin dhe luftonin, legjionarët kaluan kohën duke ndërtuar infrastrukturë, stërvitje dhe trajnime. Ka shembuj të tjerë të panumërt nga historia që konfirmojnë faktin se forca fizike ka qenë gjithmonë jo vetëm e qenësishme, por edhe thelbësore për luftën dhe ushtrinë. Njohja doktrinale e gatishmërisë fizike të ushtrive fillon me reformën e parë të madhe të çështjeve

Trajnimi fizik zhvillon aftësi ushtarake që janë thelbësore për sigurinë personale të një ushtari për të kryer në mënyrë efektive detyrat luftarake. Shkathtësitë themelore që çdo ushtar duhet të dijë të vazhdojë janë vrapimi, kërcimi, ngjitja, zvarritja, noti dhe ngritja e peshave

ushtarake në shekullin e XVII. në kohë kur krijoheshin shtetet moderne kombëtare, ushtritë profesionale dhe disiplina e fuqisë ushtarake. Stërvitja e ushtarit, në të cilën theksohej forca fizike, ishte për shkak të zhvillimit të aftësive operacionale në shekullin e XIX, ku lëvizshmëria në fushën e betejës ishte çelësi i fitores. Marshimet e gjata dhe të shpejta të ngarkesave ishin thelbësore në Luftërat Napoleonike. Trupat franceze mund të udhëtonin deri në 50 kilometra në ditë dhe të luftonin menjëherë. Napoleoni lëvizi njësitë brenda marshit një ditë. Ishte një risi në fushën e betejës - një përqendrim i shpejtë i të gjitha njësive në një moment pasi njëra prej tyre të kontaktojë me armikun. Kjo kërkonte forcë të madhe fizike. Lufta e Dytë Botërore pa mobilizimin më të madh të njerëzve për luftë në historinë njerëzore. Më pas u vu re për herë të parë që mënyra moderne e jetës, shkenca dhe teknologjia, kishin ndryshuar në mënyrë drastike karakteristikat fizike të ushtarëve. Makineritë, automjetet dhe mjetet e krijuara për të lehtësuar punën fizike dhe për të rritur produktivitetin kanë zvogëluar aftësitë fizike të një personi

mesatar. Sot, efektet e mënyrës moderne të jetesës në aftësitë fizike janë edhe më të mëdha. Një person mesatar sot, nëse nuk merret me sport, nuk do të përmbushte normat e qëndrësës dhe forcës së një personi mesatar të së kaluarës, edhe pse për shkak të mjekësisë moderne ai është shumë më i shëndetshëm dhe ka një jetëgjatësi më të madhe.

Ndër përpjekjet e para për të përfshirë forcën fizike në doktrinën ushtarake ishte manuali amerikan FM 21-20 i vitit 1946. Pas analizës së stresit fizik në fushën e betejës gjatë Luftës së Dytë Botërore, ky manual vuri bazat e aftësisë ushtarake, ushtrimeve fizike, të cilat, ndryshe nga sportet, duhet të zhvillojnë ato karakteristika që një ushtari i duhen vërtet gjatë luftës. Është identifikuar që përveç forcës, qëndrueshmërisë dhe shkathtësisë, një ushtar duhet të zhvillojë një ndjenjë të lidershit, iniciativës, stabilitetit emocional dhe vullnetit për të fituar. Për herë të parë, janë futur pengesa që simulojnë terrenin në fushën e betejës. Ky rregull gjithashtu përcakton për herë të parë kriteret për kontrollet fizike për të monitoruar përparimin e ushtarit. Trainimi ditor ushtarak lidhet

Angazhimi i ushtarit për të ruajtur kulturën fizike, i kombinuar me një mënyrë jetese të shëndetshme, do të ndikojë drejtpërdrejt në efikasitetin e kryerjes së detyrave të përditshme dhe në përgjithësi, gatishmërinë luftarake. Prandaj, detyra për udhëheqjes është të inkurajojë, mirëmbajë dhe forcojë këtë

drejtpërdrejt me aftësinë fizike. Fuqia fizike e një ushtari zvogëlon gjasat e lëndimit gjatë stërvitjes. Përveç kësaj, ka shumë trajnime specifike që kërkojnë një nivel veçanërisht të lartë të aftësisë fizike. Për të qenë në

dispozicion të ushtisë, disa shkolla dhe kurse ushtarake kërkojnë që të plotësohen kritere të rrepta fizike. Dhe e gjithë kjo është larg stresit të vërtetë fizik në fushën e betejës në një luftë të vërtetë. Prandaj, forca fizike duhet

parë si një domosdoshmëri dhe një parakusht për profesionin ushtarak. Trajnimi fizik në ushtri është një kombinim i pjesës teknike, mendore dhe fizike. Teknika është e nevojshme për të zhvilluar njohuri dhe aftësi në luftime, mentaliteti për të nxitur motivim dhe dëshirë për të fituar, dhe ana fizike për të fituar forcë dhe qëndrueshmëri. Efektiviteti në luftime varet kryesisht nga aftësia fizike. Ushtari pritet të ketë forcë të madhe, qëndrueshmëri, shkathhtësi dhe koordinim të trupit. Pavarësisht nga teknologjia, ushtari modern do të jetë ende në gjendje të udhëtojë në distanca të gjata me pajisje, armë dhe municione, pothuajse gjithmonë përtej terrenit të keq dhe në kushte të vështira atmosferike. Ngritja e sendeve të rënda është e zakonshme në profesionin ushtarak. Detyra më e thjeshtë, siç është ngarkimi dhe shkarkimi i një kamioni, është një aktivitet fizik që kërkon forcë dhe teknikë. Ushtarët vazhdojnë të kryejnë detyra të vështira, pavarësisht nga teknologjia dhe pajisjet moderne. Por roli më i rëndësishëm i aftësisë fizike është se ajo ndikon drejtpërdrejt në aftësinë mendore dhe emocionale të moralit të ushtarit. Një ushtar që është i përgatitur fizikisht është më lehtë të merret me lodhjen, rraskapitjen fizike dhe angazhimin shumë ditor pa pushim. Forca fizike rrit vetëbesimin e një

ushtari, sepse ai e di që ai është më elastik ndaj stresit fizik. Ndikon drejtpërdrejt në ruajtjen e qetësisë në momente të vështira.

Një njësi ushtarake është aq e fortë sa hallka më e dobët. Kjo nënkupton nevojën për punë ekipore në qasjen e ushtrimeve. Programi i ushtrimit duhet të harmonizohet në mënyrë të tillë që të gjithë në njësi të zhvillohen afërsisht me kriteret e kërkuara. Cilësia e njësisë vlerësohet në përputhje me aftësinë fizike totale të të gjithë anëtarëve. Përvojat nga situatat reale kanë treguar se është shumë më e rëndësishme për komandantin nëse të gjithë në njësi përgatiten afërsisht në të njëjtin nivel sesa kur disa individë bëjnë përjashtime. Puna në ekip dhe fryma e ekipit duhet të pasqyrohen në të gjitha fushat, dhe kjo është veçanërisht e saktë kur njësi po përballlet me një sforcim të rëndë fizik. Kjo është arsyeja pse në ushtri është e rëndësishme të stërviteni së bashku në krahasim me vendosjen individuale të rekordeve. Në të gjitha ushtritë është vërtetuar se gjëja më e rëndësishme për zhvillimin e frymës kolektive të njësisë ushtarake është stërvitja e përbashkët e sinkronizuar e mëngjesit. Kjo është një metodë për t'i sjellë të gjithë, në mënyrë kolektive, në një nivel të përafërt për sa i përket forcës fizike.

Angazhimi i ushtarit për të ruajtur kulturën fizike, i kombinuar me një mënyrë jetese të shëndetshme, do të ndikojë drejtpërdrejt në efikasitetin e kryerjes së detyrave të përditshme e në përgjithësi, në gatishmërinë luftarake. Prandaj, detyra për udhëheqsinë është të inkurajojë, mirëmbajë dhe forcojë këtë. Drejtuesi në çdo nivel duhet të sigurojë që ushtarët janë të përgatitur fizikisht, sepse ushtria është një profesion sfidues psikofizikisht. Kryerja e detyrave të përditshme në kohë paqeje dhe gjatë luftës kërkon një shkallë të konsiderueshme të forcës në këmbët, krahët, shpinën dhe barkun e ushtarit. Ushtrimet e rregullta dhe të forta rritin madhësinë dhe forcën e muskujve. Është më mirë që ushtari të zbatojë stërvitje funksionale, e cila është simulim i aktiviteteve në kryerjen e detyrave të përditshme. Përmes

Ndër përpjekjet e para për të përfshirë forcën fizike në doktrinën ushtarake ishte manuali amerikan FM 21-20 i vitit 1946. Ky manual vuri bazat e aftësisë ushtarake, të ushtrimeve fizike, të cilat, ndryshe nga sportet, supozohej të zhvillonin ato karakteristika që një ushtar i duhen vërtet gjatë një lufte

arteve marciale, një ushtar zhvillon aftësi specifike të tilla si shkathtësia, vetëbesimi, gatishmëria, shkathtësia dhe agresiviteti, dhe përmes veprimtarive konkurruese të situatës ndërton punën ekipore, vullnetin për të fituar, solidaritetin dhe aftësinë për të menduar dhe vepruar shpejt nën presion.

Në shumë vende të NATO-s, kohë dhe para të veçantë janë caktuar për të kryer kërkime dhe analiza të marrëdhënies midis rezultateve të punës së ushtarit dhe gatishmërisë së tij psikofizike. Praktika tregon se ata ushtarë që janë të përgatitur psiko fizikisht, kanë rezultate më të mira për sa i përket disa kriterëve në aftësitë profesionale, efikasitetin dhe shpejtësinë në kryerjen e detyrave,

mendimin kritik, komunikimin me anëtarët e tjerë, forcën mendore, përballimin e situatave stresuese dhe stresuese.

Trupi i njeriut duhet parë si një makinë e përbërë nga trupi dhe mendja (pjesa fizike dhe mendore). Të dy pjesët duhet të trajnohen në mënyrë të barabartë. Një ushtar që ushtron çdo ditë ka më shumë energji sesa ai që nuk bën. Ushtrimet fizike të përditshme e mbajnë ushtarin zgjuar dhe energjik gjatë gjithë ditës. Në nivelin strategjik, duke ruajtur sistematikisht gatishmërinë fizike të ushtrisë, rreziku i lëndimit dhe sëmundjes zvogëlohet. Stresi i luftës moderne imponon nevojën që të gjithë ushtarët të jenë të aftë fizikisht, pavarësisht nga specialiteti i tyre. Në çdo gjini apo shërbim, kërkohet një nivel i lartë i aftësisë fizike, sepse herët a vonë, ushtari do të gjendet në një situatë ku jeta e tij dhe kryerja e detyrës do të varet nga ajo.

Në një njësi ushtarake, nëse jo të gjithë janë të përgatitur në të njëjtin nivel, ose standardi do të bjerë ose ankthi do të rritet për shkak të shpërndarjes së pabarabartë të ngarkesës së punës. Një ushtar i përgatitur psikofizikisht mund të bëjë më shumë sesa ai që nuk është i përgatitur. Ushtari modern është i armatosur dhe i pajisur

me mjete të shumta që peshojnë, dhe ato duhet të barten në fushën e betejës. Edhe në ato vende pune ku nuk ka pajisje dhe veshmbathje, nivelet e stresit mund të jenë të larta. Ushtarët e trajnuar psikofizikisht kanë provuar të jenë mendërisht më të qëndrueshëm në situata kur kërkohet shumë punë brenda një kohe të shkurtër. Gatishmëria e lartë luftarake e një ushtari kërkon shëndet të mirë, forcë mendore, rezistencë ndaj lëndimit dhe qëndrueshmëri. Palestra fizike prek individin, por edhe ekipin. Njësi ushtarake është aq e fortë sa më e dobëta dhe aq e shpejtë sa ushtari më i ngadaltë.

Gjorgji Veljovski

Bisedë me rreshterin e vjetër të klasit të parë, Igor Nikollovski, përfaqësues i Armatës pranë Shtabit të Krizës në Kumanovë

Mbështetje për qytetarët në ballafaqimin me pandeminë

Armata është çdoherë këtu për qytetarët e saj, komentonin kumanovarët të cilët i ndiqnin postimet nëpër rrjetet sociale ku pjesëtarët e Armatës i ndihmonin Kryqit të Kuq dhe organizatave tjera humanitare gjatë distribuimit të pakove me ushqim, apo që merrnin pjesë në dezinfektimin e rrugëve apo objekteve banesore në Kumanovës, pikërisht gjatë periudhës kur qyteti ishte më i godituri në vend nga pandemia COVID-19. Gjatë periudhës së krizës, pothuajse për çdo ditë, Komuna e Kumanovës mbante mbledhje të Shtabit të Krizës, ku përpos pjesëtarëve të institucioneve të ndryshme shtetërore dhe lokale, në mbledhje ishte prezent edhe nga një përfaqësues i Armatës nga kazerma “Boro Menkov”, në këtë rast rreshteri Igor Nikollovski, njeherit edhe nënoficer për marrëdhëniet me publikun dhe nënoficer për bashkëpunim ushtarako-civil pranë

Qyteti i Kumanovës gjatë periudhës së kaluar u përball me një numër të madh të të diagnostikuarve dhe të prekurve me virusin COVID-19. Me qëllim të parandalimit të përhapjes së pandemisë, u formua Shtabi i Krizës për qytetin e Kumanovës në të cilin u përfshinë përfaqësues relevant të insitucioneve. Igor Nikollovski, rreshter i vjetër i klasit të parë dhe nënoficer për marrëdhëniet me publikun dhe për bashkëpunim ushtarako-civil pranë kazermës “Boro Menkov” në Kumanovë, ishte përfaqësues në Shtabin e Krizës nga Armata e Republikës së Maqedonisë së Veriut, i cili në mënyrë aktive morri pjesë në mbledhjet dhe në realizimin e masave të cilat nevojiteshin të ndërmeren për qytetin e Kumanovës

Komandës së Batalionit të 1. Këmbësorik.

Cila ishte detyra Juaj në kuadër të Shtabit të Krizës?

– Si një anëtar i jashtëm i Shtabit Komunal të Krizave, një përfaqësues i Armatës, roli im në Shtab ishte të monitoroja situatën e krizës në nivelin

komunal, të shkëmbeja informacion dhe t'i ndaja me eprorët e mi për angazhimin në kohë të anëtarëve tanë atje ku ishte e nevojshme. Si anëtar i jashtëm i Shtabit të Krizave në Kumanovë, unë personalisht besoj se Shtabi i Krizave mori shumë vendime dhe me sukses u mor me krizën në nivelin komunal,

domethënë nuk lejoi që virusi të dalë jashtë kontrollit.

Cilat ishin aktivitetet e pjesëtarëve të Armatës në Kumanovë?

– Pjesëtarët e Armatës së Republikës së Maqedonisë së Veriut në Kumanovë kishin një numër të madh të detyrave në kuadër të përgjegjësisë të tyre në ballafaqimin me pandeminë dhe në parandalimin e përhapjes së virusit në mesin e qytetarëve të Kumanovës. Ata u përfshinë në dezinfektimin dhe në asistencën e pjesëtarëve të MPB-së, në realizimin e më shumë aktiviteteve, të cilat ishin pjesë e masave për ballafaqim me virusin COVID-19 dhe për parandalimin e tij, masa të cilat u ndërmorën dhe u miratuan në kuadër të Shtabit të Krizës të qytetit të Kumanovës. Pothuajse nuk kishte asnjë ditë që pjesëtarët e Armatës, së bashku me ekipet e Komunës, Kryqit të Kuq, ndërmarrjeve publike, të mos merrnin pjesë në aksionin e shpërndarjes së pakove ushqimore, pakove higjienike, pakove me dezinfektues. Paketot u shpërndanë në kategoritë më të prekshme të qytetarëve, sipas të dhënave të institucioneve përgjegjëse. Kjo mbështetje vetëmohuese e Armatës u vu re nga banorët e Kumanovës të cilët theksuan mbështetjen si efektive dhe efikase në luftën kundër virusit Covid-19. Aktivitetet nuk ishin vetëm shpërndarja e paketave, por edhe paketimi i pakove në pikën në kompleksin e pishinave në Kumanovë. Çdo ditë kishte fotografi se si përgatiteshin paketot dhe si shpërndaheshin tek ata që kishin më shumë nevojë për ushqim në atë

kohë. Dhe jo vetëm të rrezikuarit si rastet sociale, por edhe të moshuarit, të pafuqishmit, ata që nuk u lejohej të dilnin dhe të ekspozoheshin ndaj virusit. Armata ndihmoi anëtarët e Ministrisë së Brendshme në zbatimin e rekomandimeve për ruajtjen e distancës fizike, për distancën e kërkuar dy metra ndërmjet qytetarëve, me rekomandimin e institucioneve kompetente shëndetësore.

Si ishte bashkëpunimi i pjesëtarëve të Armatës me qytetarët e Kumanovës?

– Gjatë të gjitha angazhimeve, qytetarët e Kumanovës na dhanë mbështetjen maksimale dhe respektuan masat e miratuara nga Shtabi Komunal për Mbrojtje dhe Shpëtim (SHKMSH). Si i përfshirë drejtpërdrejt në punën e Shtabit, unë nuk harrova edhe personalisht t'u rekomandoja bashkëqytetarëve të mi nga Kumanova, të respektojnë vazhdimisht masat, veçanërisht masat për distancën sociale, të mbajnë pajisje mbrojtëse personale dhe natyrisht, larje të rregullt të duarve dhe përdorim të dezinfektuesit. Banorët e shumë njësisve të banimit u befasuan këndshëm kur pjesëtarët e Armatës, në bashkëpunim me ndërmarrjet publike ose ekipet e zjarrfikësve, dezinfektuan ndërtesat si një nga masat për të parandaluar përhapjen e virusit. Mund të konkludoj se ndikimi dhe vetë prania e anëtarëve të Armatës si dhe besimi që ajo gëzon nga qytetarët u dëshmuar që është jashtëzakonisht i rëndësishëm në ruajtjen e distancës fizike në vendet publike.

Aleksandra Maksimovska

Muzeu kombëtar i aviacionit në SHBA

Me mbi 360 avionë, disa raketa hapësinore dhe pjesë të pajisjeve hapësinore, dokumente dhe pjesë të historisë së aviacionit të ekspozuara në katër hangarë të mëdhenj, ky muze është një nga muzetë më të plotë dhe sigurisht ka diçka për t'u treguar entuziastëve të aviacionit. Numri prej rreth një milion vizitorësh në vit konfirmon këtë fakt. Ai u themelua në vitin 1923, gjë që e bën gjithashtu këtë muze një nga muzetë më të vjetër të aviacionit në botë. Muzeu në koleksionin e tij përfshin ekzemplarë mjaft të rrallë dhe unikë.

Muzeu është i ndarë në disa galeri ekspozitash: park në natyrë, galeri kushtuar viteve të para të aviacionit, Lufta e Dytë Botërore, Lufta Koreane, Azia Juglindore - Vietnami, Lufta e Ftohtë, galeria raketa, seksioni presidencial, shtrirja globale, teknologjia e re dhe zhvillimi . Përveç këtyre ekspozitave, muzeu ka gjithashtu një park përkujtimor dhe një Salla e të Famshmive të Aviacionit Kombëtar. Shpesh pjesë të hagardeve ku ekspozohen avionët përdoren për të organizuar ngjarje jubilarë siç është kremtimi i 75 vjetorit të ditës "D". Ekspozita e parë që do të hasni gjatë hyrjes në këtë muze ndodhet nën qiellin e hapur dhe është mu përpara hyrjes në hangarin e parë të muzeut.

Pranë Dejtonit, Ohio, në Shtetet e Bashkuara, në Bazën Ajrore Wright-Patterson është një nga muzetë më të mëdhenj të aviacionit në botë - Muzeu Kombëtar i Aviacionit i Shteteve të Bashkuara

Të ekspozuara në këtë seksion janë: prototipi i C-17 Globemaster III, Boeing EC-135E ARIA, A-10A Thunderbolt II, i cili ka 64 misione në Operacionin Stuhia e Shkretëtirës, F-15A Eagle, C-130, etj. Si pjesë e këtij seksioni, ekziston një park përkujtimor kushtuar anëtarëve të rënë të Forcave Ajrore të SHBA-së, ekziston gjithashtu një kullë kontrolli me një sallë operacioni, si dhe një park zbavitës për më të rinjtë. Menjëherë pas hyrjes në hangarin e parë hasni në galerinë e parë të brendshme e cila i kushtohet fillimeve të aviacionit dhe mbulon periudhën nga viti 1903 deri në fillimin e Luftës së Dytë Botërore. Ai përshkruan fillimet e aviacionit dhe formimin e forcës së parë ajrore amerikane. Avioni i parë që hyri në kuadër të Forcave Ajrore të Shteteve të Bashkuara, është Flyer Ushtarak Wright 1909, riprodhimi i tij me disa pjesë origjinale të dhuruara nga familja e Orville Wright, është shfaqur në këtë pjesë të muzeut dhe është një gjë vërtetë e rrallë. Kjo pjesë gjithashtu ekspozon biçikletën gjermane me tri rrota "Fokker Dr. I", i cili është një nga avionët më të njohur nga

Lufta e Parë Botërore. Dyzet avionët të tjerë nga vende të ndryshme dhe nga prodhues të asaj periudhe janë ekspozuar në këtë seksion. Përveç të njëjtit hangar, ekziston edhe një ekspozitë e dytë kushtuar Luftës së Dytë Botërore. Instalimi përshkruan momentet më të rëndësishme të aviacionit që ndodhën gjatë luftës. Kjo pjesë e muzeut ekspozon eksponate nga fushëbetejat në Evropë, dhe Paqësor, një arsenal të madh armësh ajrore nga ajo periudhë, si dhe motorë që ishin asokohe në përdorim. Janë ekspozuar mbi 50 aeroplanë nga vende të ndryshme dhe nga prodhues të ndryshëm. Shembuj që bien në sy në këtë mjedis janë: "B-17 Memphis Belle". i cili ishte bombarduesi i parë që pati misionin evropian të fushëbetejës 25-ditore dhe më pas u kthye në Shtetet e Bashkuara, avioni nga i cili u hodh bomba atomike në Nagasaki, "Boeing B-29 Superfortress Bockscar", avioni gjerman "ME 163B" dhe "ME 262A", si dhe avioni i fundit "Mustang North American P-51D", i cili ishte në shërbimin aktiv të Forcave Ajrore të SHBA-së. Hangari i dytë përbëhet nga seksioni kushtuar Luftës

Koreane. Me 15 aeroplanë dhe një numër ekspozitash të ndryshme përshkruhet periudha e zhvillimit të motorëve reaktivë dhe betejat ajrore të kësaj periudhe. Në qendër të këtij ambienti është një dioramë që ka të bëjë me shenjat dalluese të kësaj lufte, dy avionët që luajtën rolin kryesor "F-86A Saber" dhe "MiG-15". Pjesa tjetër e të njëjtit hangar shfaq ekspozimin kushtuar Luftës së Vietnamit. Gjithashtu në ekran është "McDonnell Douglas F-4C Phantom II", i cili rrëzoi katër aeroplanë armik, duke përfshirë pilotin e pensionuar amerikan, gjeneralin e brigadave në pension Robin Olds, një veteran i Luftës së Dytë Botërore gjatë Luftës së Vietnamit. Përveç këtij aeroplani, ikona e Luftës së Vietnamit, helikopteri "Bell UH-1P Iroquois", helikopteri specifik që u ekspozua gjatë luftës, u përdor si pjesë e njësisë speciale amerikane. Përveç këtyre avionëve karakteristikë, janë ekspozuar 40 avionët të tjerë, përfshirë: "Republic F-105D Thunderchief", ruse "Mikoyan-Gurevich MiG-21PF" dhe "Mikoyan-Gurevich MiG-17F", "North American F-100F Super Sabre", "Northrop YF-5A Freedom Fighter" dhe të tjerë. Hangari i tretë i muzeut i kushtohet tërësisht aviacionit të Luftës së Ftohtë. Ky mjedis përshkruan zhvillimin e shpejtë teknologjik dhe zbatimin e tij në aviacion, si dhe mënyrën e ndryshuar të luftës ajrore. Në këtë segment të muzeut janë të ekspozuara 65 aeroplanë, 30 lloje raketash të drejtuara, rreth 15 lloje topë avionësh dhe mitralozë, bomba dhe të ngjashme. Përveç avionëve të prodhuar dhe përdorur nga Shtetet e Bashkuara, janë shfaqur avionë rusë, britanikë, gjermanë dhe francezë. Disa nga avionët e ekspozuar janë: Lockheed F-117A Nighthawk, i cili është aeroplani i dytë i prodhuar i këtij lloji, McDonnell Douglas F-15A Eagle, Mikoyan-Gurevich MiG-23MS, Mikoyan-Gurevich MiG -29A", " Lockheed SR-71A ", i cili është në muze, ka bërë sulmin e parë luftarak dhe gjithashtu ka më shumë sulme nga të gjithë "SR-71 ", " Panavia Tornado GR1 "dhe shumë të tjerë. Në këtë pjesë ekziston mundësia për të hyrë në 5 kabinat e avionit, përkatësisht A-7D, F-4D Phantom II, F-16, FB-111A dhe T-38. Midis hangareve të tretë dhe të katërt kalon përmes të ashtuquajturës silo rakete, e cila strehon disa nga raketat që shënuan zhvillimin e teknologjisë së raketave amerikane. Janë të ekspozuara tetë raketa balistike ndërkontinentale të llojeve të ndryshme. Në hangarin e katërt dhe të fundit ka 4 nën-galeri me cilësime të përhershme. E para ka të bëjë me seksionin presidencial, i cili ka 9 aeroplanë dhe një helikopter që u përdorën për nevojat e presidentëve amerikanë dhe këshilltarëve të tyre më të afërt. Sifokoftë, më mbreslënësi nga këto është Boeing

VC-137C SAM 26000 (Air Force One), i cili gjatë aktivitetit të tij 36-vjeçar ka bartur tetë presidentë dhe një numër të madh burrështetasish. Muzeu lejon vizitorët të kalojnë pranë dhe të shohin brendësinë e këtij aeroplani. Nën galeria tjetër i kushtohet shtrirjes globale të a.q. transport strategjik. Ky avion ekspozon 4 aeroplanë, përkatësisht: "Fairchild C-82 Packet", "Learjet C-21A", "Lockheed C-130E Hercules" dhe "Lockheed C-141C Starlifter". Nën galeria e tretë në këtë hangar i kushtohet teknologjisë së zhvillimit për avionët e rinj, si dhe shumë avionëve eksperimentalë që janë estuar në të kaluarën. Ka ekzemplarë unikë në këtë koleksion, disa prej të cilëve janë: i vetmi bombardues bërthamor i mbetur i Amerikës së Veriut XB-70 Valkyrie, Avro Canada VZ-9AV Avrocar, e ashtuquajtura "Flying Disc", Ryan X-13 Vertijet , "Northrop-McDonnell Douglas YF-23A Black Widow II", "McDonnell XF-85 Goblin" dhe shumë të tjerë që nuk ishin prodhuar në masë, por kontribuan në zhvillimin e disa prej avionëve të sotëm. Galeria e fundit në këtë muze të jashtëzakonshëm i kushtohet anijeve kozmike. Në instalimin e tij të përhershëm numëron 6 satelitë, 5

module, 6 lloje dhe modele të ndryshme të kostumeve hapësinore, 3 raketa lëshimi, etj. Përveç kësaj, ekziston një ekspozitë e "Space Shuttle Crew Compartment Trainer", ku vizitorët mund të hyjnë dhe të shikojnë brendësinë e këtij aeroplani. Në hangarët ku janë të ekspozuara eksponatet, ekzistojnë tre imitues të lartë me rezolucion të shkëlqyeshëm dhe lëvizje 360° që mund të provohen dhe ato janë shumë reale, dhe gjithashtu ka pika interaktive ku vizitorët mund të njihen me bazat e fluturimit. Duke qenë se muzeu është i vendosur në një bazë ajrore aktive dhe është një objekt i rëndësishëm që është shumë i popullarizuar, vizitorët para se të hyjnë në muze, për shkak të masave të sigurisë, duhet të kalojnë përmes një detektorit metalik. Hyrja në muze është falas dhe është e hapur çdo ditë nga ora 09:00 deri në 17:00, me përjashtim të disa festave kombëtare kur është i mbyllur. Muzeu ka parkim falas dhe internet. Koha mesatare e nevojshme për të vizituar të gjithë kompleksin është 4 deri në 5 orë. Nëse jeni një aviator i vërtetë, atëherë duhet ta vizitoni këtë muze.

Zilatro Blazhevski

Pionerët e forcave ajrore maqedonase

Dikur aviacion dhe aeroplanë, më vonë aviacion dhe avionë, por gjithmonë ato kanë qenë ëndrra të papërfunduara, ndërsa për disa edhe realitet, do të thuej, për disa të pakët, për ata individë që u përzgjedhën si pilotë. Me siguri kjo është arsye për të cilën emrat e një numri të madh të pilotëve hyjnë në anën e haresës, thellësisht në sirtaret e arkivit. Por, vetëm me anë të një kthese të shkurtër historike të zhvillimi i aviacionit dhe te një bisede të inicuar me dëshmitarët ende të gjallë të kohërave të kaluara, apo të pasardhësve të tyre, rikthehen kujtimet për ta dhe për veprat e tyre. Pikërisht këto vepra janë kutitë e mozaikut që formon fotografinë e zhvillimit dhe aktiviteteve të aviacionit apo forcave ajrore në përgjithësi. Dhe në qoftë se...vëllezërit Rajt kanë qenë të parët që kanë fluturuar me avion, pasuesit e tyre, nuk mund të emërtohen si të dytët, të tretët,...etj. Të gjithë ata janë pjesë e një mozaiku të njejtë. Për këto arsye, mos u ndalni te rradhitja e personave, por mbani mend emrat dhe veprat e tyre.

Vasko Ivanovski i lindur në Shkup, në vitin 1922. Që nga vitet e rinisë ka filluar t'i admirojë avionët dhe lundrueset. Për shkak të këtij admirimi dhe kësaj dashurie ndaj këtyre pajisjeve dhe për shkak të ëndrrës për arritjen e majave qiellore, në vitin 1939, është anëtarësuar në aeroklubin në Shkup dhe ka filluar të fluturoi me lundrueset ajrore, ndërsa më vonë ka vazhduar edhe kursin për pilot për avionë, në të njëjtin aeroklub. Edhe mua më kujtohet ku kam biseduar me majorin Vasko Ivanovskin, i cili i kujtonte fillimet e tij në aeroklubin në Shkup, kur është trajnuar dhe ka fluturuar me varkat e llojit "Cegling", "Roda" dhe "Çavka", e më pas edhe me avionë të llojit "Polikarpov Po-2", "UT-2", etj. Me aktivitetet e këtilla të tij ai ka arritur nivelin e pilotit në kuadër të forcave ajrore mbretërore, e më pas edhe në kuadër të forcave ajrore të RFS të Jugosllavisë. Fillimet e para në kuadër të forcave ajrore do t'i ketë menjëherë pas përfundimit të shkollimit të mesëm, në vigjilje të Luftës së Dytë Botërore, me shkuarjen në shkollim në shkollën e atëhershme për nënoficerë në Rajllavec (Serbi). Aty,

para fundit të shkollimit për nënoficerë, gjatë vitit 1941, ka qenë dëshmitar i sulmit të 6 prillit nga ana e fashistëve ndaj shtetit të atëhershëm mbretëror jugosllav. Në mungesë të pilotëve të trajnuar dhe me përvojë në kuadër të shtetit të atëhershëm, Vasko Ivanovski si një oficer i avancuar ushtarakë në shkollën për pilotë, në fillim të vitit 1944, është dërguar për ndjekjen e një kursi të avancuar për pilotë në Bashkimin Sovjetik. Në atë kohë, nën mbikqyrjen e instruktorëve rus, ai është trajnuar me avionë ushtarak – gjahtar të llojit "JAK-1", të cilët kanë qenë po aq të fuqishëm sa edhe gjahtarët gjermanë të llojit "Messerschmit 109". Duke e përfunduar me sukses këtë trajnim, togeri pilot – gjahtari Ivanovski, në regjimentin e përzier ajror, së bashku me disa pilotë rus, është kthyer në veprimet e drejtpërdrejta ushtarake në hapësirën e atëhershme jugosllave, me pjesëmarrje të drejtpërdrejtë në asgjësimin e frontit në Srem më 12 prill 1945. Ata, fluturimin e tyre e kanë filluar në orët e hershme të mëngjesit kah fushgropa e Vojvodinës në Serbi.

Kjo ka qenë ekuadrila e tretë me të cilën ka udhëhequr luftëtari francez, Franc Krizhaj. Përpara kanë fluturuar gjahtarët e llojit "Ill-2" në një njësi prej 4 avionëve, ndërsa pas tyre avionët e llojit "Jak 1". Njësia e avionëve të llojit "Jak" është udhëhequr nga piloti rus Salinikov, ndërsa shoqëruesi i tij i parë ka qenë piloti – kapetan Vasko Ilievski. Rradhitja e pilotëve është bërë sipas parimit një i yni dhe pas tij një pilot rus, e kështu me rradhë. Pas mbërritjes në pozicionet kundërshtarë, së pari arsenalin e tyre e kanë zbratur avionët "Ill", e më pas edhe avionët e llojit "Jak". Janë realizuar nga dy sulme, rikujtoi Vasko. Gjatë fluturimit, ata kanë goditur me mitraloz në lartësi prej 10-20 m mbi terren, e më pas me anë të "kërcimit" kanë sulumuar me top pozicionet e kundërshtarit. Në këto dy sulme janë asgjësuar të gjithë avionët kundërshtar dhe është çarë fronti i Sremit. Vaskoja me krahët e dëmtuara të avionit të tij, me sukses është kthyer në bazë. Pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore dhe zhvillimit paqësor të forcave të atëhershme ajrore jugosllave, Vasko Ivanovski me përkushtim maksimal, me sukses e ka vazhduar karrierën e tij të pilotit. Në vitin 1948, ai është rekomanduar në punë në bazën ajrore në Ljubljana të Sllovenisë. Në fillim të viteve të pesëdhjeta të shekullit të kaluar, ai merr titullin e mësuesit të pilotëve, kështu që njohuritë e tij në këtë fushë ua transmeton edhe gjeneratave të reja. Njëkohësisht, ai i kushton rëndësi edhe avancimit të tij personal në aspektin profesional me lloje të ndryshme të avionëve në vende të ndryshme të botës. Gjatë vitit 1953, ai ka qëndruar edhe në Londër në Mbretërinë e Bashkuar, ku ka ndjekur

trajnimet me avionin "Bristol Blenham". Gjatë karrierës së tij Vaskoja ka fluturuar me një numër të madh të avionëve dhe varkave, ndërsa gama e avionëve me të cilët ai ka fluturuar është shënuar në librezën e tij të pilotit. Prej tyre, më të njohur dhe më të rëndësishëm janë avionët: "Jakovlev, Jak" – 3", "Messerschmit ME – 109", "Bicker Junkmaster", "Harvard", "Bristol-Blackham", etj. Për aktivitetin e tij prej piloti ka fituar shumë shpërblime dhe medalje, në mesin e të cilave edhe shpërblimin nga kryetari i atëhershëm i RFSJ-së, Josip Broz – Titos, ndërsa ka qenë mysafir edhe i shumë udhëheqësve të lartë politik të kohës, në kuadër të ish federatës. Majori Vasko Ivanovski, karrierën e tij prej piloti e ka përfunduar kah mesi i viteve të gjashtëdhjeta të shekullit të kaluar, si pilot aktiv – mësues pranë Akademisë së

Forcave Ajrore në Zarë të Kroacisë. Pas pensionimit u kthye në Shkup, në vendin ku edhe e filloi karrierën e pilotit. U kthye pikërisht në aeroklubin në Shkup të cilin e vizitonte çdo ditë. Në vendin të cilin kishte mundësi t'i ndajë përjetimet e tij dhe përvojat e ndryshme me gjeneratat e reja të pilotëve të ardhshëm në kuadër të forcave ajrore apo në kuadër të përbërjes civile ajrore. Përpos kësaj, majori i nderuar Vasko Ivanovski pati mundësi të performojë edhe si një zë apo vokal i jashtëzakonshëm – bariton, duke kënduar evergrine nga të gjitha zhanret dhe gjeneratat. Në fund, siç do të thonim që majori Ivanovski mbeti në kujtimet tona dhe në kujtimet e shumë gjeneratave të pilotëve si një pedagog i shkëlqyeshëm – pilot gjahtar, mik në çdo moment dhe një boem i jashtëzakonshëm.

Gjorgji Çaçkirov

Në kornizë të veçantë me foto Avioni „Jak 1“ ka qenë njëri ndër avionët më të suksesshëm gjatë asaj periudhe. Ka qenë i projektuar në byronë konstruktive "Jakovlev" në Bashkimin Sovjetik (BRSS), në Rusinë e sotme. Prototipi i parë i tij është konstruktuar në fillim të vitit 1941, ndërsa gjatë prodhimit të tij janë bërë edhe 8.734 monstra në disa lloje të ndryshme. Avioni ka qenë me një ulëse, me masë relativisht të ulët, i përpunuar me materiale të përziera të konstruksionit ku krahu është përpunuar prej druri, ndërsa trupi prej metali. E ka lëvizur motori i llojit VK-10 PA, i cili ka mundësuar arritjen e shpejtësisë prej 472 km/orë gjatë fluturimit. Ka qenë i pajisur me top të kalibrit 20 mm dhe me dy mitraloz të llojit SHKAS me kalibër 7,62 mm.

Solemnisht u shënua Dita e VINGUT

Pjesëtarët e VINGUT ajror (vVING) nga përpërja e Komandës për Operacione (KO), me solemnitet ushtarak sipas protokollit ushtarak dhe duke ju përmbajtur tërësisht masave dhe rekomandimeve për parandalimin e përhapjes së virusit COVID-19, në kazermën “Strasho Pinxhur” në Petrovec, e shënuan 10 qershorin – Ditën e njësisë.

Në këtë solemnitet rast, morrën pjesë ministrja e mbrojtjes, Radmilla Shekerinska, shefi i Shtatmadhërisë, gjeneral-nënkolonel Vasko Gjurginovski, komandanti i KO dhe zëvendësi i tij, gjeneralët Arsoski dhe Jordev. Në shenjë mbështetjeje për anëtarësimin tonë në NATO dhe mbështetje ndaj kësaj njësie, e cila në mënyrë të drejtpërdrejtë është e përfshirë në koordinimin e fluturimeve përmes sistemit të integruar të komunikimit me NATO-n për patrullim ajror, në këtë solemnitet ishin prezent edhe ambasadori dhe atashëu ushtarak i Republikës së Greqisë, si dhe shefi i Zyrës së NATO-s në Shkup.

Komandanti i njësisë, koloneli Stojko Pejovski në fjalën e tij para ushtarëve të rreshtuar, theksoi rëndësinë e kësaj njësie në kuadër të sistemit të mbrojtjes të shtetit gjatë viteve të kaluara, që nga formimi i saj, e deri te pritjet e mëtejme për zhvillimin e forcave ajrore të Armatës e cila tashmë është anëtare e plotë e NATO Aleancës.

Ministrja e mbrojtjes Radmilla Shekerinska në fjalën e saj u ndal në zhvillimin e njësisë dhe në arritjet gjatë tre viteve të fundit, në planin e avancimit të kushteve për punë, si dhe në anëtarësimin e plotë në NATO. “Dita e sotme dëshmoi se çfarë do të thotë të qenurit pjesë e NATO-s. Kjo do të thotë t’i keni NATO fluturaket, në këtë rast nga përbërja e forcave ajrore greke, që t’ua ruajnë dhe të patrollojnë mbi qiellin tonë, gjë që sot, ishte një përputhshmëri e mirë me solemnitetin për Ditën e VINGUT ajror. Pikërisht në ditën kur njësia e shënon jubileun e saj, kemi edhe ditën kur realizohet Air Policing. Kjo është fushë në të cilën Maqedonia e Veriut e shënoi integrimin e saj të plotë në strukturat e NATO-s”, deklaroi ministrja e mbrojtjes Radmilla Shekerinska në solemnitetin me rastin e shënimit të Ditës së VINGUT ajror. Në kuadër të këtij solemniteti u realizuan fluturime të fluturakeve nga përbërja e njësisë, si dhe fluturim nga dy avionë “F-16” të forcave ajrore greke, të cilët e realizojnë patrullimin e rregullt të NATO-s që filloi me anëtarësimin tonë të plotë në këtë organizatë. Para ushtarëve të rreshtuar u lexuan urata me rastin e Ditës së njësisë, ndërsa pjesëtarëve të kësaj njësie të cilët janë dalluar me punë, iu ndanë masa simulative, ndërsa Batalioni për Mbikqyrje dhe Paraqitje Ajrore u shpall si njësia më e mirë nga përbërja e VINGU-t për vitin e kaluar..

NGUT ajror

Helikopteri transportues „Mi-38“

„Mi-38“ posedon dizajn klasik dhe bën pjesë në grupin e helikopterëve transportues dy metërsh me një rotor kryesor bartës. Rotori kryesor posedon 6 elise kompozite, ndërsa rotorin e vogël te bishti posedon 4 elise kompozite të vendosura në formën X. Dy rotorët janë të pajisur me sistem për çngrirje elektronike. Për përpunimin e konstrukcionit përdoren legurat e aluminit dhe materiale kompozite, përderisa disa pjesë të caktuara duke përfshirë këtu edhe kapakë, janë të bëra nga çeliku dhe titani. Trapi bartës i fluturakes ka të bëjë me një lloj tricikli. Në majën e fluturakes është instaluar radar meteorologjik dhe një pjesë tjetër e avionikës. Kokpiti i fluturakes posedon dy sedilje për ekuipazhin, ndërsa tabela kontrolluese është e pajisur në mënyrën më bashkëkohore me një displej të vogël dhe me 5 displejë më të mëdhenj shumëdedikues me nga 12,1 inxh të llojit TDS-12. Në fakt, sipas nevojës, helikopteri mund të drejtohet edhe vetëm nga ana e një piloti, ndërsa kjo realizohet me anë të komandave katër kanalëshe elektrike digjitale. Përpara, në anën e majtë të hapësirës transportuese të fluturakes, gjendet një derë hyrëse me shkallë (me lartësi prej 1,59 m dhe me gjerësi prej 0,82 m), ndërsa në pjesën e fundit gjendet një derë më e vogël ndihmëse për raste urgjente. Përderisa përpara, në anën e djathtë në pjesën e përparme të konstrukcionit, gjendet dera më e madhe (transportuese) (schibber) me lartësi prej 1,66 m dhe me gjerësi prej 1,43 m), ndërsa në pjesën e fundit gjendet një derë më e vogël ndihmëse, gjithashtu për raste urgjente. Secila pjesë anësore e pjesës transportuese është e pajisur me 5 dritare. Në fund të pjesës transportuese, gjendet traua ngarkuese automatizuese (me një lartësi prej 1,84 m dhe me gjerësi prej 2,34 m), e cila mundëson ngarkim/shkarkim të shpejtë të mallërave. Hapësira transportuese e kabinës së fluturakes përfshinë një sipërfaqe të konsiderueshme prej 16m², gje gjësisht 29,5 m³ dhe i posedon dimensioned vijuese: gjatësia 7 m, gjerësia 2,36 m dhe lartësia 1,84 m. Në brendi fluturakje mund të bart ngarkesë deri në 6 ton, përderisa nga jashtë në mbajtëse mund të bart ngarkesë deri në 7 ton. Varësisht llojit dhe numrit të sediljeve të helikopterit, gje gjësisht llojit për pasagjerë, përpos ekuipazhit dy anëtarësh, helikopteri mund të akomodojë edhe 30 pasagjerë tjerë, ndërsa lloji për evakuim mjekësor mund të pajiset me 8 shtretër apo me 12 sedilje për të lënduarit, duke ja shtuar këtu edhe 3 anëtarë të personelit mjekësor. Në mes të kabinës transportuese në dyshe me ka hapësirë nga

e cila mundësohet lënia e ngarkesës taktike. Kjo hapësirë mund të zëvendësohet me dritare apo me kamera dhe me senzore të tjerë që i dedikohen zbulimit apo mbikqyrjes. Fluturakja posedon 6 rezevarë të karburantit të cilat janë të mbrojtur nga ndezja, ndërsa gjenden nën dyshemën e hapësirës transportuese dhe kapaciteti i tyre arrinë deri në 3.942 litra. Por, sipas nevojës, nga ana e jashtme mund të vendosen edhe rezevarë plotësues të karburantit. Përndryshe, çdo njëri nga motorët është i pajisur me sistem të pavarur të distribuimit të karburantit. Sipas nevojës, në pjesët anësore të fluturakes mund të vendosen gjithsej 8 pllaka për fryrje automatike, që i dedikohen aterimit të detyruar mbi ujë. Gjithashtu, me kërkesë të klientit, në pjesët anësore të fluturakes mund të vendoset mbajtëse për tërheqjen e shtizës të llojit SLG-300, e cila mund të bart ngarkesë deri në 300 kg. Avioni është i pajisur me një kompleks të integruar ajror IBKO-38, i cili përfshin: sistemin e menaxhimit të fluturimit dhe lundrimit (Glonass / GPS), sistemin e kontrollit të të dhënave, sistemin e provës dhe kontrollit BSK-38, pajisje emergjente, radio të ndryshme pajisjet e komunikimit, treguesit e emergjencës dhe treguesit rezervë aeronautike, etj. Në të njëjtën kohë, ky sistem mund të lidhet me monitorë, kamera video, sistem mbikëqyrje ose sisteme elektronike optike. Mi-38 është mundësuar nga dy motorë me TV turbocharged TV7-117B, secili me një fuqi prej 2,800 hp, por nëse është e nevojshme në raste intë (kur një motor dështon), ai mund të arrijë një fuqi prej 3,750 hp në një kohë të shkurtër. Kontrolli i motorit është dixhital, duke përdorur pajisjen BARK-6B. Përndryshe, marrjet e ajrit të motorëve kanë filtra mbrojtës, dhe brenda është instaluar një sistem i pavarur për shkrirjen elektronike të motorëve. Nëse motorët nuk kanë vajosje (vaj), ata mund të punojnë në mënyrë të sigurt edhe për 30 minuta. Avioni është i pajisur me një model transmetimi BP-38. Makina ndihmëse, turbina me gaz me një bosht TA14-038 përdoret për të ndezur motorët TV7-117B. Kjo turbinë me gaz përdoret për të furnizuar me energji elektronike dhe për të ngrohur kabinën kur motorët kryesorë janë të fikur. Funkcionimi maksimal i vazhdueshëm i TA14-038 është 5 orë dhe mund të fillojë në temperatura nga -50 ° C deri + 45 ° C. Versionet e mëposhtme të helikopterit që deri më tani janë zhvilluar janë vijueset: version transporti, pasagjerësh, evakuimi mjekësor, kërkim shpëtimi dhe versioni i transportit VIP.

Ivica Dameski

Sqarimi i fotografisë

1. Radari meteorologjik
2. Kokopiti
3. Trapi i përparëm
4. Dera me shkallë
5. Kabina transportuese
6. Pajisja ndihmëse motorike (agragati)
7. Reduktuesi kryesor
8. Koka e reduktuesit kryesor
9. Elisa e reduktuesit kryesor
10. Motori kryesor
11. Ngritësja për tërheqje
12. Trapi i pasëm
13. Traua për ngarkim/shkarkim të shpejtë

14. Konstruksioni i konusit të bishtit
15. Pajisja levizëse te rotorit i bishtit
16. Stabilizuesi horizontal
17. Konstruksioni i stabilizuesit vertikal
18. Reduktuesi i ndërmjetëm
19. Elisa e rotorit të bishtit
20. Konstruksioni për mbrojtjen e rotorit të bishtit gjatë aterimit më të shpejtë
21. Koka e rotorit të bishtit

KARAKTERISTIKAT TAKTIKO-TEKNIKE TË „MI-38“

EKUIPAZHI	1-2 persona + maks. 30 pasagjerë
GJATËSIA E TRUPIT	20.282 mm
DIAMETRI I ROTORIT	21.100 mm
GJATËSIA MAKSIMALE ME ROTORË	25.000 mm
LARTËSIA DERI NË KOKËN E ROTORIT KRYESOR	5.097 mm
LARTËSIA MAKSIMALE	6.992 mm
GJERËSIA E TRAPIT	4.500 mm
PESHA E HELIKOPTERIT TË ZBRAZËT	8.300 kg
PESHA MAKSIMALE	15.600 kg
NGARKESA E BRENDSHME	6.000 kg
NGARKESA E JASHTME	7.000 kg
MOTORI	2 x TB7-117B, secili me fuqi prej 2.800 ks (por sipas dëshirës së përdoruesit mund të instalohet moto PW 127/TS)
SHPEJTËSIA MAKSIMALE	300 km/h
SHPEJTËSIA KRYQËZUESE	285 km/h
LARTËSIA E FLUTURIMIT	5.900 m
LARTËSIA E NGRITJES	3.750 m
SHPEJTËSIA MAKSIMALE	990 km
SHPEJTËSIA E FLUTURIMIT ME REZERVARE PLOTËSUESE DHE ME NGARKESË PREJ 2.700 KG	1.200 km

Avion „Tupolev Tu-95“

Andrej Nikollaeviç Tupolev (1888–1972) ka qenë dizajner sovjetik i avionëve. Gjatë karrierës së tij ai ka dizajnuar dhe ka sëndërtuar dizajnin e më se 100 llojeve të avionëve. Si mirënjohje për punën e tij është shpallur për anëtar nderi i Shoqatës Ajrore Mbretërore të Britanisë së Madhe dhe të Insitutit Amerikan të Aeronautikës. Është emëruar edhe si anëtar i Akademisë së Shkencave në atdheun e tij, në Akademinë e Shkencave të BRSS në vitin 1953, gjeneral-kolonel në vitin 1968 dhe tre herë hero i punës socialiste gjatë viteve 1945, 1957 dhe 1972. Tupolev ka qenë dizajner udhëheqës në Moskë nga viti 1929, deri në vdekjen e tij më 1972. Trashëgimtari i Tupolevit, i biri i tij i njohur si Aleksej Andrejeviç Tupolev, gjithashtu ka qenë dizajner i njohur i avionëve. Dizajni i tij më i njohur është avioni supersonik “Tu-44”. Ai ka udhëhequr me kompaninë “Tupolev” deri në vdekjen e tij në vitin 2001.

„Tupolev“ është kompani ruse ajrore dhe e sigurisë me seli në Moskë. Është themeluar në vitin 1922, me kapacitete të përshtatura vetëm për hulumtime të fushën e aeronautikës dhe dizajnimin të avionëve. Dizajneri Tupolev i ka hulumtuar të gjitha avionët metalik në bazë të punës pionere të cilën tashmë e kishte kryer Hugo Jankers gjatë Luftës së Parë Botërore. Qeveria ruse ka bërë një bashkim të jashtëzakonshëm ndërmjet “Tupolevit” me kompanitë e mirënjohura kozmike ajrore “Mikoyan”, “Ilyshin” “Irkut”, “Sukhoi”, dhe “Yakovkev” në kompaninë e posa formuar „United Aircraft Corporation“. Mundësitë e kompanisë “Tupolev”, përfshinë zhvillim, prodhim dhe remont për llojet civile dhe ushtarake të fluturakeve, njejtë edhe për ato me sisteme për armatim. Gjithashtu, kjo kompani është aktive edhe në fushën e teknologjive raketore dhe atyre detare. Sa për ilustrim, më se 18.000 avionë të “Tupolev” janë prodhuar për ish BRSS-në dhe për ish bllokun lindor.

Avioni „Tupolev Tu-95“ (NATO emri për raportim: „Bear“ / „Ari“) është fluturake e madhe strategjike, e pajisur për luftime bërthamore. Fluturimin e tij të parë ky avion e ka realizuar gjatë vitit 1952, ndërsa në përdorim operativ ka hyrë në kuadër të Bashkimit Sovjetik në vitin 1956. Ky është avion për të cilin pritet që edhe më tutje të mbetet operativ në kuadër të forcave ajrore ruse, më së paku deri në vitin 2040, gjegjësisht më se 80 vjet në rol aktiv për ruajtjen e hapësirës ajrore dhe të interesave të Bashkimit Sovjetik dhe Ruisë. Ai është bombarduesi i vetëm strategjik i konstruktuar në numër të madh, me katër motorë me propelerë dhe njëri ndër avionët më të mëdhenj ushtarak, sidomos për shkak se majat e tij anësore të motorit lëvizin më shpejtë nga shpejtësia e zhurmës. Kompania është ballafaquar me zgjedhjen e një lloji të veçantë të motorëve. Motorët me klipe (Kuznetsov) kanë dëshmuar se nuk janë aq të fortë për një avion aq të madh. Turbo motorët kanë qenë

më të fortë se sa motorët me klipe, me varg më të mirë dhe me arritjen e një shpejtësie më të madhe në atë kohë. Parimisht, këta motorë gjithashtu kanë qenë të zgjedhur nga konkurenti i "Tu-95", avioni amerikan „Boeing B-52 Stratofortress“, me qëllim që të plotësojnë kushtin për një varg apo një gamë të gjatë. Motorët e përparuar të kohës së tyre u krijuan nga një ekip gjerman i inxhinierëve të avionëve "Junckers" të cilët ishin ish të burgosur. Avioni ka krahë karakteristikë të lakuar që janë vendosur në një kënd prej 35 gradë. Gjatë procedurës së analizës së kërkesave operacionale, dy ishin thelbësore: bombarduesi i propozuar duhej të kishte një rreze luftimi prej 8,200 km (që do të thotë distancë të mjaftueshme për të kërcënuar objektivat kryesorë në Shtetet e Bashkuara) dhe një aftësi ngarkese të një kapaciteti prej 11,000 kilogramë. Pas një faze të suksesshme të provës së fluturimit, prodhimi masiv i Tu-95 filloi në janar 1956. Ai u modifikua për të kryer një gamë të gjerë detyrash, të tilla si vendosja e raketave të lundrimit, realizimi i një patrulle detare (Iloji Tu-142), madje edhe si një avion civil (Iloji „Tu -114“).

Një avion tipik i Luftës së Ftohtë, "Tu-95" shërbeu jo vetëm si një platformë armësh por edhe si një simbol i prestigjit kombëtar sovjetik e më vonë edhe rus. Në veçanti, varianti "Tu-95RT" ishte një ikonë e vërtetë e Luftës së Ftohtë, pasi ai kryente mbikëqyrje detare dhe kishte në shënjestër avionë të tjerë, anije sipërfaqësore dhe nëndetëse. Antena e radarit u përdor për të kërkuar dhe zbuluar anijet sipërfaqësore. Një seri provash bërthamore u krye nga Bashkimi Sovjetik në fillim të viteve 1960. Më 30 tetor 1961, një avion "Tu-95" i modifikuar mbarti dhe lëshoi një bombë (Car Bomba), pajisja më e fuqishme termonukleare e shpërthyer ndonjëherë. Videot nga ajo provë ekzistojnë, sepse ngjarja është regjistruar për qëllim të dokumentimit me avionin e përshtatur posaçërisht "Tu-95V".

Më 17 gusht 2007, Presidenti rus Vladimir Putin njoftoi se Rusia po rifillonte fluturimet strategjike të pezulluara në vitin 1991, ndërsa dërgoi bombarduesit e saj në patrulla me distancë të largët. Gjatë vitit 2010, dy bombarduesit strategjike "Tu-95MS" vendosën një rekord botëror për fluturim të pandërprerë pasi kaluan më shumë se 43 orë në ajër. Bomberët fluturuan përtej Atlantikut, Arktikut, Oqeanit Paqësor dhe Detit të Japonisë,

Avioni „Tupolev Tu-95“ (NATO emri për raportim: „Bear“ / „Ari“) është fluturake e madhe strategjike, e pajisur për luftime bërthamore. Fluturimin e tij të parë ky avion e ka realizuar gjatë vitit 1952, ndërsa në përdorim operativ ka hyrë në kuadër të Bashkimit Sovjetik në vitin 1956. Ky është avion për të cili pritet që edhe më tutje të mbetet operativ në kuadër të forcave ajrore ruse, më së paku deri në vitin 2040

duke përshkuar më shumë se 30,000 kilometra me katër karburante në ajër gjatë fluturimit të gjatë. Detyra kryesore ishte të kontrollonte performancën e avionit gjatë një fluturimi kaq të gjatë, veçanërisht monitorimin e motorëve dhe sistemeve të tjera. Pas azhurnimit të avionit në fillim të vitit 2015, forcat ajrore ruse morën mostrat e para të një numri bombarduesish strategjike të modernizuar siç është varianti "Tu-95MS". Përmirësimet e bombarduesve përfshijnë armët elektronike, sistemet e shënjestrimit të raketave të fshehta, rritjen e rrezes së fluturimit dhe zvogëlimin e zhurmës dhe dridhjeve. Përveç kësaj, aeroplani i modernizuar "Tu-95MS" mund të përdorë pajisje radari dhe një sistem të shënjestrimit të lundrimit bazuar në navigacionin satelitor rus GLONASS (Sistemi Satelitor GLObal NAVigation).

Më 17 nëntor 2016, bombarduesit strategjike "Tu-95MS" të modernizuar bënë vendosjen e tyre të parë luftarake, duke lëshuar raketa lundrimi në disa pozicione të militantëve në Siri. Nga ana tjetër, luftëtarët e NATO-s dërgohen shpesh për të kapur dhe shoqëruar avionët "Tu-95" nga një distancë e afërt ndërsa "Tu-95" kryen misionet e tij në periferinë e hapësirës ajrore të NATO-s. Modernizimi më kompleks i bombarduesve i njohur nën variantin "Tu-95MSM" është aktualisht në ndërtim e sipër nga kompania "Tupolev", sipas një marrëveshjeje të lëshuar nga Ministria e Mbrojtjes së Rusisë. Ky modernizim duhet të përfshijë instalimin e një radari të ri, instalimin e një sistemi të shfaqjes së informacionit dhe instalimin e motorëve të rinj të azhurnuar.

Dragan Pavlovski

KARAKTERISTIKAT E PËRGJITHSHME	
EQUIPAZHI	6-7 anëtarë (pilot, kopilot, inxhinier, operatorë komunikimi, operatorë shënjestruar dhe të armatimit)
GJATËSIA	46.2 metra
LARTËSIA	12.12 metra
PESHA E AVIONIT TË ZBRAZËT	94.400 kilogram
SHPEJTËSIA MAKSIMALE GJATË FLUTURIMIT	188.000 kilogram
SHPEJTËSIA MAKSIMALE	830 km/orë
FLUTURIMI MAKSIMAL	deri në 15.000 kilometra
LARTËSIA GJATË FLUTURIMIT	13.716 metra

„Sherpa“ – automjeti i lehtë për forcat speciale (Sherpa Light Special Forces Vehicle)

Automjeti i lehtë për forcat speciale „Sherpa“ është dizajnuar për realizimin e patrullave të vargut të gjatë, si dhe për misionet për grumbullimin e informatave sekrete, me një lëvizje me të avancuar në terren. Kompania „Renault Trucks Defense – (RTD)“ nënshkroi kontratë me Agjencinë Franceze për Prokurime në Mbrojtje „Direction Generale de l’Armement - (DGA)“ për prodhimin dhe për porosinë e 241 automjete të lehta patrulluese, së bashku me 202 automjete të tjera të blinduara, me pajisje të komunikimit dhe inteligjencës për forcat speciale të Francës, në dhjetor të vitit 2015, përderisa porosia e serisë së parë të automjeteve të lehta ka filluar në vitin 2018. Pritet që këto automjete t’i zëvendësojnë automjetet „Panhard VPS“ dhe „ACMAT“ automjetet e lehta taktike të cilat momentalisht janë në shërbim të forcave speciale franceze. Automjeti i lehtë i blinduar i forcave speciale „Sherpa Light“ është i gjatë 5,5 m, i gjerë 2,5 m dhe i lartë 2,2 m, ndërsa distanca ndërmejet këndeve është 4,1 m. Karakterizohet me trup blindues me kulm të hapur „open-top“ dhe mund të transportohet me anë të avionëve transportues të llojit A400M dhe C-130. Automjeti ka kapacitet për 5 persona, dhe është i pajisur me dy dyer anësore dhe me një derë të pramë për hyrje dalje të trupave. Kabina e blinduar ka xham të

„Sherpa Light“ është automjeti i lehtë me rrota 4x4 që u dedikohet misioneve të njësive të forcave speciale. Bëhet fjalë për njërin nga automjetet e familjes „Sherpa Light family 4x4“ automjete të lehta të blinduara taktike, të prodhuara dhe të dizajnuara nga ana e kompanisë franceze „Renault Trucks Defense - RTD“, të cilët më vonë filloi t’i prodhojë edhe „ARQUUS“

mbyllur të përparëm. Me bruto-peshën e automjetit nga 10,4 ton (gross vehicle weight – GVW), mund të pajiset dhe në mënyrë opcionale në të të instalohet pajisje e llojllojshme, si që mund të jenë kompletet për mbrojtje dhe siguri, municion dhe pjesë rezerve, rrotullues elektrik për

tërheqje dhe pajisje tjetër speciale. Pajisja standarde përfshinë sistemet e ngrohjet dhe kondicionimit.

Automjeti i lehtë taktik mund të pajiset me armatim me mitraloz 7,62 mm ose 12,7 mm, të monduara në unazë për t’u ngarkuar, duke ofruar këshu edhe

mundësinë e hapjes së zjarrit kundër caqeve të blinduara deri në 360°. Kulmi mund të pajiset edhe me top 20 mm i vendosur tek bartësi (pintle mount), i vendosur nga ana e „Nexter Systems“, që dedikohet për vetëmbrojtje dhe për neutralizimin e kërcënimeve. Autmjete i forcave speciale „Sherpa Light“ mund të jetë i pajisur edhe me lansues anti tanks dhe lansues kundër ajror të raketave. Kabina anësore ofron mbrojtje balistike të personelit. Karakteristikat e sigurisë së automjetit përfshijnë sistem për dedektimin lansues, bllokuesin e pajisjeve radiokontrolluese shpërthyes (radio-controlled improvised explosive device - RCIED) „jammer“, complete për mbrojtje nga minat/IED, kapakë të blinduar, prerës të kabllove, hedhës së predhave të gazit dhe mbrojtje kundër (RPG - rocket-propelled grenade).

Automjeti ka mbrojtje modulare dhe të shkallëzuar në përputhje me CEN 1063 dhe STANAG 4569. Ai gjithashtu ka mbrojtje kundër minave dhe mbrojtje nga IED sipas STANAG 4569. Automjeti i lehtë taktik gjithashtu mund të pajiset me sistemin e kontrollit të luftimit (BMS), UHF / VHF / Radio komunikimet HF, intercom, detektor akustik snajper dhe sistemin global të pozicionimit (GPS). Automjeti i lehtë “Sherpa Light” lëviz me anë të një motori diesel me katër cilindra Renault MD5 që gjeneron 215/265 kf dhe zhvillon një shtytje prej 800Nm në 1,200-1,700 rpm. I dizajnuar për të përmbushur standardin Euro 3/5, motori është i pajisur me një kambio automatike me gjashtë ingranazhe përcjellës dhe një për lëvizje nga prapa. Energjia elektrike gjenerohet nga alternatori 100A ose 310A.

Automjeti i forcave speciale “Sherpa Light” është i pajisur me katër frena diskale, drejtues hidraulik dhe goma 13R22.5 ose 335/80 R20 me prurje të sheshtë apo “run flat”. Mund të përfshijë gjithashtu një sistem qendror të inflacionit të gomave (CTIS) për të rritur lëvizjen jashtë rrugës.

Automjeti i lehtë taktik ka një kapacitet rezervuari prej 170 litrash. Shpejtësia maksimale në rrugë arrin 110 km / orë. Autonomia e lëvizjes është maksimum 800 km. Automjeti "Sherpa Light" ka një lëvizshmëri shumë të mirë jashtë rrugës. Mund të kapërcejë pengesat vertikale prej 0.5 m, mund të kapërcejë hendeqe me një gjatësi prej 0.6 m dhe mund të kapërcejë pengesat ujore deri në 0.75 metra. Me largësi prej 0,6 m nga toka, automjeti mund të kalojë lehtësisht dhe të kapërcejë terrenin jashtë rrugës.

“Sherpa Light” siguron ushtri dhe forca të shumta policore në Francë dhe në disa vende të NATO-s, si dhe në Lindjen e Mesme, Azi dhe në Amerikën Latine. Familja e automjeteve “Sherpa Light” përbëhet nga versione të ndryshme të përshtatura për profilet e tyre të përdorimit: Automjetet ushtarake: të zbulimit, të patrullimit, komanduese dhe për

„Sherpa Light“ është familje e kompletuar e automjeteve të lehta taktike të cilat e ndajnë shasinë e njejtë 4x4, e dizajnuar në mënyrë speciale për nevoja ushtarake që ofron performance të larta sa i përket lëvizshmërisë, mbrojtjes dhe ngarkesës (ngarkesës së dobishme)

komunikim, për forcat speciale, transportues të sistemeve të armatimit, transport të trupave, logjistike të vijës së frontit, dhe automjete të ambulancës. Automjete të sigurisë së brendshme: policore, të gardës kombëtare, njësisë ndërhyrëse, automjete antiterrorizmi dhe ato kufitare. Automjetet e lehta “Sherpa Light” janë zhvilluar në disa konfiguracione dhe të gjitha ndajnë të njëjtën shasi 4x4. Ato mund të lëvizin me trupa të blinduar, sisteme armësh, shkallë sulmuese, ambulanca dhe shumë konfiguracione të tjera. Ky modular ofron përgjigje për kërkesat speciale të forcave të armatosura ose forcave të brendshme të sigurisë për ruajtjen dhe shtrirjen e paqes, deri në misionet luftarake në të gjitha llojet e terrenit. Ekzistojnë

versione të ndryshme me një shasi të përbashkët (me një pjesë prej 95% të përbërësve të zakonshëm), të përshtatura për përdorim ushtarak ose për siguri të brendshme, ngarkesë të lartë dhe vëllim të brendshëm. Ka aftësinë për të mbajtur automatikë të shumtë dhe sisteme me top deri në 30 mm, raketahedhës, mortaja, sisteme vëzhgimi dhe shkallë sulmuese. Operatorë të automjeteve të lehta taktike „Sherpa Light“ janë vendet vijuese: Australia, Brazili, Kili, Egjipti, Franca, Italia, Indonezia, Kuvajti, Libani, Meksika, Katar dhe Arabia Saudite. Kompania „ARQUUS“ punon në zhvillimin e mëtejshëm të automjeteve të blinduara në fjalë me dimensione të zgjeruara dhe me ngarkesa dhe bartje më të madhe.

Idriz Idrizovski

SPECIFIKIMET:	
PRODHUESI	„Arquus“
PESHA-BRUTO	11 ton
GJATËSIA	5,5 metra
GJERËSIA	2,5 metra
LARTËSIA	2,2 metra
GROUND CLEARANCE	0,41 m
EKUIPAZHI	5 persona
MOTORI	„Renault MD-5 Diesel, 4 cylinders High pressure Common rail injection
AUTONOMIA E LËVIZJES	800-1000 km
SHPEJTËSIA MAKSIMALE NË RRUGË	110 km/h
TEJKALIMI I PENGESËS	deri në 60%
TEJKALIMI I PENGESËS ANËSORE	40%
TEJKALIMI I HENDEKUT	0,9 m
TEJKALIMI I PENGESËS VERTIKALE	0,4 m
TEJKALIMI I PENGESAVE UJORE	0.75 m

Bartës për të lënduarit

Mjet për tërheqje më të lehtë të të lënduarve

Bartësi i të lënduarve është një zgjidhje e shkëlqyeshme, por e thjeshtë për një problem shumë real - si t'a nxirrni të lënduarin në mënyrë të sigurt.

Megjithëse bartësi i të lënduarve ishte zhvilluar për ushtrinë, mund të ishte një shpëtim i vërtetë për këdo në rast urgjence për të bartur një person të plagosur, me aftësi të kufizuara ose të moshuar. bartësi i të lënduarve u krijua për të zëvendësuar bartjen në shpatulla dhe për të lejuar personelin ushtarak të mban një person të plagosur në mënyrën më efektive: në një stil të çantës së shpinës. Kjo i lejon bartësit të evakujë të dëmtuarin në një distancë të madhe, ndërsa të dy duart janë plotësisht të lira për të drejtuar një armë ose për të lëvizur në një terren të vështirë.

Kompania "Agilelight" është prodhuesi kryesor i pajisjeve taktike me seli në Izrael dhe është një ndërmarrje e përbashkët midis disa veteranëve të

Ndodh që dikush është i plagosur dhe nuk mund të ecë, dhe i vetmi person me të mbetet me një nga dy opsionet: të qëndrojnë me të dëmtuarin dhe të shpresoj se dikush do t'i gjejë të dyja ose të lërë të plagosurin vetëm dhe të shkon të kërkojë ndihmë. Asnjë nga këto dy opsione nuk është një zgjidhje e mirë. Por tani, ekziston një zgjidhje më e mirë - një transportues për lënduarit e kompanisë «Agilight»

Forcave Speciale të Ushtrisë Izraelite dhe SHBA. "Agilelight" prodhon një gamë të gjerë të pajisjeve taktike më të fundit të dizajnuara në Izrael që prodhohen si në Shtetet e Bashkuara ashtu edhe në Izrael.

Bartësi i të lënduarve u krijua në bashkëpunim me Forcat Speciale të Ushtrisë Izraelite. Aktualisht përdoret nga njësitë elite ushtarake dhe të zbatimit të ligjit në mbi 20 vende, si dhe në kuadër të ekipeve të kërkimit dhe shpëtimit në Shtetet e Bashkuara, Kanada dhe Azi. Komanda e Operacioneve Speciale të Trupave

Detare të SHBA ishte ndër të parat që prokuroi bartësi i të lënduarve. Bartësi i të lënduarve përdoret gjithashtu në Divizionin e 101-të Ajror të Ushtrisë Amerikane dhe nga Forcat Speciale Britanike. Ai u miratua gjithashtu nga Forcat Australiane të Mbrojtjes, si dhe nga njësitë speciale të Ushtrisë dhe Marinës Izraelite. Bartësi i të lënduarve përdoret gjithashtu nga shumë ekipe SWAT, duke përfshirë YAMAM, një njësi elite kundër terrorizmit brenda policisë kufitare të Izraelit. Këta janë përdorues seriozë dhe nuk kanë improvizime. Sipas Eli Isaacson, një veteran i

Forcave Speciale Izraelite dhe drejtor i zhvillimit strategjik në "Agilelight", një takim me ekipin SWAT të San Antonio bëri që "Aglight" të përfundojë prodhimin e bartësit të të lënduarve. Kur ekipi pa bartësin e të lënduarve, ata pyetën se çfarë ishte. Kur ua shpjegoi konceptin, ekipi tregoi interes absolut, kështu që "Agilelight" vendosi të fillojë prodhimin. "Agilelight" ka marrë gjithashtu shumë porosi nga civilë, shumë prej të cilëve përdorin bartësin qëllimë që kompania nuk i kishte imagjinuar kurrë. Për shembull, transportuesi u jep lëvizje të re personave me aftësi të kufizuara. Kur bartësi u ble nga individë në të gjithë botën, kompania nuk ishte plotësisht e sigurt pse ndodhte kështu, dhe ata dërguan email deri te klientët e tyre duke pyetur pse e kishin blerë atë dhe ishin të mahnitur me rezultatet. Nga katraplegjikët tek një adoleshente daneze e cila e përdor atë për të mbajtur shoqen e saj epileptike kur ajo ka një krizë, kompania ka zbuluar se në shumë raste kujdestarët civilë e blejnë atë për ta bërë jetën më të lehtë për personat me aftësi të kufizuara. Bartësi i të lënduarve përdoret gjithashtu për të lejuar personat me aftësi të kufizuara të gëzojnë një nivel më të lartë të aktivitetit në natyrë. Përdoret për të marrë fëmijët me nevoja të veçanta për të ecur për herë të parë. Kjo gjithashtu e bën më të lehtë për njerëzit që të zbresin nga shkallët e shtëpive dhe nga shkallët në pishina etj. Edhe pse bartësi i të lënduarve është krijuar për të shpëtuar jetë në situata jete ose vdekjeje, ai gjithashtu mund

Bartësi i të lënduarve i ka rrënjët në teknikën e improvizuar të mbajtjes në tokë të përdorur nga Forcat Izraelite të Mbrojtjes, e cila lidh katër rripa pushkësh për të lejuar ushtarët të mbajnë shokë të plagosur, siç është mbajtja e një çante shpine

të përmirësojë cilësinë e jetës së personave me aftësi të kufizuara. Gjithashtu siguron një mundësi për të evakuuar të moshuarit nga një zjarr në një shtëpi pleqsh ose spital kur ashensorët nuk punojnë. Megjithëse fokusi kryesor i "Agilelight" është te armata, policia dhe te personeli i shpëtimit, kompania ka qenë e gatshme për ta përshtatur dhe modeluar atë posaçërisht për njerëzit me aftësi të kufizuara. Bartësi në fjalë gjithashtu testohet herë pas here në një shkollë të mesme lokale për të provuar efektivitetin e saj. Studentët, duke mbajtur njëri-tjetrin, kaluan me lehtësi një milje. Bartësi jo vetëm që funksionoi në mënyrë të përsosur për të mbajtur një person të lënduar, por u zbulua se ishte i shkëlqyeshëm edhe si pajisje ushtrimi.

Bartësi i të lënduarve i ka rrënjët në një teknikë të improvizuar të mbajtjes në tokë të përdorur nga Forcat Izraelite të Mbrojtjes, në të cilën janë bashkuar katër rripa pushkësh për të lejuar ushtarët të mbajnë shokë të plagosur, siç është mbajtja e një çante shpine. Është e ngjashme me teknikën e mbajtjes së rripave të ushtarit amerikan, e cila përdor një rrip të bërë duke bashkuar dy rripa mbajtëse pistolette, ose ndonjë material

tjetër si rrip pushke, rripa të ndryshëm ose fasha të forta, të lidhura në një lak të madh. Këto teknika janë krijuar për të lejuar ushtarin të mbajë të plagosurin në distanca më të gjata, ndërsa të dy duart janë të lira. Këto janë mjete më komode dhe më efektive për të mbajtur

sesa bartja e mënyrës tradicionale në shpatulla në të cilën personi i lënduar në thelb mbështetet mbi shpatullat e përdoruesit. Ushtria izraelite dëshironte një metodë më të mirë, të ndërtuar për qëllime, pa duar, për të evakuuar një ushtar të plagosur për të zëvendësuar mbajtjen e një rripi në shpatulla dhe lejimin e ushtarëve të mbajnë që të mbahet në të dy krahët. Kushdo që ka mbajtur ndonjëherë ose është mbajtur mbi supe e di se është tepër e pakëndshme dhe joefektive. “Agilelight” mori konceptin bazë me përdorimin e rripave të pushkëve, e përmirësoi atë duke shtuar një grumbull rripi dhe karakteristika të tjera, duke përfshirë aftësinë për të rregulluar gjatësinë, shiritin e lartësisë së gjoksit për një stabilitet shtesë dhe një tregues të orientimit. Rezultati ishte një bartës të të plagosurve. Kemi të bëjmë me një përmirësim të madh në krahasim me teknikat e rripave të pushkës ose rripave të pistoletës, pasi lejon që të plagosurit të mbahen në distanca shumë më të gjata, më të sigurta dhe më të lehta për t’u kaluar. Se është kaq e thjeshtë, mund të pyesni pse askush nuk e ka menduar më parë të njëjtën gjë. Bartësi i të lënduarve është mjeti më i rehatshëm i disponueshëm sot në treg, si për përdoruesin ashtu edhe atë që bartet apo transportohet. Ai lejon lirinë e plotë të lëvizjes, duke e mbajtur të lënduarin të sigurt në shpinë dhe lejon përdorimin e plotë të të dy krahëve dhe këmbëve. Është metoda e vetme që lejon mbajtjen e të dy duarve të lira, një tipar tipik i çdo skenari të shpëtimit.

Kjo pajisje e vetme bartëse është bërë jashtëzakonisht mirë. Është bërë nga najloni sipas specifikimeve ushtarake të tipit 8B, me gjerësi 5 cm, me një shkallë të lartë tensioni dhe me pjesë të bëra nga polimeri. Bartësi është i qepur në Delaware, e njëjta kompani që bën fiksime për avionët “Boeing V-22” dhe “Lockheed C-5 Galaxy”. Ngjyrat standarde në dispozicion janë e zeza,

rreth këmbëve të personit të dëmtuar dhe kaloni nën shpinën e personit të dëmtuar. Tërhiqni secilën anë të kapëses rreth trupit për të bërë shiritat e shpatullave. Bartësi duhet të ulet midis këmbëve të personit të dëmtuar, të vendosë duart mbi shiritat e shpatullave dhe t’i rregullojë ato si shiritat e çantës së shpinës, pastaj të mbërthejë rripin e gjoksit. Ai më pas kap krahun ose kyçin e dorës së dëmtuar dhe rrokulliset në anën e padëmtuar të personit të lënduar derisa të qëndrojë në të katër këmbët, pastaj zhvendos peshën e këmbëve dhe drejtohet. Transmetimi manual nga një dhe dy persona përdoret për të transportuar të dëmtuarin kur nuk është e mundur të bësh një barelë ose nuk ka të tjerë për të ndihmuar në transportimin e të dëmtuarit. Zakonisht i lënduari nuk duhet të zhvendoset para se të jepni ndihmën mjekësore apo kujdesin mjekësor, përveç nëse është e nevojshme për të nxjerrë të lënduarin nga një situatë e rrezikshme. Bartja e dyanshme, e cila preferohet, shpesh nuk është e mundur, kështu që bartësi i të lënduarve është i jashtëzakonshëm në këtë drejtim.

Edhe pse bartësi i të lënduarve është krijuar për të shpëtuar jetë në situata jete ose vdekjeje, ai gjithashtu mund të përmirësojë cilësinë e jetës së personave me aftësi të kufizuara. Gjithashtu siguron një mundësi për të evakuuar të moshuarit nga një zjarr në një shtëpi pleqsh ose spital kur ashensorët nuk punojnë

kafe dhe jeshile. Ngjyra të tjera janë në dispozicion me porosi të veçantë. Pajisja është e lehtë dhe kompakte, kështu që është e lehtë edhe për t’u paketuar. Gjatësia është 3.81 metra, ajo është mbledhur në formën e një fizarmonikë me një gjatësi prej vetëm 25 centimetra dhe peshon rreth 350 gramë. Transportuesi i dëmtuar është i lehtë për t’u përdorur. Personi i dëmtuar vendoset në një pozicion me gjunjë të ngritur. Transportuesi vendoset poshtë gjunjëve të trupit me treguesin fluoreshent pranë ijes. Mbyllni të dy rripat e këmbëve

Në përgjithësi, është një produkt i shkëlqyeshëm që zgjidh një problem shumë real. Ky produkt është një domosdoshmëri jo vetëm për ushtrinë, policinë dhe shërbimet e shpëtimit, por edhe për kujdestarët e personave me aftësi të kufizuara, gjuetarët, alpinistët, kampistët dhe këdo që i gëzohet natyrës. Çmimi me pakicë është 95 dollarë dhe ka një garanci të përjetshme.

Aleksandar Stojčevski

„Trajan“ 155 mm Lidhshmëri e përkryer e „Caesar“ dhe „TRF1“

TRAJAN“ 155 mm është top lëvizës i prodhuar nga „Nexter“ (ish „Giat industria“) dhe parimisht është projekt-prodhim i industrisë ushtarake franceze. Baza e prodhimit të këtij mjeti është topi i sistemit “Caeser” (“Çezar”), i cili tashmë u dëshmuua si mjet i besueshëm në të gjitha angazhimet në tërë botën. Në shtator të vitit 2011 “Nexter Systems” nga R. e Francës dhe “Larsen & Turbo Limited” (L&T) nga India, nënshkruajnë marrëveshje bashkëpunimi ku si partner udhëheqës për zhvillimin e projektit “Trajan” 155 mm është “Nexter Systems” nga Republika e Francës. Me këtë marrëveshje Larsen & Turbo Limited” (L&T) është obliguar t’i prodhojë nënsistemet kritike të pajisjes për nevoajt e forcave të armatosura të Indisë. Parimisht ky mjet karakterizohet me fuqi zjarri dhe me precizitet dhe është në gjendje t’u ofrojë mbështetje zjarri të gjithë njësive të mekanizuara dhe të blinduara. Pajisja apo mjeti drejtohet nga ekuipazhi i përbërë prej gjashtë anëtarëve puna e të cilëve është dukshëm më e lehtë, për faktin që ky mjet apo pajisje përbëhet nga sistemet plotësuese të cilat anëtarëve ua lehtëson punën gjatë marrjes së pozicioneve, shënjestrimin dhe gjatë zgjedhjes së elementeve për qitje, gjatë qitjes dhe tërheqjes nga pozicionet. Masat e „Trajan“ 155 mm tërësisht lëvizin me anë të sistemeve hidraulike. Si variant rezervë, ky top, në rast të mos funksionimit të hidraulikës, posedon edhe kontrolle paralele dhe mekanizma

për lëvizje të gjypit me dorë dhe të lidhshmërive tjera në kuadër të topit. Sistemi i mbyllur hidraulik është me vlera variable të presionit, varësisht nga masat, në kuadër nga 50 deri në 150 bar. Pajisja posedon motor të vendosur për lëvizje

me anë të së cilit mundësohet lëvizja, pas vendosjes në pozicion për hapjen e zjarrit, ndërsa duke e pasur parasysh peshën, mund të lëvizë edhe në radius më të vogël deri te pozicioni i kërkuar.
Sllavço Kuzmanovski

KARAKTERISTIKAT TAKTIKO-TEKNIKE TË „TRAJAN“ 155 mm	
KALIBRI I GYPIT	155 mm
MËNYRA E MBUSHJES	gjysëmatomike
VARGU	4,5 der në 42 km (me predhë ERFB) 55 km (me predha dhe me mbushje shtesë në bazë të municionit raketor) 2 km (gjatë qitjes nga afërsia)
PESHA	14 000 kg
GJATËSIA	11 m
GJERËSIA	3 m
LARTËSIA	2,5 m
EKUIPAZHI	6 (1 komandant dhe 5 shërbyes)
KLIRENSKI	0,3 m
FUSHA HORIZONTALE E VEPRIMIT	34 gradë
FUSHA VERTIKALE E VEPRIMIT	nga - 2 gradë deri në +73 gradë
REGJIMI I QITJES	3 predha për më pak se 30 sekonda 12 predha për më pak se 3 minuta
KOHA E NEVOJSHME PËR PËRGATITJE PËR QITJE DHE KOHA PËR TË LËSHUAR POZICIONIN	më pak se 90 sekonda
TEJKALIMI I LARTËSIVE	deri në 40 gradë
SHPEJTËSIA E LËVIZJES ME MOTORIN E VENDOSUR PËR LËVIZJE AUTONOME TË PAJISJES	10 km/h
SHPEJTËSIA E LËVIZJES NË RRUGË TË MIRA	80 km/h
SHPEJTËSIA E LËVIZJES NË KUSHTE TË TERRENIT TOKËSOR	30 km/h

Terrorizmi dhe radikalizmi fetar

Megjithëse kërcënimi i të gjitha formave të dhunës, veçanërisht terrorizmi, është i rrënjosur thellë në vetëdijen qytetare, ai nuk është vetëm produkt i ndryshimit të shpejtë global në fillim të mijëvjeçarit të ri dhe zbatimit të politikave të reja të sigurisë, por edhe kulturore, sociale dhe proceseve historike në vendet e Lindjes së Mesme, Afrikës dhe Azisë, si dhe në vendet që janë në bashkëveprim kulturo-ekonomik me Evropën dhe vendet e a.q. të botës perëndimore. Midis kërcënimeve të tjera, përfshirë ato të shkaktuara nga ndryshimi i klimës, terrorizmi, i frymëzuar nga radikalizmi fetar, është një nga termat më shpesh të përmendur në jetën e përditshme. Duhet theksuar se jo të gjithë radikalët fetarë janë terroristë, ashtu si jo të gjithë terroristët kanë motiv

fetar në përgatitjen dhe ekzekutimin e një akti terrorist. Në të njëjtën kohë, për të kuptuar thelbin e radikalizmit fetar, është e rëndësishme të kihet parasysh fakti që ai, si proces, është i orientuar drejt ndjekjes dhe interpretimit të rrënjëve fetare me qëllimin përfundimtar të "shkrirjes përfundimtare të fesë dhe shtetit sipas dogmave fetare". Dallimi midis radikalëve fetarë dhe terroristëve është se të parët jo gjithmonë i drejtohen dhunës për të arritur qëllimet e tyre, megjithëse radikalizmi fetar mund të jetë një forcë lëvizëse që do të rezultojë në veprimtari terroriste, si shembulli i të ashtuquajturit Shteti Islamik. Shkencat shoqërore ofrojnë pesë arsye të rëndësishme që mund të shpjegojnë rritjen e radikalizmit fetar. Së pari, arsyeja kryesore për shfaqjen e radikalizmit fetar konsiderohet të

jetë përqendrimi i ekonomisë, i cili rezultoi në papunësi dhe varfëri, si një terren pjellor për përhapjen e dogmës fetare (i ashtuquajtur argument socio-ekonomik). Arsyeja e dytë e gjetur në literaturë është ndryshimi kulturor midis Lindjes dhe Perëndimit, dhe është rezultati i zakonave të ndryshme të jetës dhe vlerësimit të të drejtave dhe lirive demokratike të grupeve të ndryshme të qytetarëve. Arsyeja e tretë është fundi i Luftës së Ftohtë dhe vakumi politik-siguri i krijuar nga shembja e bllokut sovjetik. Arsyet kryesore konsiderohen gjithashtu të jenë situata kur një individ ose një grup njerëzish bëhen radikalë fetarë në një kohë krize kulturore ose shoqërore, duke besuar se interpretimi dhe zbatimi radikal i dogmave fetare do të jetë "më afër Zotit", por edhe rezultati përfundimtar në momente specifike historike me një efekt katalitik në ndryshimin kulturor.

Gjatë të ashtuquajturës "Shfaqja e terrorizmit modern" në vitet 1960

dhe 1990, grupet terroriste u motivuan kryesisht nga faktorë etno-nacionalistë ose ideologjikë.

Sidoqoftë, kah fundi i shekullit XX, kishte një ndryshim në motivimin e grupeve dhe individëve për të kryer akte terroriste, të cilat kanë një motiv kryesisht fetar. Një shembull është Organizata Çlirimtare Palestineze (PLO), e cila fillimisht kishte një ideologji etno-nacionaliste

dhe majtiste që kërkonte të siguronte një shtet të pavarur për palestinezët. Shumica e grupeve të tjera që përfaqësonin palestinezët në atë kohë ishin gjithashtu lloje të ndryshme të organizatave marksiste dhe nacionaliste. Por që nga fundi i viteve 1980, një numër më i madh i palestinezëve kanë gjetur identitetin e tyre në ideologjitë dhe organizatat fetare si Hamasi. Në të njëjtën kohë, pas asaj periudhe, deri më sot, shumë prej organizatave terroriste që më parë kishin një ideologji të majtë, për të fituar mbështetjen e Bashkimit Sovjetik, shpesh ndryshuan rrjedhën e ekzistencës së tyre të mëtejshme. Përjashtim bënë organizata paraushtarake Talibane, e cila deri më sot ka mbetur e qëndrueshme në indoktrinimin e saj fetar.

Pas rënies së komunizmit, liria fetare u

ringjall, dhe kleri filloi të luante një rol të rëndësishëm në ndryshimet shoqërore globalisht. Duke përdorur këtë moment, ekstreme të caktuara teologjike u bënë kundërpeshë ndaj sekularizmit modern, i cili imponoi interpretimin e fesë si çështje personale. Kështu, edhe pse konceptualisht janë të ndryshme, teologjia dhe feja janë të rëndësishme për të kuptuar terrorizmin dhe fundamentalizmin fetar.

Por cila është lidhja midis fesë dhe teologjisë dhe si lidhen ato me terrorizmin dhe organizatat terroriste? Gjegjësist, feja jep strukturën organizative, ndërsa teologjia rregullon ose legjitimon disa aktivitete. Feja ofron një gjuhë të përbashkët për grupe të ndryshme njerëzish, duke u dhënë atyre mundësinë për të komunikuar me njerëz që janë të gatshëm të pranojnë një interpretim të veçantë fetar. Në këtë mënyrë feja bëhet organizata themelore për burime të tilla si rekrutët dhe paratë. Për krahasim, teologjia justifikon

Sulmet terroriste ndaj Shteteve të Bashkuara të 11 Shtatorit 2001 konsiderohen të jenë një ngjarje jashtëzakonisht e rëndësishme në karakterizimin e terrorizmit ndërkombëtar të frymëzuar nga radikalizmi fetar, i cili ngriti alarmin për të rritur ndërgjegjësimin e publikut për kërcënimin real të terrorizmit të frymëzuar nga radikalizmi fetar.

veprime specifike që një anëtar i një feje ndryshe mund t'i vërë në dyshim. Për shembull, nëse një fe e ndalon shprehimisht vetëvrastjen, si munden ekstremistët, të cilët kryejnë veprimtari terroriste në emër të asaj feje, të justifikojnë dhe kryejnë sulme vetëvrastëse? Përgjigja qëndron në interpretimin specifik të teksteve

fetar (hermeneutikë), në të cilën udhëheqës të caktuar fetarë kanë zhvilluar formën e tyre teologjike në kornizën fetare, e cila synon të justifikojë ekstremizmin në një formë të caktuar.

Nga kjo rrjedh se justifikimi teologjik përdoret për të kapërcyer pengesat ndaj veprimit ekstrem fetar në mënyrë që të justifikojë kauzën e grupit që e praktikon atë. Padyshim, motivimi fetar është një ideologji e fuqishme për grupet, dhe në ditët e sotme, vetëm etno-nacionalizmi mund të jetë po aq efektiv në motivimin e terrorizmit.

Qëllimi i këtij teksti është të shërbejë si një hyrje në prezantimin e organizatave terroriste që sot paraqesin një kërcënim global terrorist, për të paraqitur motivet, qëllimet dhe mënyrën e tyre të veprimit.

Peco Trajkoski

Historia e konflikteve në Izrael

Izraeli është një djep i civilizimit hebre. Ai ndjek linjën e prejardhjes së Abrahamit, i cili ishte i dërguari i Zotit për Izraelin. Abrahami i siguroi njerëzit se ekziston vetëm një Zot që është krijuesi i universit. Isaku ishte djali i Abrahamit dhe nipi i tij u quajt Jakob. Isaku dhe Jakobi konsiderohen në fenë hebraike si lajmëtarë të Zotit dhe patriarkë të Izraelit. Populli i Izraelit të sotëm ka të njëjtën gjuhë dhe kulturë që përfaqëson trashëgiminë historike hebraike të trashëguar në breza nga koha e Abrahamit në 1800. para epokës së re. Sundimi i plotë i hebrenjve në Izrael fillon në kohën e mbretit Joshua gjatë vitit 1250. Para Krishtit Periudha që vijon nga 1000-587. Para Krishtit, në historinë e Izraelit njihet si "Koha e Mbretërve". Një nga mbretërit më të rëndësishëm hebrenj është mbreti

Konflikti izraelito-palestinez daton në shekullin e XIX.

Kryesisht, këto konflikte ndodhin për shkak të mosmarrëveshjeve territoriale midis dy vendeve.

Pas Luftës Arabo-Izraelite të vitit 1948, i gjithë territori i diskutueshëm u nda në tre pjesë: Shteti i Izraelit, Bregu Perëndimor dhe Rripi i Gazës

David (1010-970 para Krishtit), i cili e bëri Jeruzalemin kryeqytet të Izraelit dhe i biri Salomoni (970-931). Para Krishtit ishte i pari që ndërtoi fortesën më të madhe në Jeruzalem sipas burimeve të lashta hebraike të

pabotuara. 587 p.e.s është një pikë kthese në historinë e lashtë të Izraelit dhe rajoneve përreth. Që nga ajo kohë, ky rajon ka qenë nën sundimin dhe kontrollin e disa perandorive të mëdha atëherë: persiane, greke, Mbretëria e Aleksandrit III të Maqedonisë, Rumanisë dhe Perandorisë Bizantine. Për më tepër, historia regjistron pushtimet e Kryqtarëve, Perandorisë Osmane dhe Perandorisë Britanike. Gjatë vitit 333 Para Krishtit Izraeli dhe rajoni përreth në Lindjen e Mesme u pushtuan nga ushtria e Mbretit Aleksandri i Madh. Mbreti Aleksandër u vendos në pozicione drejtuese në të cilat kishte besim, por i dha rajonit të pushtuar në Lindjen e Mesme autonominë për të funksionuar në mënyrë më efektive, në mënyrë që të fitonte besimin e popullsisë lokale

dhe të provonte se ai nuk ishte një "okupues", por një "sundimtar liberal". Gjatë mbretërimit të mbretit Antioku IV, tempulli kryesor në Izrael u çlirua dhe Izraeli rifitoi pavarësinë e tij të plotë. Në periudhën nga viti 63 e deri në vitin 313 para Krishtit, Izraeli ishte nën sundimin e Perandorisë Romake. Ushtria romake, e udhëhequr nga sundimtari Tit, pushton Jeruzalemin dhe shkatërrojnë tempullin e dytë të madh gjatë viteve '70. Rreth 200 vjet tempulli i dytë i madh fetar, Sanhedrin, u zhvendos në Cipori. Kreu i këtij tempulli, Rabini Yehuda Hanasi (Princi i Judës), kompozoi ligjin gojor Hebre të quajtur Mishnah. Gjatë kësaj periudhe hebrenjtë u zhvendosën nga vendlindja e tyre. Gjatë vitit 132 udhëheqësi hebre Bar Kochba organizoi një rebelim të armatosur kundër sundimit romak, por u vra për pak kohë në betejën e Bethar në Plateau Judean. Më vonë, romakët shkatërruan komunitetin hebre duke riuqar Jeruzalemin Aelia Capitolina dhe Judea në Palestinë në mënyrë që të shkatërronin historinë, kulturën, gjuhën dhe traditën hebraike, duke hedhur poshtë ekzistencën e hebrenjve si popull. Gjatë kësaj kohe komuniteti hebre migroi kryesisht në Galilenë jugore. Në periudhën nga viti 636 deri në vitin 1099 Izraeli është nën sundimin arab. Gjatë kësaj periudhe, një nga tempujt kryesorë hebrenj u shkatërrua dhe u zëvendësua nga një monument mysliman i prerë në shkëmb, i ngritur nga Kalifi Abd al-Malik. Gjatë luftës së kryqëzatave gjatë viteve 1099-1291, Izraeli u pushtua nga kryqtarët që erdhën në Lindjen e Mesme dhe në Izrael për të masakruar popullsinë myslimane, por edhe për të plaçkitur popullsinë e krishterë, dhe për të bërë veprime të tjera çnjerëzore. Gjatë kësaj periudhe, komuniteti hebre emigroi masivisht në Evropë. Në periudhën e viteve 1516-1918 Izraeli është nën sundimin e Perandorisë Osmane. Gjatë sundimit të Sulltan Sulejmanit të Madhërishtë (1520-1566), muret e Qytetit të Vjetër të Jeruzalemit u shembën dhe u rindërtuan në stilin mysliman. Gjatë kësaj periudhe, niveli i lindjeve të komunitetit hebre në Jeruzalem u rrit. Gjatë periudhës së imperializmit britanik në Palestinë, hebrenjtë si popull iu nënshtruan masakrave masive dhe dhunës së kryer nga forcat ushtarake dhe paraushtarake arabe nga shtetet fqinje. Gjatë Luftës së Dytë Botërore,

regjimi fashist në Gjermani dëboi rreth 6 milion hebrenj nga Izraeli dhe zonat përreth dhe bëri një nga eksodet më të mëdha në botë të njohur si "Tragjedia e Madhe e Holokaustit". Disa vjet pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore, në 1948, komuniteti hebre në Izrael, nën udhëheqjen e David Ben-Gurion, rifitoi sovranitetin e atdheut të tyre antik. Deklarata e Pavarësisë së shtetit modern të Izraelit u botua në ditën kur forcat e fundit Britanike u larguan nga Izraeli më 14.05.1948. Hebrenjtë, përmes diasporës së tyre, arrijnë të krijojnë marrëdhënie të

pasura ekonomike dhe kulturore duke ndihmuar njëri-tjetrin por gjithashtu i japin mbështetje të fortë vendit të tyre - Izraelit. Përmes mbështetjes së vazhdueshme ekonomike dhe kulturore të diasporës hebreje në Izrael, qëllimi i tyre ishte të rikthejnë fuqinë gjithëpërfshirëse të Izraelit nga koha e Abrahamit. Prandaj, gjatë gjysmës së parë të shekullit XX, vazhduan valët e shumta të hebrenjve migrantë nga Izraeli në vendet arabe dhe Evropë. Disa ditë pas daklaratës së pavarësisë të lëshuar më 14 maj 1948, ushtritë e pesë vendeve arabe të mëposhtme si:

Egjipti, Siria, Jordania, Libani dhe Iraku pushtuan Izraelin.

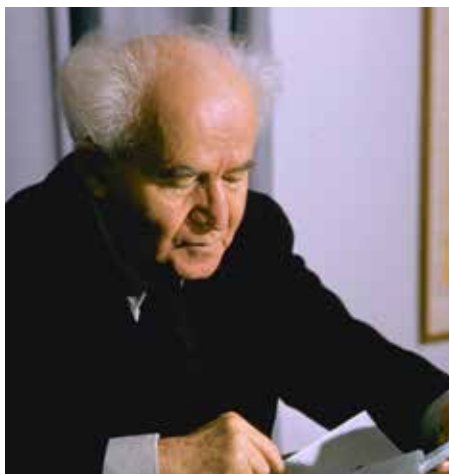
Në fazën e parë të luftës (29 nëntor 1947 deri më 1 prill 1948), Izraeli zhvilloi një "luftë të kufizuar" me këta kundërshtarë, e cila u reduktua në incidente kufitare të organizuara nga formacionet ushtarake ose paraushtarake të kundërshtarëve të tij. Sulmet kufitare kishin për qëllim kryesisht forcat ushtarake izraelite. Faza e dytë e luftës është nga 1.04-15.05.1948. Forcat e opozitës në këtë periudhë 6-javore u përgatitën mirë, veçanërisht kur mësuan se forcat britanike po tërhiqen përgjithmonë nga Izraeli. Pas 15.05.1948 forcat

Gjatë viteve të 2000 edhe më shumë konflikte të përgjakshme po ndodhin midis dy vendeve, të frymëzuara më parë nga situata të pazgjdhura në të kaluarën. Pak më shumë se një dekadë pas konfliktit të përgjakshëm midis Izraelit dhe Palestinës në 2015, presidenti palestinez Mahmoud Abbas ka deklaruar publikisht se Palestina nuk është më në gjendje t'i përmbahet «Marrëveshjeve të Oslos»

e opozitës arrijnë të pushtojnë plotësisht Izraelin dhe të arrijnë deri në Jeruzalem. Faza e tretë e luftës është nga data 15.05 deri më 19.07.1948. dhe përfaqëson fazën më kritike kur arrihet kulmi, pesë shtetet e bashkuara arabe arrijnë të mbajnë kontrollin mbi territorin izraelit. Nga 01.06.1948 Forcat e Mbrojtjes Izraelite, të njohura si Haganah, ngadalë po konsolidojnë dhe bllokojnë sulmet nga forcat rivale. Në fund të qershorit 1948, forcat ushtarake izraelite arritën të stabilizojnë luftën dhe në momente të caktuara në fillim të korrikut 1948 tregojnë rritje të iniciativës, depërtimit të forcave armike, madje edhe kryerjen e operacioneve të suksesshme lokale sulmuese. Faza e katërt fillon më 19 korrik 1948. deri më 20.07.1949. Kjo fazë e luftës, e cila zgjat 1 vit, karakterizohet gjithashtu nga fakti që Izraeli po rrit vazhdimisht iniciativën e tij sulmuese. Këtu do të përmendim operacionet e mëposhtme ushtarake jashtëzakonisht të rëndësishme: Operacioni Joab gjatë tetorit 1948, me të cilin një pjesë e territoreve të Izraelit u çliruan nga forcat armike. Operacioni ushtarak "Hiram" në fund të tetorit 1948 rezulton në kapjen e disa prej udhëheqësve kryesorë ushtarakë të forcave kundërshtarë. Operacioni Horev zhvillohet në dhjetor 1948 dhe operacioni Uvda në mars të vitit 1949, janë dy operacionet më të rëndësishme ushtarake me të cilat Izraeli arrin të luftojë përsëri për lirinë dhe pavarësinë e tij dhe të ushtrojë të drejtat e tij për shtetësi brenda

Kombete të Bashkuara. Lufta për pavarësinë e Izraelit rezultoi në më shumë se 6,000 Izraelitë të vrarë dhe rreth 15,000 të plagosur. Lufta përfshin 39 operacione ushtarake përtej kufirit nga Libani në Gadishullin Sinai. Konflikti izraelito-palestinez daton në shekullin e XIX. Kryesisht, këto konflikte ndodhin për shkak të mosmarrëveshjeve territoriale midis dy vendeve. Pas luftës arabo-izraelite të vitit 1948, i gjithë territori i diskutueshëm u nda në tre pjesë: Shteti i Izraelit, Bregu Perëndimor dhe Rripi i Gazës. Luftërat pasuese rezultuan në ndryshime të vogla territoriale, deri në Luftën e Yom Kippur në tetor 1973, kur Egjipti dhe Siria filluan një ofensivë të befasishme kundër Izraelit për pushtimin izraelit të Gadishullit Sinai dhe Fushëgropave të Golanit. Konflikti përfundon me një marrëveshje paqesje midis Izraelit dhe Egjiptit përmes të ashtuquajturës "Marrëveshje David Camp" të vitit 1979. Marrëveshja u nënshkrua nga Presidenti i SHBA Jimmy Carter, Presidenti egjiptian Anwar Sadat dhe Kryeministri izraelit Menachem Fill në shtator 1978. Në thelb të saj, kjo marrëveshje është korniza themelore e paqes për marrëveshjen historike të paqes të arritur midis Egjiptit dhe Izraelit gjatë marsit 1979. Duke filluar me Konferencën e Gjenevës në vitin 1973 përmes Rezolutës 338 të Këshillit të Sigurimit të Kombete të Bashkuara edhe atëherë kishte përpjekje të forta për t'i dhënë fund luftërave arabo-izraelite. Presidenti i SHBA Jimmy Carter dhe Sekretari i Shtetit Cyrus Vance kanë luajtur një rol vendimtar historik në përfundimin e konfliktit arabo-izraelit të shekullit të kaluar. Pasi konflikti midis Izraelit dhe disa vendeve arabe përfundoi me nënshkrimin e marrëveshjeve historike të paqes të ndërmjetësuar nga një prej vendeve më të fuqishme në botë, filloi një fluks i dhunës palestineze përmes operacioneve rebele. Operacionet e para të mëdha kryengritëse u zhvilluan gjatë vitit 1987, të paraqitura si një e ashtuquajtur kryengritje kundër rebelëve izraelitë. Më shumë se 100,000 palestinezë që jetojnë në Bregun Perëndimor dhe Rripi i Gazës morën pjesë në kryengritjen palestineze. Kjo kryengritje përfundoi me Marrëveshjet e Oslos 1993. Marrëveshja e paqes përcaktonte kornizën themelore për vetëqeverisjen

e autoritetit palestinez dhe është një mënyrë për të rivendosur dhe mbajtur marrëdhëniet me qeverinë izraelite. Marrëveshjet e Oslos në vitin 1993 përfaqësojnë një sërë bisedimesh dhe marrëveshjesh paqësore midis Izraelit dhe Palestinës. Marrëveshjet e paqes u nënshkruan pjesërisht në Uashington dhe pjesërisht në Egjipt gjatë vitit 1995. "Marrëveshjet e Oslos" janë një proces paqesje, në mënyrë që të ruhen dhe zbatohen kërkesat dhe dispozitat e Rezolutave të Këshillit 242 dhe 338 të Siguria e KB Çështjet më të rëndësishme kanë të bëjnë me kufijtë midis Izraelit dhe Palestinës, vendbanimet e lashta Izraelite, statusin e Jeruzalemit, praninë ushtarake në zonat kufitare midis dy vendeve dhe tema të tjera të diskutueshme. Gjatë viteve të 2000 edhe më shumë konflikte të përgjakshme po ndodhin midis dy vendeve, të frymëzuara më parë nga situata të pazgjidhura në të kaluarën. Pak më shumë se një dekadë pas konfliktit të përgjakshëm midis Izraelit dhe Palestinës në 2015, presidenti palestinez Mahmoud Abbas ka deklaruar publikisht se Palestina nuk është më në gjendje t'i përmbahet "Marrëveshjeve të Oslos". Gjatë vitit 2013, Shtetet e Bashkuara u përpoqën të vendosnin një proces paqesjeje midis dy vendeve në Bregun Perëndimor. Bisedimet e paqes u ndërpreën kur Fatah, një nga partitë kryesore palestineze, formoi një qeveri të bashkuar me fraksione rivale si Hamas në 2014. Procesi i qetësimit të marrëdhënieve midis dy vendeve po përmirësohet gjatë tetorit 2017 duke nënshkruar dy protokolle shtesë të paqes. Administrata e Presidentit të SHBA Donald Trump në vitin e parë të mandatit të tij ka përmirësuar ndjeshëm marrëdhëniet midis Izraelit dhe Palestinës. Por vendimi i Trump për

të zhvendosur ambasadën amerikane në Jeruzalem ishte një vendim politik afatgjatë nga Shtetet e Bashkuara dhe u prit me duartrokitje nga udhëheqësit izraelitë, por gjithashtu si një zhgënjim për udhëheqësit palestinezë dhe të tjerë të Lindjes së Mesme. Gjatë qershorit 2014 intensiteti i konflikteve midis ushtrisë izraelite dhe Hamasit po rritej. Gjatë konfliktit të vazhdueshëm, Hamasi hapi rreth 3,000 raketa ushtarake në drejtim të Izraelit, ndërsa Izraeli u kundërpërgjigj me operacione ushtarake sulmuese në shkallë të gjerë në Rripi i Gazës. Konflikti përfundon në fund të gushtit të vitit 2014. me një marrëveshje armëpushimi të ndërmjetësuar nga Egjipti 73 izraelitë dhe mbi 2250 palestinezë janë vrarë në këtë konflikt tremujor.

Palestinezët nga Rripi i Gazës nga 30 mars deri më 15 maj 2018 organizojnë demonstrata javore në kufirin e Gazës midis Palestinës dhe Izraelit. Protestat e fundit ishin për nder të 70 vjetorit të eksodit palestinez gjatë pavarësisë së Izraelit në vitin 1948, si dhe për shkak të zhvendosjes së ambasadës amerikane në Jeruzalem. Ndërsa shumica e protestave ishin paqësore, këto gjatë muajit maj 2018 ishin të dhunshme ku palestinezët shkelën perimetrimin e sigurisë së gardhit me tela duke hedhur gurë dhe sende të tjera të forta ndaj ushtrisë izraelite. Sipas vlerësimeve të KB, 183 protestues u vranë dhe më shumë se 6,000 u plagosën nga përdorimi i municionit me kokë nga ushtria izraelite. Në fund të majit në vitin 2018, shpërtheu një konflikt midis Hamasit dhe ushtrisë izraelite, i cili është një nga konfliktet më të këqija pas konfliktit mes tyre në vitin 2014. Para marrëveshjes së armëpushimit, grupet paraushtarake qëlluan më shumë se 100 raketa në drejtim të Izraelit nga Rripi i Gazës dhe Izraeli u përgjigj me sulme mbi më shumë se 50 objektiva strategjikë në Gaza për një periudhë 24 orëshe. Ekziston një shqetësim serioz në Shtetet e Bashkuara për shkak të të cilit Izraeli ka qenë një aleat strategjik në të kaluarën, por nga ana tjetër, është më se e qartë për Shtetet e Bashkuara se marrëdhënia e tyre me Palestinën është gjithashtu shumë e rëndësishme dhe duhet të jetë në një nivel të lartë, sepse përndryshe vazhdimi i konfliktit izraelito-palestinez mund të dëmtojë sigurinë rajonale në Lindjen e Mesme dhe më gjerë.

Dr. Andrej Iliev

Si të ballafaqohemi me anksiozitetin gjatë kohës së pandemisë

Judson Brewer, një profesor i asociuar në Shkollën e Shëndetit Publik në Universitetin Brown, tregon se si gjatë orës në klasën së tij më 10 mars, 2020, ai vuri re se fytyrat e studentëve të tij në ciklin universitarë dhe atë postdiplomik, dukeshin të pazakonta. Ai e di paraprakisht përgjigjen në pyetjen e tij të zakonshme "si jeni?" Për një prezantim të vogël të situatës është e nevojshme të dihet se vetëm disa ditë para 10 marsit, Universitetet e Harvardit dhe Princetoneit kanë njoftuar tashmë se po mbyllen si përgjigje ndaj masave të kujdesit ndaj pandemisë COVID-19. Bashkëshortja e tij, gjithashtu një profesore universiteti, i tha atij një natë më parë se studentët e saj ishin informuar tashmë se kishin vetëm një javë kohë për të paketuar gjërat dhe për të lënë konviktet. Studentët e tij në "Brown" ende po presin, madje më 10 mars, që të

Pjesa më e vështirë e kësaj pandemie është mbase pasiguria me të cilën përballemi të gjithë. Pasiguria se sa ngjites dhe vdekjeprurës është virusi COVID-19. Pasiguria në lidhje me planet tona të udhëtimit. Pasiguria në lidhje me ekonominë. Pasiguria për punët tona. Dhe pasiguria ndez zjarret aktive që janë aktive në shumicën prej nesh, aktivizon qendrat e frikës në trurin tonë. Informacioni se si funksionon ky proces mund të na ndihmojë të ndërmarrim veprimet e duhura dhe të zhvillojmë një higjienë më të mirë mendore

marrin një email nga Christina Paxson, presidentja e universitetit. Sipas spekulimeve publike që "Brown" mund të mbyllet deri në fund të semestrit, njoftimi pritet të mbërrijë herët në mëngjes. Por situata është e tillë që në orën 9 të mëngjesit ata ulen në sallën e seminarit pa qasje në telefona apo kompjuterë. Megjithëse pajisjet e tyre janë të fikura, ata i "prekin" ato në xhepat e tyre. Dhe politika e

mësimdhënies "pa teknologji" i bllokoi ata nga marrja e informacioneve jetike. Studentët mendojnë gjatë gjithë kohës nëse emaili është dërguar tashmë? Cila është përmbajtja e mesazhit? Shpatullat e tyre të ulura sugjerojnë se ata nuk janë në gjendje të diskutojnë. Epo, sigurisht që ata duhet të dinë se çfarë do të ndodhë me ta gjatë ditës. Emaili i prituri do të ndikojë në jetën e tyre, veçanërisht studentët e viteve

të larta të studimit. Kjo është arsyeja pse disa prej tyre përqipen të mbajnë lotët e tyre dhe të qëndrojnë të qetë. "Pranvera e tyre e fundit në kolegji" është e destinuar të renditet si më e paharrueshmja, por jo në një mënyrë të mirë. Pjesa më e vështirë e kësaj pandemie është mbase pasiguria me të cilën përballemi të gjithë. Pasiguria se sa ngjitës dhe vdekjeprurës është virusi COVID-19. Pasiguria në lidhje me planet tona të udhëtimit. Pasiguria në lidhje me ekonominë. Pasiguria për punët tona. Dhe pasiguria ndez zjarret aktive që janë aktive në shumicën prej nesh. Kjo ndodh sepse qendrat e frikës në trurin tonë janë të shumta. Informacioni se si funksionon ky proces mund të na ndihmojë të ndër marrim veprimet e duhura dhe të zhvillojmë një higjienë më të mirë mendore. Në të njëjtën kohë, është më e rëndësishme të kuptohet se frika është një mekanizëm themelor njerëzor. Ajo na ndihmon të mbijetojmë. Kur diçka na frikëson, ne mësojmë të praktikojmë sjellje që do të na ndihmojnë të shmangim atë rrezik në të ardhmen. Kur shmangim me sukses rrezikun ndjehemi të shpërblyer. Ky proces mendor me tre hapa është trashëguar nga paraardhësit tanë të lashtë: ju shikoni tigrin me një dhëmbë me dhëmbë (aktivitet/shkas), ju vraponi (sjellje), ne jetojmë për t'u thënë fëmijëve tanë të shmangin atë pjesë të savanës (shpërblimit). Megjithatë frika na ndihmon të mbijetojmë, ekzistenca e pasigurisë mund të ndikojë negativisht në shëndetin tonë mendor: ankthi. Kur ankthi përhapet përmes infektimit

Gjëja më e rëndësishme është të kuptojmë se frika është një mekanizëm themelor njerëzor. Ajo na ndihmon të mbijetojmë. Kur diçka na frikëson, ne mësojmë të praktikojmë sjellje që do të na ndihmojnë të shmangim atë rrezik në të ardhmen. Kur shmangim me sukses rrezikun, ndihemi të shpërblyer

shoqëror, i përcaktuar si përhapja e ndikimit nga një person tek tjetri - kjo mund të çojë në diçka edhe më problematike: panik. Ashtu si të shkosh në një parti dhe papritmas të ndjehesh sikur jemi në disponimin për tu shoqëruar / shoqëruar “.

Frika dhe ankthi janë dy emocione që përhapen lehtësisht nga një person tek tjetri. Më keq akoma, falë mediave sociale, ne as nuk duhet të kemi kontakt fizik me njerëz për të kapur një "infeksion emocional". Pra, ndërsa shumë njerëz në mediat sociale kanë qëllime të mira dhe vetëm ndajnë

informacion të dobishëm në lidhje me virusin me masat/miqhtë, posa të raportojnë për mungesë artikujsh në dyqane dhe të spekulojnë se sa gjëra të këqija mund të ndodhin, ata padashur mund të bëjnë të kundërtën. Vazhdimisht leximi i lajmeve të fundit në telefonin tonë është si kalimi i njerëzve që teshtin nga frika. Sa më shumë të lexojmë, aq më shumë do të kujdesemi për frikën e tyre dhe do t'i përhapim ato. Problemi është se këto emocione na parandalojnë të mendojmë si duhet. Epo, kur e teprojmë, ato nuk na mbrojnë më nga rreziku. Në vend të

kësaj, ato bëhen të rrezikshme. Ka mënyra për ta luftuar këtë. Ndoshta më efektive, sipas hulumtimit të Dr. Judson Brewer, është përdorimi i mençurisë së mendjes për t'u marrë me stresin, dhimbjen dhe sëmundjen, ose vetëdijen e arsyeshme (origjinali: mindfulness).

Mësimi i situatës në Universitetin Brown është një rast i veçantë. Në këtë seminar, studentët e Dr. Judson Brewer studiojnë metodat e ndryshme shkencore të përdorura për të studiuar procesin dhe rezultatet e trajnimit të ndërgjegjësimit. Sipas programit për atë ditë të veçantë të situatës, ekziston një plan për të eksploruar përfitimet dhe dëmet relative të imazheve rezonance magnetike funksionale (fMRI) si një mjet për të matur korrelacionet nervore të vetëdijes së arsyeshme. Me këtë shqyrtohet nëse shikimi në trurin e dikujt gjatë meditimit është një mënyrë efektive për të mbledhur informacion të saktë dhe për të çuar përpara një fushë shkencore të quajtur vetëdije, e cila ende nuk është studiuar sa duhet.

Studentëve u kërkohet të lexojnë studimet e botuara nga laboratorit i Dr. Judson Brewer mbi efektet e ndërgjegjësimit në vitin 2011. Profesori është veçanërisht i interesuar të dëgjojë se si ata e kuptojnë kërkimin. Por në të njëjtën kohë, në atë situatë të veçantë, ai gjithashtu duhet t'i ndihmojë ata të qetësojnë ankthet e tyre para se të bëjnë diçka në klasë. Prandaj, ata meditojnë për pesëmbëdhjetë minutat e para të asaj ore të veçantë, në të njëjtën mënyrë që fillojnë çdo orë të semestrit. Por nuk është e lehtë të matet se si funksionon vetëdija e arsyeshme nëse dikush nuk ka një kuptim të asaj që përfaqëson. Prandaj, profesor Brewer i udhëheq ata përmes një lloj meditimi të quajtur "mirësia e dashurisë". Kjo praktikë ka për qëllim zgjimin dhe ushqimin e aftësive tona të qenësishme për mirësinë dhe lidhjen e dëshiruar. Është një lloj vetëdije e arsyshme që është studiuar në laboratorin e profesorit për vite me rradhë. Sipas gjetjeve të tyre, mirësia e dëshiruar zvogëlon aktivitetin në të

Duke ditur se pasiguria mund të përhapë infektimin shoqëror përmes një vektori viral të ankthit dhe bashkimi me disa praktika të thjeshta të ndërgjegjes së mençur mund të na ndihmojë të qëndrojmë të lidhur mendërisht dhe të përhapim qetësinë në vend të baktereve. Në momente dyshimi, përdorni praktikën e mësipërme për të qetësuar mendjet tona, qëndroni të përqendruar për të ecur përpara

njëjtat zona të trurit që aktivizohen / ndezen kur njerëzit janë të mërziur. Kohët e fundit është zbuluar se edhe trajnimi i thjeshtë i ndërgjegjësimit me ndihmën e aplikacioneve, i cili u mëson njerëzve se si të përdorin një numër të madh ushtrimesh në pandeminë aktuale globale, zvogëlon ndjeshëm ankthin e profesionistëve shëndetësorë. Një ulje prej 57% e masave të ankthit të konfirmuara kliniki është gjetur tek mjekët nën stres. Ky lloj trajnimi gjithashtu zvogëlon ankthin tek njerëzit me çrregullim të përgjithësuar dhe ankth. Ulja e ankthit prej 63% u gjet në provën laboratorike të kontrolluar të rastësishme të financuar nga Instituti i Shëndetit Publik (origjinali: NIH). Në këtë kontekst situacioni, meditimi me mirësinë e dëshiruar vepron si dezinfektues / pastrues i përsosur i mendjes për studentët në këtë rast. Profesori u kërkoi studentëve që marrin pjesë të mbyllin sytë dhe të marrin frymë thellë. Ai u thotë atyre të imagjinojnë miq të dashur ose kafshë shtëpiake të familjes, me ndjenja dashurie që shfaqen ndërsa imagjinojnë ato fotografi. Ai u thotë atyre që në heshtje të përsërisin shprehje të thjeshta të mirësisë nga zemra (p.sh., "Unë mund të jem i lumtur") si spiranca imagjinare nga një anije për t'i mbajtur ato në momentin e tanishëm. Praktika është e thjeshtë: imagjinoni një anëtar të familjes, një kafshë shtëpiake, një të dashur dhe në heshtje ofroni një frazë dëshirash të mira që na duket se është origjinale. Ne përdorim imazhin imagjinare dhe përsërisim frazat me ritmin tonë për të na ndihmuar të qëndrojmë të ankoruar në momentin aktual. Nëse mendja jonë është e

shqetësuar dhe e zemëruar, thjesht ktheni imazhin në mendje dhe filloni të përsërisni frazën.

Pas meditimit, studentët janë dukshëm më të relaksuar, por ende të papërgatitur për t'u përfshirë në diskutimin e ditës.

Duke shpresuar se ata janë tashmë pak të qetë dhe të përqendruar në problemin, domethënë në temën e parashikuar për analizën e asaj dite shkollore, profesori thyen rregullin "pa teknologji në klasë" dhe u jep studentëve mundësinë për të kontrolluar telefonat për postën elektronike të pritur nga Presidenti Paxon . Vetëm një vështrim në reagimet e tyre ndërta shikoni telefonat konfirmon që mesazhi ka mbërritur. Ata thjesht janë "ngjitur" / fiksuar në ekranet e tyre.

Profesori kërkon nga një student të lexojë me email me zë të lartë. Universiteti Brown do të vazhdojë të studiojë në internet deri në fund të semestrit. Klasat për javën e ardhshme janë anuluar dhe studentët pritet të lirojnë shtëpitë e tyre sa më shpejt të jetë e mundur. Ata nuk pritet të kthehen në kampus pas pushimit pranveror / pushimit pranveror. Megjithatë Presidenti Paxon po përpiket të përcjellë

provojnë sa më poshtë:

1) Për të filluar një kod. Në shkollën e mjekësisë, mësuesi mëson se si të "udhëheqë një kod" - kodi i ringjalljes së dikujt, zemra e të cilit pushon së rrahuri - ai mëson të ndalojë / pauzojë së pari dhe të ndiejë pulsën e tij së pari. Kjo situatë e veçantë e kujton atë të ndalet dhe të marrë frymë thellë përpara se të vazhdojë. Bërja e një "pushimi inteligjent" funksionon duke mbajtur në internet pjesët e mendimit të trurit tonë në mënyrë që të ndihmojmë, jo të parandalojmë. Bërja e një pushimi në situata stresuese, qoftë kjo do të thotë të kesh tre frymëmarrje të thella apo thjesht t'i kushtosh vëmendje ndjenjave në pjesët e trupit tonë që nuk shqetësohen (të tilla si këmbët ose krahët), ndihmon në forcimin e emocioneve më të qeta. Të gjithë, veçanërisht ata që nuk kanë praktikuar më parë ndërgjegjësim, duhet të përqendrohen në pjesët e trupit ku ndihet më shpesh ankthi. Të tillë janë gjinjtë ose stomaku që vetëm rrisin vetëdijen tonë për një ndjenjë negative dhe shpesh e përkeqësojnë atë. Prandaj, "tokëzimi / ankorimi" në zona më neutrale mund të na ndihmojë të qëndrojmë të lidhur me veten

një shënim shprese, duke thënë se Brown po punon për të mundësuar që të moshuarit dhe të diplomuarit të kthehen në kampusin e diplomimit dhe tubimet vjetore, zhgënjimi i studentëve është i dukshëm. Pesëmbëdhjetë minutat e ardhshme diskutojnë se si të përdoren praktikatat e kursit të ndërgjegjësimit të mësuara dhe praktikuarat gjatë programit (vetëdija për frymëmarrjen, mirësia e dëshiruar, etj.) Në mënyrë që të parandalohet përhapja e infeksionit shoqëror dhe për të ruajtur higjën e shëndetshme mendore. Mësuesi / ja i inkurajon ata të fillojnë sa më shpejt që ata të lënë klasën. Këtu është ajo që diskutohet në rastin konkret të çështjes. Nëse dikush ndjen ankth të ngjashëm, ata

në moment pa shkaktuar më shumë ankth. Një mënyrë tjetër për ta bërë këtë është të përqendrojmë vëmendjen tonë në një objekt të jashtëm (p.sh. të shikojmë pemët në rrugë ose natyrë tjetër ose të dëgjojmë tingujt përreth nesh). Këto janë praktika të thjeshta dhjetë sekondash që çdokush mund të bëjë. Zbatojni kur të ndiejmë se zemra ka filluar të "garë" në shenjë të teshtitjes sociale, në mënyrë që të mos teshtimë dhe të mos përhapim infeksion shoqëror.

2) Le të bëjmë kontakt me "qetësinë" tonë. Midis shumë praktikave të thjeshta të ndërgjegjësimit të mençur, ne mund të lejojmë të ndalemi për një moment dhe të vërejmë se si ndihemi kur jemi të qetë

në mes të një stuhie të shkaktuar nga njerëz që paditur duke përhapur infektimin shoqëror. Kur ta bëjmë këtë, do të vërejmë se qetësia jep një ndjenjë shumë më të mirë sesa ankthi. Le ta përdorim këtë për të thyer qendrat e shpërblimit të trurit tonë. Gjegjësisht, kur u jepet një zgjedhje, truri ynë do të mësojë të kryejë veprimin që i shpërblen më së miri. Padyshim, qetësia është zgjedhja më e mirë që shpërblen trurin tonë, jo ankthin. Sa më shumë që praktikojmë, aq më shumë ajo do të bëhet norma jonë në vend të përjashtimit tonë. Ne gjithashtu mund të shikojmë përreth për të parë nëse qetësia jonë është ngjitëse. Mund të mos jetë aq ngjitëse sa frika, por nëse e përsërisim, ajo jo vetëm që mund të dezinfektojë trurin tonë, por gjithashtu mund të përhapë atë imunitet natyror që vjen kur mendojmë dhe shohim se jemi të gjithë së bashku në këtë.

3) Le t'i zgjidhim gjërat gradualisht / një nga një. Truri ynë është i stresuar kur bëhet fjalë për planifikimin për të ardhmen. Për momentin nuk ka informacion të mjaftueshëm se si kjo pandemi u shfaq për të planifikuar udhëtimin 6-mujor. Nëse vërejmë se truri ynë fillon të mendojë intensivisht, por si të kthehet në një rreth, duhet të bëjmë një pushim të zgjuar dhe të kujtohem që gradualisht të zgjidhim gjërat. Le të bëjmë atë që na duhet sot dhe pastaj të kujdesemi për nesër. Pra, kur bëhet fjalë për informacionin, sa më shumë që marrim, aq më mirë mund të mendojmë. Për shembull, konsideroni veten si një shembull për të parë nëse jemi të uritur apo të etur. Bazuar në informacionin tonë, ne mund të vendosim nëse do të hamë ose pimë diçka. Por ne nuk mund të kujtojmë vetëm që t'i zgjidhim gjërat një nga një. Nëse duhet të qëndrojmë të përqendruar, përdorni një kornizë kohore edhe më të shkurtër. Le të pyesim veten: Çfarë duhet të bëjmë në këtë klasë? Për të zgjidhur ditën orë pas ore, minutë në minutë, dhe madje moment në moment, nëse kjo është ajo që duhet për të qëndruar i bazuar / ankoruar në momentin e tanishëm.

Duke ditur se pasiguria mund të përhapë infektimin shoqëror përmes një vektori viral të ankthit dhe bashkimi me disa praktika të thjeshta të ndërgjegjes së mençur mund të na ndihmojë të qëndrojmë të lidhur mendërisht dhe të përhapim qetësinë në vend të baktereve. Në kohë dyshimi ne duhet të përdorim praktikatat e mësipërme për të qetësuar mendjet tona dhe për të qëndruar të përqendruar për të ecur përpara.

Mr. Biljana Popovska
(përshtatur nga: <https://hbr.org/2020/03/anxiety-is-contagious-heres-how-to-contain-it>)

Bunkeri dhe „Korona“ mund „të fotografohet“?!

Ndërsa çdo cep i civilizuar i planetit është në grahamat e një gare vaksinash, bota e pasur, rreth dy përqind e popullsisë së botës, është kthyer plotësisht në gjetjen e një strehe që nuk ka asnjë lidhje me vaksinat ose ndonjë formë tjetër të mbrojtjes së jetës. Absurde ose jo, shpëtimi qëndron nën tokë, ku përndryshe çdo qenie njerëzore përfundon, por bën gjithçka për të arritur atje sa më vonë të jetë e mundur. Megjithatë, bota e pasur, për më shumë se gjysmë shekulli, ka kërkuar strehë nga sëmundjet globale, katastrofat dhe kataklizmat thellë nën tokë. Sipas të dhënave përkatëse, gara e vërtetë për strehim nëntokësor fillon pas krizës së famshme Kubane, kur bota ishte në prag të një kataklizme atomike. Falë dy kundërshtuesve të ndërgjegjes, Nikita Hrushovit dhe John F. Kennedy, kriza midis dy superfuqive, BRSS dhe SHBA, e gjithë kjo përfundoi pa asnjë plumb. Por, pavarësisht nga rezultati i tij pozitiv, në të gjithë botën, të pasurit dhe të fuqishmit kanë hedhur themelet e para të strehimoreve nëntokësore.

Ka pak ngjarje në civilizimin tonë që kanë bërë një kthesë kaq të madhe në kuptimin global të jetës siç bëri COVID-19 në më pak se tre muaj. Në veçanti, të gjitha pasojat e fenomeneve kataklizmike nga lashtësia deri në ditët e sotme përmbahen në këtë virus vdekjeprurës dhe pothuajse nuk ka asnjë sferë të ekzistencës njerëzore në të cilën nuk janë bërë korrigjime ose janë duke vijuar të njejtat që synojnë qëllimin e vetëm - të mbijetojnë me çdo kusht

Frika e ka shpikur bunkerin

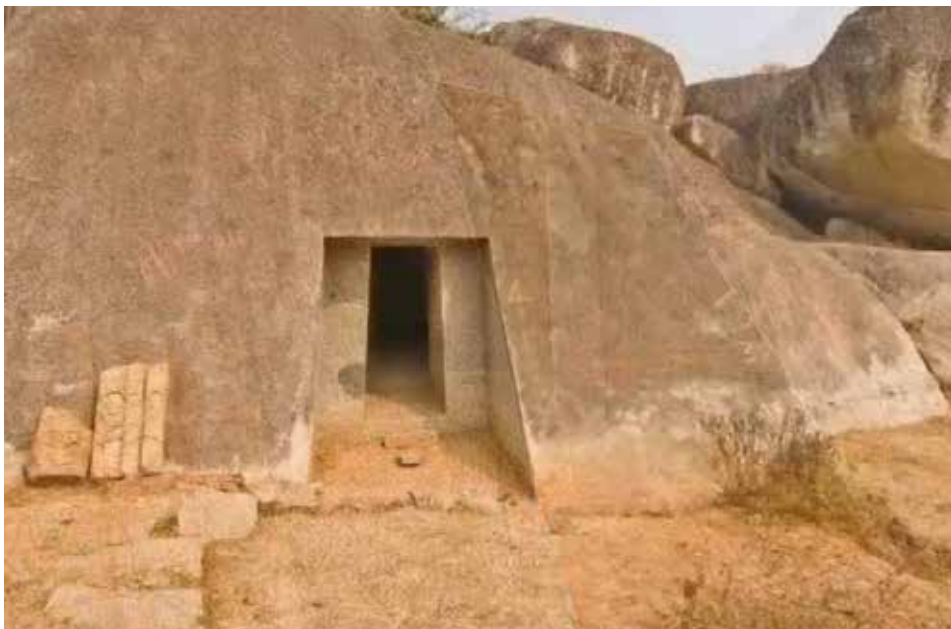
Para se t'u kthehemi vendeve të fshehta bashkëkohore, le të hedhim një vështrim në historinë më të largët, më saktësisht në arritjet e arkeologjisë moderne, e cila pothuajse çdo ditë na mahnit me zbulimet që konfirmojnë se në të njëjtin planet disa ndërtesa dhe instrumente të ndërtuara, mbeten enigmë për njeriun e kohës së sotme. Qindra strehimore nëntokësore, të ndërtuara më shumë se tre mijë vjet më parë, mund të radhiten këtu. Me këtë rast do të përmendim bunkerin supermodern të ndërtuar 2,400 vjet më parë në zonën Bihar të

Indisë. Nga fotot e publikuara të këtij zbulimi, mund të shihet natyra fantastike e atyre strehimoreve nëntokësore, të ndërtuara për mijëra njerëz, me dhoma për ushqim dhe për ujë dhe me kanale ventilimi. Trashësia e mureve mbrojtëse, zgjidhja arkitektonike e brendshme dhe komoditeti i një pjese të bunkerit, konfirmojnë se ai është ndërtuar gjithashtu për t'u mbrojtur nga diçka ose nga dikush. Mijëra strehimore të tilla janë zbuluar në të gjithë botën, kryesisht në kontinentin aziatik, nga ku zë fill civilizimi modern. Karakteristikë e të gjithë atyre, pa marrë parasysh se ku gjenden, është

se ato janë ndërtuar në vende malore, të pakalueshme, të bëra me materiale të forta dhe me hyrje të posaçërisht të mbrojtura. Ende ka polemikë në lidhje me bunkerin nëse është puna e njerëzve apo e jashtëtokësorëve. Deri më sot, pikëpamja mbizotëruese është se "Arka nëntokësore indiane" nuk është vepër "Homo sapiens". "Kulmi i bunkerit në Bihar nuk është vepër e një njeriu që jetonte në atë zonë në atë kohë", tha futurologu anglez John Graves. Njerëz të tjerë me të njëjtin mendim janë të mendimit se bunkerit u ndërtua nga anëtarët e një civilizimi tjetër, kryesisht për shkak të mungesës së makinerive moderne që mund të ndërtonin një strukturë të tillë homogjene nëntokësore. Është gjithashtu e sigurt që të gjitha strehëzat e lashta nëntokësore u ndërtuan nga frika e ndonjë "fuqie më të madhe" dhe se atëherë, si sot, kishte individë ose grupe të privileguara që mund të kenë qenë investitorë në ndërtimin e objekteve të tilla. Kjo dëshmohet nga disa dhoma në bunkerë, të ndara nga objektet qendrore të akomodimit dhe me dhoma të veçanta për ushqim dhe ujë. Në disa prej tyre, të tilla si ato në Palestinë ose Austri, kishte hyrje dalje të ndara, madje edhe bodrume dhe "papafingo" të kamufluara. Megjithatë, gjithnjë mbetet e hapur çështja, a kanë qenë të përshtatshëm për ndërtuesit e tyre, tre bunkeret sekret në krahinën indiane Bihar.

Zvicra para Shqipërisë

Pa dyshim që bunkerët e vjetër dhe ata modern, më së shpeshti janë fryt i frikës. Shembuj më të mirë për këtë janë bunkerët e dalë në tërë Europën pas Luftës së Dytë Botërore, ndërsa sinonim për këtë fenomen janë bunkerët në Shqipëri. Në fakt, pas ndarjes me BRSS-në dhe sidomos pas ndarjes edhe nga miqësia e aleanca me Kinën, me urdhër të sunduesit suprem të "vendit të shqiponjave", Enver Hoxhës, ky vend u mbush me bunkerë. Sipas të dhënave të vërtetuara, në çdo kilometër katrorë në Shqipëri, duke filluar nga viti 1960, mesatarisht ka pasur deri në 5,7 bunkerë. Deri në vitin 1983 në mbretërinë e Enver Hoxhës janë ndërtuar rreth 173.371 bunkerë. Ndërsa të njëjtët u vunë nën çelës gjatë viteve të nëntëdhjeta pas rënies së komunizmit. Sot bunkerët paraqesin atraksion turistik, ndërsa mijëra prej tyre janë shkatërruar dhe janë larg asaj për të cilën u dedikuan në të kaluarën. Ato kryesisht shërbejnë si lokale, për strehimin e të pastrehëve, për ruajtjen

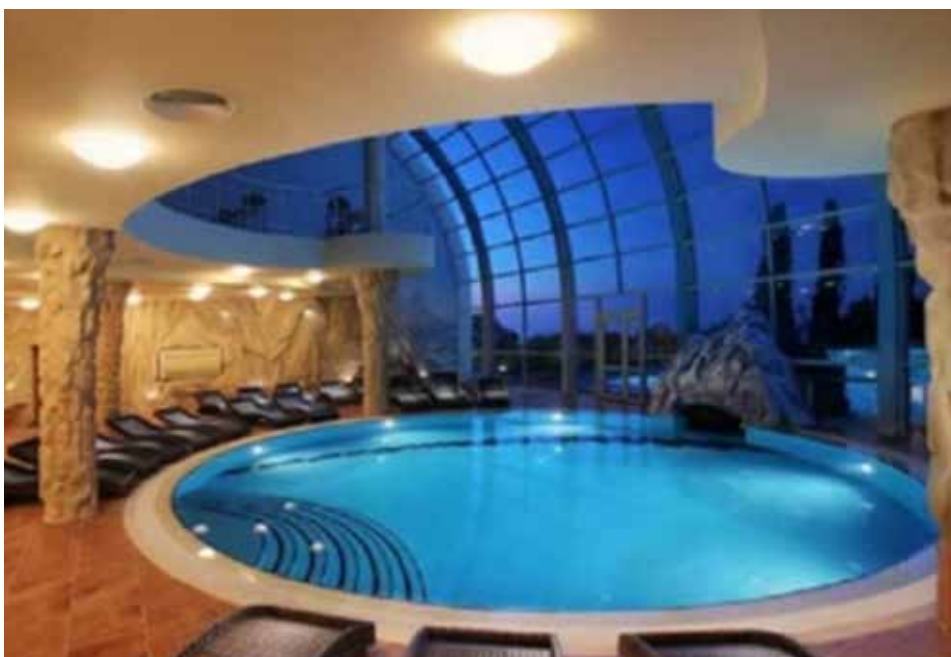

e bagëtive, etj....Megjithatë, Shqipëria nuk është vendi me më shumë bunkerë në botë. Nderin për të pasur këtë epitet e ka Zvicra, vend i cili asnjëherë nuk ka luftuar, e në të cilin sot ekzistojnë mbi 360.000 bunkerë. Kuptohet se nuk do të ndalemi të elaborojmë këtë absurd, por vlen të përmendet se në botë nuk ekziston vend në të cilin nuk ka bunkerë, ndërsa ka edhe shumë demokraci modern të cilat me ligj e kanë rregulluar çështjen e strehimoreve nëntokësore.

Frika nuk ka proteksione

Kuptohet, "pionerë në gëruerjen e gropave moderne" ishin miliarderët amerikanë, të cilët pikërisht pas krizës së Kubës, brenda natës angazhuan një armatë prej ekspertëve të ndërtimitarisë dhe eksperetve tjerëpër ndërtimin e arkave të forta nëntokësore.

Njëkohësisht, larg opinionit, në fshehtësi, këso lloj strehimorësh kanë filluar të ndërtohen në pothuajse të gjitha vendet e botës, apo thënë më saktësisht, në kryesitë e larta politike dhe ushtarake të vendeve të botës. Këto komplekse të bunkerëve, tashmë nuk janë sekret dhe në këtë mënyrë lënë të kuptohet që nga viti 1946 deri në vitin 1974, këso strehimore moderne nëntokësore kanë ndërtuar 112 vende të botës, e në mesin e tyre edhe ish Jugosllavia. Sipas informatave të disponueshme, bunkerit më bashkëkohor nëntokësor bashkarisht është ndërtuar nga ana e BRSS-së dhe Çekosllovakisë. Objekti është i njohur nën emrin Opidum (në gjuhën latine, fortesë). Shtrihet në një sipërfaqe prej 30 hektarësh dhe sot gjendet në Republikën Çeke, në kuadër të një kompleksi ushtarak. Bunkerit është i

ndërtuar në vitin 1984 në një sipërfaqe prej 7.200 metra katrorësh me dy kate. Është interesante që pronari i tanishëm i Opidumit është person privat, biznesmeni çek Jakub Zamrazil, i cili ka filluar të reklamojë "paraajsën e tij nëntokësore", duke dashur që t'ia shesë ndonjë klienti të interesuar". Falë Zamrazilit, kuptojmë se kemi të bëjmë me një kompleks super modern, me apartamente, sallë kongresesh, me pishina kino salla, me solariume, me bodrum për verëra, me salla operacionesh, librari dhe kuptohet me qendër për komunikim me botën e jashtme. Se për çfarë objekti bëhet fjalë, më së miri flasin të dhënat vijuese. Në të, disa qindra banorë të tij mund t'i kalojnë edhe deri në dhjetë vite në të pa pasur asnjë kontakt me botën e jashtme, ndërsa në rast të ndonjë rreziku bërthamor, për 60 sekonda mund të zbresin nga apartamentet luksoze në bodrumin "njëqind për qind të sigurt". Mes tjerash, çeku numëron edhe qindra punë të tjera të cilat gjenden në bazën e tij, e

që nuk i kanë bunkerët tjerë të ngjashëm në botë, por nuk e përmend çmimin me të cilën do t'a shiste, por nuk duhet qenë shumë i mençur për të konkluduar se bëhet fjalë për miliarda euro apo dollarë.

Në qoftë se ke bunker je i pasur

Virusi COVID-19 për më pak se dy muaj strehimoret nëntokësore i vuri në fokusin e botës së të pasurve, e individëve të cilët kanë para dhe mjete për luksin nëntokësor, i cili mbi të gjitha, mund të na mbrojë nga secila sëmundje dhe nga çdo rrezik apo katastrofë. Nga obligimi për të investuar në strehimore nëntokësore janë liruar Bill Gejts dhe familjet Rokfeler, Geti Morgan, Soros...sepse nuk mund të jesh miliarder, në qoftë se mes tjerash, nuk ke "bodrum", për ndonjë fatkeqësi. Në fakt, është sekret publik se emrat e sipërpërmendur dhe shumë pasanik të tjerë posedojnë "strehimore bërthamore", por ka edhe të atilë, që objektet e atilla i ndërtojnë dhe ua japin me qera

avanturistëve dhe turistëve, ndërsa ka edhe raste kur ua shesin atyre që mund t'i lejojnë vetes një luks nëntokësor. Robert Vicino është një pionier në biznesin e strehimoreve nëntokësore dhe në shkurt të këtij viti ai deklaroi se kërkesa për ndërtimin e objekteve të tilla është rritur 700 herë. Ai vetë ka ndërtuar mijëra vende të fshehura luksoze të vogla dhe të mëdha në të gjithë botën, dhe deri vonë ai ua dha me qira shumicën e tyre turistëve. Ai nuk i ka lëshuar me qera që nga shkurti, por tani i shet për para "të mëdha". Kompania e Vicino, Vivos, bleu kompleksin e bunkerëve të Armatës së SHBA-së 575 prej tyre, në kohën e dhur dhe e shndërroi atë në shtëpi luksoze. Në varësi të madhësisë dhe komoditetit, çmimi i bunkerëve varionte nga 25,000 \$ në 200,000 \$. Ne themi se ka arritur po aq, sepse në fillim të majit të këtij viti të gjithë bunkerët ishin shitur.

Edhe në Shtetet e Bashkuara, ka një duzinë kompanish që specializohen në ndërtimin dhe shitjen e strehimoreve nëntokësore klasike. Më i famshmi prej tyre është Rising S, ngarkesa e punës e të cilit është rritur për 90 përqind që nga prova e parë bërthamore e Koresë së Veriut. Një nga menaxherët e kompanisë, Gary Lynch, në atë kohë, në vitin 2012, deklaroi se kërkesa më e madhe për "produktin" e tyre ishte nga Japonia. Historia e strehimoreve nëntokësore në kohën e COVID-19 dhe para saj është e gjatë dhe e mbingarkuar me pikantë, e cila nuk ka rëndësi, siç bëjnë vetë bunkerët, duke pasur parasysh premtimin e famshëm të Jezu Krishtit. Gjegjësisht, kur studentët e pyetën se kur do të ndodhte fundi i kësaj bote dhe fillimi i botës së re, ai u përgjigj. "Do të vijë si hajdut natën". Me fjalë të tjera, nuk dihet, dhe kur të zbulohet, do të jetë vonë për fshatarin në një shtëpi me kallamishte dhe baltë, dhe për miliarderin, ngadoqoftë ai.

Mile Radenkoviç

Në lagjen e famshme të artit Sodermalum në Stokholm, ekziston një bunker që strehonte të gjithë makinerinë e informacionit të ËikiLeaks, kompanisë legjendare të Julian Ansange. Pikërisht në këtë fushë që është bërë një kthesë epokale në fushën e informacionit, do të thotë të komunikimit me botën e sekreteve dhe informacionit të rëndësishëm për këtë botë. Nga ai bunker, në vitin 2010, u transmetua një video e abuzimit të popullsisë civile në Irak nga trupat amerikane. 76,900 dokumente mbi luftën në Afganistan u nisën nga i njëjti vend, si dhe qindra mijëra informacione nga arkivat e shërbimit sekret të SHBA-së.

Burim i pazëvendësueshëm i kënaqësisë dhe energjisë

Kakao drunjtë kultivohen për më se tre mijë vite. Njerëzit kanë qenë të parët që i kanë përdorur kokrrat e kakaos për konsum.

Drunjtë e kakaos rriten në vendet tropikale në Amerikën Qëndrore dhe Amerikën e Jugut, në Meksikë, në Brazil, Në Kostarikë, në Venezuelë, në Peru, ndërsa gjenden edhe në Afrikë dhe në Cejlon. Që nga koha e Actekëve dhe Majëve është prodhuar pija nga kokrrat e kakaos, e mëlmosur nga vanilja dhe nga lulet e një lloji biberi, i cili ka dhënë forcë dhe energji. Pija e shijshme i quajtur çdokollatë që është prodhuar nga gatimi dhe bluarja e kakaos, duke e përzier me ujë dhe sojë, valinje dhe çili, nuk ka shërbyer vetëm për t'u ëmbëlsuar, por ka shërbyer edhe si dhuratë, por edhe si valutë. Duke i përdorur farërat e thata që rriten në drurin e kakaos të quajtur „Theobroma cacao“ („ushqimi i zotërave“), ata kanë prodhuar ushqim me shije të jashtëzakonshme.

Ngarkesa e parë komerciale me kakao në Europë ka arritur në Spanjë në shekullin XVI. Nga viti 1528, njerëzit që kanë jetuar në Europë, kanë mundur të kënaqen në kakon e çokollatës, kur Don Kortes, përpos kokrrave të kakaos ka sjellur edhe pajisjet për gatimin e çokollatës në Spanjë. Receta e cila për shkak të resurseve të pamjaftueshme të kakaos ka mbetur sekrete me shekuj, e kanë përshtetur sipas shijes së tyre dhe në vend të çilit, spanjollët kanë vënë sheqer dhe cimet. Në vitin 1657 një francez i vogël në Londër e

Çokollata është një kënaqësi e ëmbël edhe për fëmijët edhe për të rriturit, ndërsa një copë çokollatë është një produkt i pazëvendësueshëm energjik edhe për sportistët por edhe në të ushqyerit e ushtarëve

ka hapur dyqanin e parë për çokollata dhe për pije të ngrohta nga kakao.

Ndër prodhuesit më të mëdhenj të kakaos sot janë edhe Bregu i FGildishtë dhe Gana me rreth 60% nga prodhimi i përgjithshëm botëror. Një e dhënë interesante e cila u publikua nga ana e mediave, ka të bëjë me faktin që rreth 241 000 ton kokrra të kakaos janë blerë nga ana e berzës së Londrës nga një klient i panjohur. Kjo ka qenë tregtia më e madhe individuale me kakao gjatë 14 viteve të fundit. Një sasi, sa pesë anije të „Titanikut“. Vlera e kakaos së blerë ka qenë rreth 658 milion paund. Sot kakao ka një kosto relativisht të lartë, ndërsa arsya për këtë qëndron në mbledhjet gjithnjë e më të pakta për shkak të thatësisë, vërshimeve dhe fatkeqësi tjera natyrore.

Kakao posedon vlera nutritive për shkak të koncentrimit të lartë të hekurit, kaliumit, bakrit, magnezit, proteinave, si dhe fibrave artificiale. Mungesa e hekurit në gjak shkakton lodhje dhe për këtë shkak

preferohet pirje e kakaos dhe çokollatës në sasi të caktuara për personat anemik, por edhe për personat të cilët shpenzojnë shumë energji, si që janë sportistët dhe ushtarët.

Industria e çokollatës sot është shumë e zhvilluar dhe ekzistojnë një numër i madh brendesh pothuajse në secilin vend të botës. Njëra ndër fabrikat më të vjetra të çokollatës është brend i pazavëndësueshëm „Milka“ i korporatës „Mondeliz International“, që ekziston nga viti 1901. Emri „Milka“ është shkurtësë nga gjuha gjermane për „qumësht dhe kakao“ – Milch und Kakao. Kompania gjatë viteve të '70-ta, është bashkuar me fabrikën „Toblerone“ në Interfud, e cila në vitin 1982, së bashku me prodhuesin e kafes „Jacobs“, e kanë themeluar kompaninë „Jacobs-Sichar“, ndërsa një pjesë e madhe e saj u ble nga kompania amerikane „Craft Foods“ e cila në vitin 2012, u riemërua në „Mandolez International“. Gjatë një viti prodhohen rreth 110.000 ton të llojeve të ndryshme të çokollatës „Milka“.

Në nivel vjetor, në Bashkimin Europian prodhohen rreth katër milion ton çokollatë, me vlerë prej 18,3 miliardë euro, ndërsa prodhues më të mëdhenj janë Gjermania dhe Italia. Në listën e prodhuesve gjenden edhe Britania e Madhe, Belgjika, Polonia dhe Spanja. Këto tetë anëtare, mbulojnë më se 90% të prodhimit të çokollatës në BE.

Vase Mitreska

„Kontablisti nga Aushvici“

Muajin e kaluar kemi shkruar rreth gjykimit të një kriminelit të njohur nazist i cili nuk ia doli t'i ikë drejtësisë. Edhe në këtë numër të revistës, do të ndalemi të gjykimet të cilët kanë vijuar pas përfundimit të Luftës së Dytë Botërore, por ky gjykim, është shumë i vonuar, në vitin 2015 dhe ndoshta njëri nga gjykimet e fundit dhe katë bëjë me procesin kundër Oskar Groningut, i njohur ndryshe edhe si “Kontablisti nga Aushvici”. Plaku nëntëdhjetë e katër vjeçar është nxjer para gjyqit nën akuzën për bashkëpjesëmarrje në vrasjen e më se 30.000 hebrenjëve në Aushvic. Në vitin 1944, duke krijuar kontroverza rreth qëllimit të gjykimit të njeriut që edhe ashtu pothuajse gjendet në prag të vdekjes.

Historia zbehet

Shtatëdhjetë e pesë vjet kanë kaluar nga Lufta e Dytë Botërore dhe nga holokausti në të cilën mbetën të vrarë më se gjashtë milionë hebrenjë. Shumë pak nga ata të cilët

kanë qenë aty, si kriminel, apo si viktimë, nuk jetojnë më, ndërsa vitet dalngadalë e zbehin historinë, ashtu siç edhe dëshmitarët e lënë këtë jetë. Ngjarjet humbin detajet nga kujtimet dhe sot fatkeqësisht, ballafaqohemi me njerëz të cilët jo vetëm që nuk janë të informuar drejt për njërin nga krimet më të mëdha të luftës në historinë e njerëzimit dhe disponojnë me informacione të rrejshme, por ka ende që prej atyre që e mohojnë vetë holokaustin, duke besuar që thjeshtë, ai as që ka ekzistuar ndonjëherë dhe se ato që thuhën janë trillime nga struktura të caktuara. Pikërisht, kjo është arsya që Groningu del nga hija në të cilën jeton më se 70 vjet. I revoltuar nga deklaratat ku thuhet se holokausti nuk ekziston, ai fillon të tregojë që në fakt, vet ka qenë aty, duke dhënë edhe deklaratat televizive, duke e kthyer vëmendjen në vetëvete.

Filmi dokumentar „Kontablisti nga Aushvici“, hedh dritë të re mbi njërin ndër katastrofat më të mëdha të historisë së luftërave, me qëllim që ajo të mos harrohet – holokaustit

të hebrenjëve, por nga perspektiva e sotme. Edhe pse duket që përqëndrimi është në gjykimin e 94 vjeçarit, filmi duket se jep një mesazh më të thellë që ka të bëjë me përgjegjësinë dhe me drejtësinë. Oskar Groningu në kapin e “Aushvicit” ka qenë përgjegjës për konfiskimin e gjësive të vlefshme të hebrenjëve të cilët janë vrarë, e nga kjo edhe nofka e tij, sipas të cilit është titulluar filmi. Kemi të bëjmë me një ekranizim që merret me çështje të thella morale dhe që e vë në pyetje kontraversën rreth asaj se a është dikush fajtor për vrasje, në rast se nuk ka dërguar dikë në dhomë gazi apo nuk ka vrarë ndonjë njeri, por protagonist kryesor i filmit, ka qenë i përfshirë në këto gjera në mënyrë indirekte dhe ka qenë në dijeni për ngjarjet duke mos reaguar fare, përkundrazi, ka pasur rol i cili e ka ndihmuar vetë procesin e ekzekutimeve. Historia nuk njih rast me ndonjë ushtar të SS i cili ka qenë i sanksionuar në çfardo mënyrë, sepse ka refuzuar të participojë ndaj obligimeve të tij

në kuadër të kampit, që gjë e bën të pa bazë teorinë se në fakt, ushtarët dhe rojtarët i kanë zbatuar urdhërat sepse janë friguar për jetën e tyre.

Drejtesia dhe falja

Konfiskimi i gjësendeve me vlerë, megjithatë ka qenë një hallkë në procesin e zgjidhjes përfundimtare. Shumëkush është përpjekur të shmang dënimin pas përfundimit të luftës, duke e bindur opinionin se nuk kanë qenë të vetëdijshëm se kampe, në fakt kanë qenë kampe të vdekjes dhe se aty bëhen masakra masive, por se vetëm aty janë zbatuar urdhëra të izoluar, pa pasur dijeni se ata vetëm e ndihmojnë atë që ka ndodhur aty. A thua vallë, te i pandehuri në këtë rast ka ekzistuar njohuria dhe vetëdija rreth asaj që në të vërtetë ka ndodhur në Aushvic dhe për atë se ku kanë përfunduar hebrenjtë, është varur prej asaj se a ka qenë Groningu ka qenë pjesë e platformës ku kanë mbërritur trenat dhe se a mund të dëshmohej prania e tij në atë vend? Groningu i ka mbledhur unazat, hallkat, orët, të hollat, sendet e arta, dhe të gjitha sendet tjera me vlerë materiale nga hebrenjtë të cilët kanë mbërritur në kamp. I pytur gjatë procesit gjyqësor se a e di përse e ka bërë një gjë të tillë, ai do të përgjigjet: “Sepse ata nuk kanë pasur më nevojë për ato”, duke bërë me dije se ai ka qenë në dijeni rreth fatit të tyre më vonë. Por, shumëkush thotë se ai ka qenë kontabilist, e jo vrasës, ai asnjëherë nuk ka ngritur armën për të vrarë apo për të dërguar dikend në dhomat e gazit. Groningu është njëri ndër oficerët më të vjetër të SS të akuzuar për krime lufte dhe njëri ndër të rrallët i cili nuk ka gënjyer rreth përfshirjes së tij në luftë. Ai tregon edhe një tregim tronditës nga platforma kur një nënë është përpjekur t’a fshehtë foshnjën e saj në valixhe, por foshnja ka filluar të qajë, kështu duke e tradhëtuar nënën e tij. Ushtari i cili e hap valixhen, e merr foshnjën duke e goditur fuqishëm në tren dhe menjëherë duke ja ndërprerë vajin foshnjës. “Kjo nuk

ishite gjë e mirë”, do të thotë Groningu, me ton të ftohtë, gjë që shkakton revoltë te të gjithë të pranishmit në sallën e gjyqit, duke u habitur nga pandjeshmëria gjatë një dëshmie të këtyllë, sepse goditja ndaj foshnjës është llogaritur si “varianti më njerëzor”.

“Kontabilisti nga Aushvici” nuk e lë anash as problematikën e faljes, në mënyrë që të tejkalohet e kaluara dhe traumat. Kështu, jemi dëshmitarë të hebrenjëve të mbijetuar nga “Aushvici” që theksojnë se Groningu

duhet të vuajë për krimet, ndërsa në mesin e tyre gjendet edhe një grua e cila është e vetmja e mbijetuar e familjes, vetëm se ka pasur motër binjake dhe se ka qenë në interes të eksperimenteve të keqbërësit Mngelë, para kujt kjo grua publikisht shpreh faljen e saj për vrasjen e familjes së saj, ku do të ndajë edhe një moment emocionues me Groningun para mediave, moment i cili shfaq ndjenjën e inatosjes dhe tradhëtisë ndaj viktimave tjera. Në këtë film, përfshihet edhe një gjykim tjetër shumë i njohur, ai i rojtarit me prejardhje ukrainase – Xhon Demjanukut, i cili pas një jete të gjatë dhe pa brenge në një periferi amerikane, do të zbulohet dhe do të ndiqet për pjesëmarrjen e tij në luftë. Prokurori kryesor në gjykimet e njohura në Nyrnberg, Benxhamin Ferenc, i intervistuar në vendbanimin e tij në Florida, nuk ndjen dhembshuri dhe nuk ka mëshirë për plakun

Groningu, që në atë kohë, si një i ri, ka qenë i vetëdijshëm për veprimet e tij dhe ka mundur me vetëdije të merr vendime. Faji nuk është të tërheqja e këmbëzës së pistoletës. Në qoftë se e kemi këtë pikëpamje, atëherë as Rudolf Hensi, e as Adolf Hitleri nuk do të ishin fajtorë për krimet.

Krimet që vjetërsohen

Filmi edhe përkundër tonit të qetë, shfaq energji revolte dhe pakënaqësie. Statistika e rezultatit nga gjykimet e nazistëve sjell fakte dëshpëruese. Në vitin 1945, ka pasur më se 800.000 ushtarë të SS, por vetëm 60.000 prej tyre janë dënua për vrasje. Nga të akuzuarit, vetëm 124 kanë vuajtur dënimin, që pa mëdyshje mund të quhet si dënim qesharak, me vetëm disa vite burg, ndërsa shpesh herë këto dënime kanë mbetur në gjysmë duke mos i vuajtur asnjëherë, për faktin se të akuzuarit janë falur dhe janë liruar më herët. Statistika dëshpëruese, krahasuar me peshën e krimet, e cila aspak nuk mund të sjell drejtësi për atë të cilët mbetën përgjithmonë në errësirën e kampeve në Poloni. Nga 65000 rojtarë në Aushvic, vetëm 49 u ndoqën penalisht në Gjermaninë Perëndimore. Përqindja e ulët e gjykimeve ka të bëjë me faktin që shumica e gjyqtarëve dhe avokatëve në Gjermani kanë qenë edhe vetë nazistë apo simpatizues të nazistit, ndërsa gjykimet në fakt kanë qenë gjykime kundër “të vetëve”. Për disa, gjykimet janë një mesazh i rëndësishëm për njerëzimin, për të tjerët janë pengesë për të vazhduar përpara dhe dhimbja e së kaluarës të mbetet pas. Me deklarata dhe qëndrime të tyre, në filmin dokumentar del edhe nip i Rudolf Hesit drejtorit të Aushvicit, antifashisti Rajner Hes, i cili del kundër gjyshit të tij. Kjo betejë është shumë e rëndësishme për viktimat, jo për shkak të rezultatit, por për faktin që shembulli i cili do t’i jepet civilizimit, se secili do të përgjigjet për krimet e bëra, më herët apo më vonë gjatë jetës, dhe se askush nuk do të ngelet në haresë. Krimet kundër njerëzimit nuk vjetërsohen.

Elena Gjorgjievska

Regjia: Matheë Shoychet

Skenari: Ricki Gurëitz

Vendi: Kanadaja

Kohëzgjatja: 75 minuta

Viti: 2018

Slivnica – vendi me plazhin me të bukur dhe

Slivnica është fshat në Komunën e Resnjës, në rrethinën e Prespës së Poshtme, në afërsi të bregut lindor të Liqenit të Prespës, në një lartësi mbidetare prej rreth 900 m. Lagja turistike fascinon me njërën ndër plazhet më të bukura të këtij rajoni. Plazhi është i gjatë rreth 400 m me rërë të imtë dhe jashtëzakonisht të bukur. Plazhi në fjalë disponon me më se 1.000 shezllone dhe çadra. Në plazh ka urë nga e cila mund të vërehen pozitat e jashtëzakonshme të perëndimit të diellit. Plazhi ka pamjen drejt Qytetit të Madh, i cili mahnit me bukurinë e tij. Atari i fshatit Slivnicë shtrihet në

një sipërfaqe prej 1037 hektërëve dhe përfshinë tokë pyjoro-shkëmbore, të mbjellur me lisa me ahë dhe bredha, ndërsa në vendet më të larta ekzistojnë sipërfaqe me të vogla barrërore (kullota malore). Pas fshatit shtrihen fusha të gjera me lule, vreshta për përpunuara, ndërsa në gjirin e ngushtë bregdetar i hasim të mbjellat e pemëve dhe kuptohet plazhet me rërë. 3 kilometra mbi fshat në një anë të dendur me drunjë pyjorë gjendet kisha e njohur e Slivnicës. Në atarin e fshatit Slivnicë gjenden disa lokalitete që kanë rëndësi arkeologjike, si: Krsh, Polena, Kulla, një lagje e kohës më të vonshme antike, Slivnica, lagje nga koha e perandorisë

romake, Shuica, kishë mesjetare, si dhe lokalitete tjera. Në fshat gjenden pesë kisha dhe një manastir. Në fshatin Slivnicë ka rreth 50 shtëpi. Shtëpitë e vjetra janë riparuar, ndërsa kemi edhe ndërtime të reja, ku mbisundojnë fasadat me ngjyrë të bardhë. Dega më e rëndësishme industriale, ashtu si edhe në rajonin e Prespës, është pemtaria, gjegjësisht kultivimi i mollëve, ndërsa në përmasa më të mëdha edhe kultivimi i qershive, kumbullave, vishnjeve dhe dardhave. Për shkak të vendndodhjes së përshtatshme përgjatë Liqenit të Prespës, një pjesë e banorëve merret edhe me peshkatarë dhe me turizëm.

Kristina Ilievska

më romantik

